

- Rättning i leden!

En undersökning om reformisternas kamp
mot kommunister och syndikalister i
fackföreningsrörelsen 1922-1931

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
2. FORSKNINGSLÄGE	5
2.1. LO:S SYFTE OCH MÅLSÄTTNINGAR, SAMT FÖRHÅLLET TILL STATEN OCH PARLAMENTARISMEN.	5
2.2. DEMOKRATIN INOM LO OCH ASPEKTEN CENTRALISM – DECENTRALISM	7
2.3. FACKLIG-POLITISK SAMVERKAN OCH RELATIONEN TILL PARTIER OCH ANDRA FACKLIGA ORGANISATIONER	8
2.4. OPPOSITIONEN INOM LO	9
2.4.1. <i>Den syndikalistiska oppositionen</i>	10
2.4.2. <i>Den kommunistiska oppositionen</i>	11
3. ÄMNESVAL, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
4. MATERIAL, METOD OCH AVGRÄNSNINGAR	12
5. HISTORISK BAKGRUND	13
5.1. LO:S BILDANDE OCH STORSTREJKEN	13
5.2. 1910-TALET: OPPOSITION OCH INSPIRATION FRÅN SYNDIKALISTERNA	14
5.3. 1920-TALET: KONFLIKTER, ARBETSFREDSLIGSTIFTNING OCH KOMMUNISTISK OPPOSITION.....	16
5.4. 1930-TALET: SAMARBETSSTRÄVANDEN, CENTRALISERING OCH ÖKAT SAP-INFLYTANDE.....	18
6. UNDERSÖKNING (EMPIRI)	19
6.1. MÅL OCH SYFTE	19
6.1.1. <i>Klara definitioner</i>	20
6.1.2. <i>Reformistisk – militant diskussion</i>	21
6.1.2.1. Ställningstagande för socialismen.....	21
6.1.2.2. Synen på ekonomi	22
6.1.2.3. Paragraf 23 och samförståndet.....	24
6.2. STATEN OCH PARLAMENTARISMEN	26
6.2.1. <i>Staten och parlamentarismen som princip</i>	26
6.2.2. <i>Staten och parlamentarismen som praktik –lagstiftningen</i>	27
6.2.3.1. Allmän arbetslöshetsförsäkring	29
6.3. CENTRALISM / DECENTRALISM	31
6.3.1. <i>LO som anfallsorganisation</i>	32
6.3.2. <i>Centrala avtalsrörelser och solidarisk lönepolitik</i>	34
6.3.3. <i>Lokal beslutanderätt över stridsåtgärder</i>	35
6.3.4. <i>De Fackliga Centralorganisationerna (FCO)</i>	37
6.4. DEMOKRATIN INOM LO – ASPEKTEN LEDNING & MEDLEMMAR/GRUPPERINGAR	38
6.4.1. <i>Ledningen och medlemsomröstningar</i>	39
6.4.2. <i>Demokratin på kongresserna</i>	40
6.5. FÖRHÅLLANDE TILL PARTIER OCH ANDRA FACKLIGA ORGANISATIONER	43
6.5.1. <i>Facklig-politisk samverkan principiellt</i>	43
6.5.2. <i>Socialdemokraterna, SAP</i>	44
6.5.2.1. Samarbete mellan LO och SAP	44
6.5.2.2. Anslag till SAP	45
6.5.2.3. Kollektivanslutning till SAP	46
6.5.3. <i>Kommunisterna</i>	47
6.5.3.1. Kommunistiska partier.....	47
6.5.3.2. Offensiver från kommunisterna	48
6.5.3.3. Offensiver mot kommunisterna	49
6.5.3.4. Kommunister vs. socialdemokrater: tidningsfrågan.....	50
6.5.4. <i>Syndikalisterna</i>	52
6.5.4.1. Samarbete mellan LO och SAC.....	52
6.5.4.2. Stridigheter mellan LO och SAC	55
6.5.4.3. SAC:s påverkan på LO	57

7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	57
7.1. HELHETSTÄCKANDE DISKUSSION	57
7.2. SLUTSATSER.....	63
8. SAMMANFATTNING	65
9. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	66

Tabeller:

Tabell I: Antal ombud på kongresserna.....	41
--	----

1. INLEDNING

Hösten 2006 vann den borgerliga ”alliansen” valet och nästan omedelbart efter att denna tillträtt regeringsmakten så lanserade den en radikal försämring av a-kassan. Det skulle krävas mer för att få a-kassa, ersättningen skulle bli mindre, och avgiften skulle bli mycket högre¹. Vidare räknade man med att många skulle tvingas gå ur facket till följd av den höga a-kasseavgiften. Opinionsen växte lavinartat mot detta förslag. Den syndikalistiska fackorganisationen SAC, som lämpligt nog hade kongress just dessa dagar, beslutade att utlysa en politisk strejk i protest mot förslaget och lade ett varsel för alla sina medlemmar och alla oorganiserade på alla arbetsplatser i Sverige. SAC bjöd in och uppmanade LO att stödja och delta i denna strejk, men svaret var negativt. LO-ledningen uttalade sig visserligen kritiskt mot ”alliansens” förslag, men ville inte delta i någon protestaktion och i synnerhet ingen strejk. Detta trots den starka opinionen hos medlemmarna mot förslaget. LO-ledningen uttalade sig vidare om att försök för att stoppa förslaget skulle undergräva demokratin och parlamentarismen, vilket LO-medlemmarna skulle förlora på i längden. Valet skulle accepteras oavsett vilka förslag som alliansregeringen skulle lägga. Senare uttalade sig LO-ledningen också om att man inte skulle driva krav på kompensation för de höjda avgifterna i lönerörelsen. Kort sagt så ställde sig LO, Sveriges största och starkaste fackliga organisation, helt passiva inför en borgerlig regering som med all tydlighet riktade en av de största attackerna mot arbetarrörelsen i modern tid.

Sedan denna höst har opinionen mattats av. Förslaget gick naturligtvis snabbt igenom i riksdagen, något som SAC inte ensamma kunde avhjälpa trots det goda försöket. LO-ledningen gav så småningom med sig, under stort tryck från medlemmarna, så pass att man gjorde en namninsamling och utlyste en dag för demonstrationer, men detta ryckte förstås den borgerliga alliansregeringen bara på axlarna åt. De farhågor som fanns om att facket skulle förlora medlemmar visade sig riktiga och kapitlet fick sitt slut. Frågan som dock lever kvar hos många LO-medlemmar är varför LO inte gjorde något kraftfullt för att stoppa dessa uppenbara försämringar. Varför var ståndpunkten hos ledningen att alla förslag som lades av den borgerliga regeringen måste accepteras? Varför ansågs protester hota demokratin och parlamentarismen? Var inte medlemmarnas vilja det viktigaste? Hade SAC:s strejk någon inverkan på LO-ledningen?

Dessa frågor berör en mängd problemområden inom LO och inom fackföreningsrörelsen i stort. Problemområden som går långt tillbaks historiskt med frågor som kanske endast kan besvaras genom en historisk tillbakablick. Det är frågor som inte handlar om en försämring av a-kassan idag utan om hur LO som organisation fungerar och hur detta har formats historiskt. Denna historiska stöpel av LO utspelade sig till mycket stor del på 1920- och början av 1930-talet. Under denna tid avgjordes mycket ifråga om LO:s syfte, organisation, förhållande till parlamentet osv. Detta var också en tid då mer radikala grupperingar än LO verkade inom och i relation till fackföreningsrörelsen och därför kom också LO:s inställning att utvecklas i relation till dessa grupper. Syftet med denna uppsats är att undersöka hur LO utvecklades under 1920- och början av 1930-talet, samt hur olika grupper inom och i relation till LO påverkade denna utveckling. Dessa historiska frågeställningar är av mycket stor vikt för att förstå hur LO fungerar idag.

¹ För vissa fackförbund innebar detta en mångdubbling av avgiften.

2. FORSKNINGSLÄGE

2.1. LO:s syfte och målsättningar, samt förhållandet till staten och parlamentarismen.

Klas Åmark har behandlat frågan om LO:s målsättning på kort och på lång sikt. På kort sikt har LO:s mål varit att förbättra arbetsvillkoren för sina medlemmar och på lång sikt har man haft ett mål om ekonomisk makt över produktionen. Då LO redan tidigt utgick från en reformistisk ideologi så blev organisationens strategiska val att inrikta sig på förhandlingar med arbetsköparparterna om framför allt själva köpet av arbetskraften, dvs lönesättningen. Målet om makten över produktionen har fallit i bakgrunden. I denna strategi blev kollektivavtalen mycket viktiga och genom dessa accepterade också LO arbetsköparnas rätt till att leda och fördela arbetet (§23). Jörgen Westerståhl anser att fackföreningsrörelsens mål utformades främst av det maktförhållande som befästes på arbetsmarknaden under tidigt 1900-tal. Då fackföreningsrörelsen vid sekelskiftet konsoliderade sig och uppnådde viss position fanns långgående radikala mål för rörelsen. Då arbetsköparna kort tid därefter organiserade sig i SAF och gjorde en motoffensiv och vann (under storstrejken 1909), försvann till viss del de radikala målen från fackföreningsrörelsen. Successivt som fackföreningsrörelsen återhämtade sig så väcktes återigen de radikala målen till liv, men under 1920-talet uppstod en maktbalans mellan arbetarna och arbetsköparna vilket gjorde att fackföreningsrörelsen fick göra avkall på de mer radikala målen. Istället för hela den ekonomiska makten över produktionen så blev målet en del av inflytandet, dvs medbestämmande.²

Sten Andersson har identifierat tre huvudlinjer som var representerade inom LO under början av 1900-talet avseende hur man såg på statens roll och parlamentarismen. En principiellt statsvänlig falang som såg statens lagstiftning som ett uttryck för folkets fria vilja (uttryckt i val) och därför kunde tänka sig ett statligt ingripande på exempelvis arbetsmarknadsområdet. En marxistisk falang som såg staten som ett instrument i den härskande klassens händer och som aldrig skulle kunna vara neutral, varför i princip varje statligt ingripande eller lagstiftning ansågs vara ytterligare ett sätt att förtrycka arbetarklassen. Slutligen fanns det en ”trade-unionistisk”, frifacklig eller spontanfacklig linje som tog sin utgångspunkt i fackföreningsrörelsen och betonade denna rörelsens frihet från statlig inblandning. Enligt denna linje skulle man prioritera det specifikt fackliga och inte ägna sig åt den politiska kampen.³

Westerståhl har också behandlat frågan om LO:s inställning till staten och lagstiftning och har fokuserat på fackföreningsrörelsens styrka som han anser påverkat denna inställning. Generellt har LO varit negativa till statligt ingripande då fackföreningsrörelsen har varit stark och omvänt positiva då fackföreningsrörelsen varit svagare. En svaghetsperiod för LO var exempelvis under 1910-talet då man också var positiva till statligt ingripande på arbetsmarknaden, medan fackföreningsrörelsen efter första världskriget blev starkare och synen på statligt ingripande blev mer negativt. Detsamma gällde för förbunden, då starka förbund var mer negativt inställda till statligt ingripande än vad svaga förbund var. En förändring av detta anser Westerståhl inträffade i och med SAP:s genombrott som

² Åmark, Klas (1988) *Samarbete och intressepolitik. Socialdemokratin och fackföreningsrörelsen i samarbete och på skilda vägar*. s 57-80 och Westerståhl, Jörgen (1946) *Svensk fackföreningsrörelse. Organisationsproblem, verksamhetsformer, förhållande till staten*. s 137-156

³ Andersson, Sten (1990) *Mellan Åkarp och Saltsjöbaden. En studie av arbetsfredsfrågan i minoritetsparlamentarismens Sverige 1923-1928*. s 4-5 o 180-182

regeringsparti i början av 1930-talet. Efter detta har åtminstone LO-ledningen varit positiva till staten och lagstiftning.⁴

Även Andersson kopplar frågan om fackföreningsrörelsens styrka till dess inställning till statligt ingripande och lagstiftning och anser liksom Westerståhl att fackföreningsrörelsen (åtminstone dess ledning) varit positivare till ett sådant ingripande då rörelsen varit försvagad och vice versa. Fackföreningsrörelsen i sin helhet har dock haft en traditionellt negativ inställning till staten och lagstiftning, eftersom rörelsen uppkom som en kamporganisation i en borgerligt dominerad stat. Vid rösträttens införande förändrades denna inställning något. Under 1920-talet började man inom fackföreningsrörelsen kunna urskilja att de ledande skikten blev mer vänligt inställda till lagstiftning än de lokala skiktet.⁵

Denna aspekt anknyter Ragnar Casparsson till som anser att den huvudsakliga skillnaden inom LO vad gällde inställningen till staten och lagstiftning gick mellan de ledande skikten och medlemmarna. De ledande har oftare varit vänligare inställda än medlemmarna till staten, lagstiftning och arbetsfred (som den konkreta lagstiftningen inriktades på). Vid flera tillfällen har det framkommit stark kritik mot LO-ledningen då denna exempelvis deltagit i konferenser eller delegationer för ökad arbetsfred där lagstiftning varit ett tänkbart inslag. Vid 1928 års arbetsfredslagstiftning var det också en kraftig opinion som drev LO-ledningen till att utlysa protester mot lagförslaget. Flera statliga kommissioner och utredningar kom också fram till att en inskränkning av LO-medlemmarnas makt var en förutsättning för att kunna uppnå arbetsfred. Generellt har dock en majoritet av medlemmarna ställt sig bakom LO-ledningens förda politik. Denna valde också under 30-talet att själva inleda förhandlingar med arbetsköparparten för att åstadkomma en överenskommelse angående arbetsfred istället för att låta staten lagstifta om detsamma.⁶

Även Åmark framhåller denna skillnad mellan ledningen och medlemmarna och konstaterar att det varit då en massiv opinion tryckt på inom LO som ledningen ställt sig negativ till statligt ingripande. Också Axel Hadenius berör denna problematik och framhåller att denna skillnad funnit särskilt då det gäller LO-ledningens deltagande i ovan nämnda konferenser och samarbeten. Hadenius framhåller dock de mål som LO-ledningen hade med dessa samarbeten och som utarbetades under 30-talet, vilket var arbetsfred som ett medel att uppnå produktionsökningar och därmed större löneutrymme. Denna strategi och dessa mål har även medlemmarna varit positivt inställda till.⁷

Bengt Schüllerqvist å sin sida framhåller dock att även LO-ledningen karakteriserats av en relativt tydlig frifacklig linje som etablerades tidigt i organisationens historia och att det var först genom en massiv offensiv från SAP under de sista åren på 1920-talet och början av 1930-talet som denna linje kunde brytas. Först då accepterade LO staten och parlamentarismen på allvar och detta lade också grunden till den inriktning LO skulle få senare under 1930-talet, dvs klassöverskridande samarbete med arbetsköparparterna.⁸

⁴ Westerståhl (1946) s 417-425

⁵ Andersson (1990) s 15-17 o 117-126

⁶ Casparsson, Ragnar (1966) *LO. Bakgrund, utveckling, verksamhet* s 161-170, 246-254, 324-334

⁷ Hadenius, Axel (1976) *Facklig organisationsutveckling. En studie av Landsorganisationen i Sverige.* s 39-68 och Åmark (1988) s 57-80

⁸ Schüllerqvist, Bengt (1992) *Från kosackval till kohandel. SAP:s väg till makten.* s 41-46, 94-111 o 169-193

2.2. Demokratin inom LO och aspekten centralism – decentralism

Westerståhl konstaterar att LO har genomsyrats av representativ demokrati och att exempelvis medlemsomröstningar varit mycket få utom vid avtalsrörelser. Detta är en trend som har förstärkts över tid vilket har gjort att hierarkierna blivit starkare. Detta har också avspeglats på medlemmarnas aktivitet inom organisationen då denna successivt har blivit mindre omfattande och svagare. Den problematiken som diskuterats i rörelsen härvidlag anser Westerståhl främst har varit organisationens styrka och effektivitet kontra medlemmarnas frihet och inflytande. Det är alltså det sistnämnda som fått gett efter till förmån för effektiviteten. Westerståhl anser att denna utveckling har varit naturlig och att medlemmarna godkänt densamma. Om kritik underifrån i organisationen har framkommit någon gång så har det främst berört förbundsstyrelsernas vetorätt (i exempelvis beslut om stridsåtgärder).⁹

Av en annan uppfattning är Schüllerqvist, som visserligen konstaterar att en centralisering skett över tid, men att denna ingalunda varit någon naturlig utveckling. Under 1920- och 30-talen förekom visserligen krav på centralisering för att stödja utsatta fackförbund, framför allt från de fackförbund som verkade inom exportindustrin och som var särskilt utsatta för de stora konjunktursvängningarna. Det var dock först genom den massiva offensiven från SAP vid decennieskiftet 1920/30 som nämnts ovan som en centralisering av LO ägde rum. De kampanjer och offensiver som LO-ledningen då genomförde i samarbete med SAP mot framför allt kommunisterna men även andra oppositionella eller helt enkelt militanta lokala fackföreningsaktivister, gick inte i linje med de tidigare inarbetade federala principerna inom LO. Då tog sig de centrala delarna av LO alltmer makt på bekostnad av självbestämmandet lokalt. Detta anser Schüllerqvist var den avgörande brytpunkten vilken sedan möjliggjorde den så kallade saltsjöbadsandan. Bekräftelsen på denna centralism blev LO-kongressen 1941 då en stor stadgeändring skedde som officiellt gav de ledande skikten mer makt.¹⁰

Hadenius koncentrerar sig just på dimensionen centralism/decentralism inom LO och har även utarbetat en modell som han analysera organisationens historia utifrån. Hur centraliserad/decentraliserad organisationen varit under olika utvecklingsskeden anser Hadenius beror på tre faktorer: de inomorganisatoriska förhållandena; den fackliga politik som förs; och de yttre omständigheterna. Det fanns redan tidigt i fackföreningsrörelsens historia en tendens till centralisering eftersom det framför allt var fackförbunden som tog initiativ till och startade nya fackföreningar, varför förbundens påverkan och inflytande blev stort. Själva LO var däremot tidigt decentraliserat på så sätt att förbunden hade stor frihet. Det förekom visserligen debatt om att centralisera LO redan tidigt, men detta uteblev eftersom förutsättningarna var små. Under storstrejken 1909 utövade LO första gången på allvar centralistiskt beslutsfattande över förbunden, men då detta visade sig bli en katastrof för fackföreningsrörelsen så mattades debatten för centralism av. Under 1920-talet och 30-talet så blev debatten återigen intensiv men utan att några egentliga förändringar kom till stånd. Det var först i slutet av 1930-talet som LO drevs i centralistisk riktning vilket också bekräftades på LO:s kongress 1941. Den fackliga politiken hade under några år inriktats på samarbete med arbetsköparparterna och detta samarbete förutsatte en centralistisk organisationsstruktur som kunde garantera att samarbetet upprätthölls. Även de yttre förutsättningarna fanns eftersom både arbetsköparparterna och staten pressade LO i denna centralistiska riktning. Dessutom hade LO skaffat sig i stort sett total dominans på arbetsmarknaden vad gällde organiseringen av arbetarna, vilket gjorde det mycket svårt för de olika fackförbunden att ställa sig utanför LO. Därmed fanns samtliga förutsättningar för centralismen.¹¹

⁹ Westerståhl (1946) s 84-134

¹⁰ Schüllerqvist (1992) s 51, 178-188, 192-193

¹¹ Hadenius (1976) s 7-68

2.3. Facklig-politisk samverkan och relationen till partier och andra fackliga organisationer

Westerståhl behandlar relationen mellan LO och SAP och ansluter sig till den, som han kallar den, traditionella uppfattningen att denna relation har varit mycket god och vilat på ömsesidighet under hela LO:s historia. Medan SAP har bevakat fackföreningsrörelsens intressen i riksdagen så har LO stött partiet med agitation och valarbete. Om någon åtskillnad förekommit mellan organisationerna så har denna främst berott på att den ena organisationen har velat avlasta den andra vad gäller arbetsuppgifter. Det har alltså rått största endräkt mellan organisationerna. Westerståhl presenterar kort en alternativ uppfattning, vilken han dock förkastar. Enligt denna uppfattning fanns inte detta samarbete mellan LO och SAP, utan förhållandet mellan organisationerna karakteriserades istället av mer eller mindre öppna konflikter där SAP genom hela historien har försökt få makten över fackföreningsrörelsen men denna har satt sig emot detta för att bevara sin frihet från politiskt inflytande.¹²

Casparsson konstaterar också att LO och SAP har stått varandra mycket nära eftersom organisationerna har haft liknande intressen. Däremot har relationen inte alltid varit under största endräkt. Då LO:s konstituerande kongress exempelvis beslutade att alla medlemmar skulle anslutas till SAP så visade sig detta inte fungera eftersom flera fackförbund hellre ville stå utanför LO än ansluta sig till både LO och SAP. Dessa bestämmelser togs därför bort tidigt och under följande decennium (första på 1900-talet) så fortsatte diskussionen och till slut beslutade man att stryka allt ur stadgarna om relationen till SAP.¹³

Åmark utgår i sin analys av förhållandet mellan LO och SAP från organisationernas intressen och målsättningar. I ett långt perspektiv har samarbete mellan organisationerna dominerat, men vid flera tillfällen har organisationernas målsättningar varit motstridiga och samarbetet har då blivit sämre. Framför allt gällde det sistnämnda tidigt i LO:s historia då LO:s kortsiktiga mål var att tvinga fram bättre arbetsvillkor och därför tog många konflikter med arbetsköparparten. Då SAP istället hade ett långsiktigt mål att erövra den parlamentariska makten så försvårade de stora striderna på arbetsmarknaden detta. SAP försökte därför, särskilt under partiets etablering som regeringsparti, vid flera tillfällen utöva makt över LO så att arbetsmarknadskonflikter skulle undvikas. Det har då varit ett genomgående drag att LO kunnat stå emot SAP vid då opinionen hos LO:s medlemmar varit negativt inställd till SAP:s förda politik. I det långa perspektivet har dock LO anpassat sig till partiets strategi¹⁴

Andersson har som redan nämnts ovan identifierat flera åsiktslinjer eller grupperingar inom LO avseende synen på staten och parlamentarismen. Av dessa tog den frifackliga linjen tydligt avstånd från all sorts politiskt inflytande över fackföreningsrörelsen, vilket också betyder att man förkastade nära samarbete med politiska partier. Även Schüllerqvist fokuserar såsom nämnts på dessa olika grupperingar och deras inflytande i LO. Han konstaterar att det tidigt i LO:s historia etablerades en sådan, i alla fall relativt, frifacklig linje som ville undvika något större partipolitiskt inflytande och framför allt partistrider inom fackföreningsrörelsen. Även inom SAP fanns en sådan gruppering, vilket gjorde att även SAP undvek att utöva alltför stort tryck på LO. I samband med kampen mot kommunisterna så förlorade denna gruppering makt inom SAP och eftersom den nya maktbalansen ansåg att bekämpandet av kommunisterna effektivast gjordes inom fackföreningsrörelsen så började SAP vid

¹² Westerståhl (1946) s 210-232

¹³ Casparsson (1966) s 27-58

¹⁴ Åmark (1988) s 57-80

decennieskiftet 1920/30 att utöva större press på LO. Efter stora fraktionsstrider så förlorade den frifackliga grupperingen även makten inom LO och banden till SAP knöts allt starkare.¹⁵

Lennart Gärdvall har berört LO:s inställning till kommunistiska partier och grupper. Diskussionen om sådan samverkan har varit aktuell ända sedan SAP:s partisplittring 1917, men aldrig resulterat i några positiva relationer åtminstone vad gäller de centrala delarna av LO. Under mitten av 1920-talet bedrev kommunisterna en facklig politik som gick ut på samarbete mellan de egna partiorganen (eller kommunistiska grupper inom LO) och socialdemokrater, syndikalister och även partiobundna. Denna politik lyckades lokalt på vissa håll, men eftersom kommunisternas taktik var att genom dessa samarbeten också utmana de ledande skikten inom LO så spädde denna politik istället på de partipolitiska striderna inom fackföreningsrörelsen. Motståndet mot denna strategi, i kombination med offensiven från SAP decennieskiftet 1920/30, gjorde att flera kommunistiska grupperingar uteslöts ur LO.¹⁶

Gärdvall har också, framför vad gäller 1910-talet, till viss del berört LO:s samarbete med det syndikalistiska facket SAC och konstaterar att ett sådant samarbete ofta inleddes på lokal nivå inom LO. Dessa samarbeten motarbetades av LO-ledningen, men under kongresserna på 1910-talet så kunde en opinion för samarbete driva igenom flera positiva resultat. Lennart Persson har i sin forskning kommit fram till liknande resultat och framhåller särskilt skillnaden mellan de ledande skikten inom LO och medlemmarna avseende denna fråga. Bland annat konstateras att LO:s ledande skikt frekvent ingripit mot lokala fackföreningar och avdelningar som inlett samarbeten med syndikalisterna.¹⁷

2.4. Oppositionen inom LO

Westerståhl anser att motsättningarna inom fackföreningsrörelsen har varit mycket små, men konstaterar dock att det fanns en tidig opposition inom LO som var syndikalistisk och att denna senare togs över av en kommunistisk opposition. Uteslutningar eller hot om uteslutningar mot dessa grupper har vid vissa tillfällen verkställts. Flera andra författare såsom Casparsson, Hadenius, Andersson, Schüllerqvist, Gärdvall och Persson har i sin forskning framhållit den fackliga oppositionen som (i olika hög grad) betydelsefull. Samtliga författare verkar överens i sak om att det tidigt, under en period från början av 1910-talet fram till mitten av 1920-talet, fanns en stabil syndikalistisk rörelse och organisation (SAC) och att sympatisörer till denna rörelse fanns även inom LO i en oppositionell ställning. Vissa författare, såsom exempelvis Persson, framhåller också att det redan innan SAC:s bildande 1910 fanns syndikalistsympatisörer inom LO. Vidare verkar samtliga författare överens om att denna syndikalistiska opposition inom LO på flera punkter kunde samarbeta med den kommunistiska oppositionen som började växa fram under tidigt 1920-tal för att uppnå större press mot de reformistiska grupperingarna och LO-ledningen. Under slutet av 1920-talet förlorar den syndikalistiska oppositionen i styrka till fördel för den kommunistiska. Denna opposition kunde framför allt under slutet av 1920-talet och början av 1930-talet utöva ganska hårt tryck på den reformistiska majoriteten och LO-ledningen, framför allt på det lokala planet. Vid början eller mitten av 1930-talet så förlorar även den kommunistiska oppositionen i styrka alltmedan LO också centraliseras och de ledande skikten därför kunde få hårdare grepp om oppositionen. I denna process har också uteslutningar och hot om uteslutningar varit vanligt.¹⁸

¹⁵ Andersson (1990) s 4-5, 180-182 och Schüllerqvist (1992) s 41-46, 94-111, 169-193

¹⁶ Gärdvall, Lennart (1980) *Facklig opposition. Om arbetarrörelsens fackliga och politiska splittring 1917-29* s 22-46

¹⁷ Gärdvall (1980) s 24-25 och Persson, Lennart K (1993) *Syndikalismen i Sverige* s 333-366

¹⁸ Westerståhl (1946) s 93-95, Persson (1993) s 49-109

2.4.1. Den syndikalistiska oppositionen

Persson har forskat kring SAC:s idéutveckling och kampmetoder samt förhållandet mellan syndikalismen och reformismen inom LO mellan 1903-1910 och därefter mellan SAC och LO fram till 1922. Syndikalismen ska först och främst förstås som en rörelse och endast i andra hand en teori eller ideologi. Eftersom man utgick från den materialistiska historieuppfattningen så riktades fokus på den ekonomiska kampen. Följaktligen ansåg man att den parlamentariska vägen inte kunde föra klasskampen framåt, varför man arbetade uteslutande utomparlamentariskt. Den politiska (parlamentariska) ”kampen” ansåg man byggde på klassamarbete, kompromisser och accepterade den borgerliga staten. Dessutom passiviserade den arbetarklassen. Enligt syndikalisterna var det arbetarna själva som skulle föra kampen och det var därför utifrån deras premisser som kampen skulle utformas. Detta kallades direkt aktion (vilket ska jämföras med kamp genom representanter som för någons talan). Traditionen karakteriserades därför av mycket stark decentralism. För att möjliggöra dessa kampformer skulle arbetarna stå fria från kollektivavtal och arbetsmarknadslagar. Eva Blomberg, som också forskat kring den syndikalistiska rörelsen, framhåller även att syndikalismen möjliggjorde politisk kamp, men inte genom partier utan genom de Lokala Samorganisationerna (LS) som samlade alla olika yrkesgrenar lokalt.¹⁹

Vad gällde förhållandet mellan SAC och LO så har detta tidigare berörts och kan karakteriseras som minst sagt problematiskt. Blomberg framhåller att de som syndikalisterna främst vände sig emot beträffande LO var LO:s syn att arbetarklassen skulle skolas och disciplineras, dess prioriterande av den kortsiktiga kampen för bättre villkor och dess anknytning till det socialdemokratiska partiet. Persson konstaterar dock att ett samarbete mellan syndikalisterna och de lägre skikten inom LO fanns redan tidigt. Persson framhåller också att SAC:s propaganda och verksamhet hade ett visst inflytande på debatten inom LO och vid åtminstone ett tillfälle under den studerade perioden så hade de syndikalistiska idéerna avgörande betydelse även för LO. Detta gällde bildandet av lokala Fackliga Centralorganisationer (FCO) inom LO, vars bakgrund och förebild var direkt tagna från SAC:s LS. Att syndikalisterna kunde utöva visst inflytande inom LO håller också Hadenius med om, framför allt mot slutet av 1910-talet och under tidigt 1920-tal.²⁰

Blomberg konstaterar också att det fanns samarbete mellan LO:s förbundsavdelningar lokalt och syndikalisterna, vilket gjorde att LO-ledningen och medlemmarnas syn på syndikalisterna blev olika. Från LO-ledningen har man framförallt poängterat förenings- och förhandlingsrätten, då man ansett att syndikalisternas rättigheter undergrävt LO:s rätt. Medlemmarna å sin sida har ofta, särskilt där syndikalisterna varit stora, samarbetat med dessa och även kunnat legitimera detta inom LO på grund av solidaritetsbegreppet. Under 1920-talet blev det därför en medveten strategi från reformisterna att i anslutning till solidaritetsbegreppet också tillägga lojalitetsbegreppet, vilket betydde att arbetarna inte bara skulle visa solidaritet mellan varandra utan också vara lojala mot varandra och i förlängningen då mot LO som organisation. På detta sätt framställdes syndikalisterna och de som samarbetade med dem som illojala. Samtidigt framställdes syndikalisterna som omoraliska och icke värdiga att bidra till det framtida samhället. De ”riktiga” fackföreningsmännen, dvs LO-medlemmarna, skulle däremot uppvisa disciplin och sätta det gemensamma bästa, konkret uttolkat av LO-ledningen, före deras egna bästa. Detta var en strategi var en långsam process

¹⁹ Blomberg, Eva (1993) *Samhällets fiender. Stripakonflikten 1925-1927*. s 15-16 och Persson (1993) s 184-195, 291-319

²⁰ Blomberg (1993) s 15-16, Hadenius (1976) s 32-39 och Persson (1993) s 333-366

som inte lyckades helt och hållet förrän under 1930-talet. I bekämpandet av syndikalisterna har reformisterna också samarbetat med arbetsköparna på olika sätt.²¹

2.4.2. Den kommunistiska oppositionen

Hadenius och Gärdvall har undersökt den kommunistiska fackliga oppositionen. Ett av de första försöken var bildandet av Fackliga Propagandaförbundet (FPF) 1919, vilket hade tydliga kopplingar till det vänstersocialistiska SSV och det kommunistiska SKP. Dess program inspirerades av syndikalismen och fastställde att fackföreningsrörelsen skulle gå i spetsen för samhällets socialistiska omvandling. Förbundet verkade i första hand genom att bedriva agitation inom den reformistiska fackföreningsrörelsen och kritiserade bland annat kollektivanslutningen till SAP. Den kommunistiska taktiken, som påbjöds av Kommunistiska Internationalen (Komintern), var att organisatoriskt splittra den reformistiska fackföreningsrörelsen med det långsiktiga målet att underordna denna under det egna partiet. 1921 beslutar Komintern att lägga om taktiken och istället utarbetas en sk *enhetsfronttaktik* som i korthet gick ut på att man skulle verka inom den etablerade fackföreningsrörelsen och söka skapa enhetsfronter, dvs samarbete mellan egna kommunistiska fraktioner och socialdemokratiska, syndikalistiska eller obundna. Genom att sedan driva radikala frågor som stärkte fackföreningsrörelsen, ofta i kombination med att kritisera fackföreningsledningarnas handlande, utan att officiellt göra det genom partiet så skulle man ändå skaffa sig ökat inflytande och i förlängningen också fler medlemmar. Konkret gjordes detta genom skapandet av den sk Enhetskommittén som visserligen inte lyckades skapa någon fast facklig opposition, men förde upp en omfattande debatt inom LO och ökade partimötsättningarna.²²

1928 lade Komintern återigen om taktiken. Samarbete och anpassning till de reformistiska grupperna accepterades inte längre, utan istället skulle man verka för ökad radikalitet. I denna taktik skulle man bryta helt med socialdemokraterna och verka under parollen ”klass mot klass”. Denna nya taktik var inte helt självklar för kommunisterna i SKP varför det uppkom splittring inom partiet i frågan. Samtidigt bemötte socialdemokraterna denna nya strategi kraftfullt och inom LO utfärdades uteslutningar av kommunister. Detta, bland andra saker, gjorde att SKP splittrades 1929. Ur denna splittring uppstod två skilda falanger med två skilda taktiker, varav den ena med tydlig facklig anknytning i enlighet med ”klass mot klass”. Denna lyckades dock inte lika bra som den tidigare enhetsfronttaktiken. Allt som allt var kommunisterna under denna tid splittrade. 1934 beslutade Komintern återigen om ett byte av strategi och detta gjorde de att kommunisterna i Sverige som fortfarande tillhörde majoriteten från 1929 också övergav ”klass mot klass” och gick över till folkfront mot fascismen där samarbete med reformisterna återigen betonades.²³

3. ÄMNESVAL, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Det är en intressant fråga hur LO och olika riktningar inom LO utvecklats. Från att i början av 1920-talet och under hela decenniet varit en organisation där många olika grupper har varit verksamma, stor diskussion varit vid liv och många strider har utkämpats på arbetsmarknaden, så förefaller det utifrån den befintliga forskningen att detta minskade i hög grad under 1930-talet. Under detta decennium närmade sig LO både staten och näringslivet i syfte att uppnå fred på arbetsmarknaden, LO centraliserades successivt och blev också mer homogent inomorganisatoriskt. Under hela 20-talet förefaller syndikalister och kommunister ha utövat åtminstone viss makt och påverkat debatten, medan under 30-talet detta inte före-

²¹ Blomberg (1993) s 40-42, 44-51

²² Hadenius (1976) s 33-34, 40 och Gärdvall (1980) s 22-39

²³ Hadenius (1976) s 40-41, 55-56 och Gärdvall (1980) s 41-42, 46

faller lika utbrett. I slutet av perioden hade socialdemokratin en gång för alla vunnit striden mot de övriga grupperingarna. Saltsjöbaden 1938 och de därpå omfattande stadgeändringarna på LO-kongressen 1941 kan ses som symboliska, och naturligtvis högst verkliga, mål för denna reformistiska gruppering men grunden för detta lades mycket tidigare. Den specifika tidsperiod som är särskilt intressant att undersöka är 1920-talet och första delen av 1930-talet.

Syftet med uppsatsen är att undersöka reformisternas kamp mot grupperna kommunister och syndikalister inom fackföreningsrörelsen. Att undersöka gruppernas styrka är därför elementärt. Vilka krav de olika grupperna ställde och hur ofta detta gjordes, samt hur dessa mottogs säger mycket om denna styrka. Även olika strategier som dessa grupper använde sig av är naturligtvis intressant, om sådana går att urskilja. Några centrala områden som var särskilt viktiga var diskussionen om LO:s mål och syfte, om synen på staten och parlamentarismen, om centralism och decentralism, om demokratin inom LO, samt om förhållandet till partier och andra fackliga organisationer.

Frågeställningarna för undersökningen är således: hur fördes diskussionerna mellan, och vilken styrka och eventuella strategier hade, de olika grupperna reformister, kommunister och syndikalister avseende:

1. LO:s mål och syfte
2. Staten och parlamentarismen
3. Centralism och decentralism
4. Demokratin inom LO
5. Förhållandet till partier och andra fackliga organisationer

4. MATERIAL, METOD OCH AVGRÄNSNINGAR

Det källmaterial som valts är protokoll från LO-kongresserna. Detta är ett material som, även om de har inkluderats och behandlats i den tidigare forskningen, inte tidigare stått i fokus på något tydligt sätt. Detta material har också valts med anledning av att det på ett bra sätt ger uttryck för de olika grupperingarna inom LO. På kongresserna var många personer från skilda delar av landet, från skilda nivåer inom LO, från samtliga förbund och yrkesgrenar, samt från olika ideologiska inriktningar närvarande. Protokollen är ”diskuterande” vilket gör att diskussionerna som fördes på kongresserna är mycket tydligt beskrivna och därför kan det tydligt urskiljas hur olika grupper ställde sig i olika frågor och hur detta mottogs. Att kongressen var det högsta beslutande organet inom LO gjorde också att det under dessa diskuterades högst väsentliga frågor.

Avgränsning i tid för undersökningen är 1920-talet och början av 1930-talet. Under denna period hade LO kongresser åren 1922, 1926 och 1931 och det är protokoll från samtliga dessa kongresser som har valts att undersöka. Under perioden hade LO inga andra kongresser.

Metoden för undersökningen är att granska ovan nämnda protokoll utifrån frågeställningarna. Vid olika frågors behandling på kongresserna kommer olika förslag och diskussionen runt dessa förslag att undersökas och jämföras. För varje förslag och diskussion kommer försök till identifiering av den gruppering (reformister, kommunister etc.) som stod bakom dem att göras. För att göra detta kommer vissa kopplingar till förbund eller yrkesgrupper att göras. Det kommer att föras en diskussion om hur argumenten från olika grupperingar går ihop eller inte, om de eventuellt tillhör en strategi, eller om argumenten saknar grund och används som förevändning för något annat som inte kan anföras direkt osv. Analys/slutsatser kring varför dessa förslag och argument förs fram kommer att göras. Likheter och skillnader i förslag och

argument kommer också jämföras över tid och utifrån detta kommer analys göras om hur de olika gruppernas ställning utvecklades.

Det vanliga begreppet *arbetsgivare* kommer inte användas. Istället används begreppet *arbetsköpare*. Detta görs eftersom begreppet *arbetsköpare* på ett tydligare sätt klargör förhållandet mellan arbetaren (den anställde) och den person/företag som anställt denne.

Den konkreta dispositionen för undersökningen är att i varje del som valts beskriva de förslag eller yrkanden som läggs och med vilka argument detta görs. Efter detta beskrivs debatten och olika ställningstaganden i denna samt beslut i frågan. Detta görs i kronologisk ordning. Då denna rent empiriska del är avslutad för frågan så följer en kort analys eller problematisering av frågan som behandlats. Detta görs alltså i undersökningsdelen under varje underrubrik, eftersom det då är lättare för läsaren att följa med. Efter undersökningsdelen följer först en del med sammanfattande och helhetstäckande diskussion där anknytningar till forskningsläget görs och efter detta en del där slutsatser försöker dras utifrån frågeställningarna.

5. HISTORISK BAKGRUND

5.1. LO:s bildande och storstrejken

LO hade sin konstituerande kongress i Stockholm den 5:e - 8:e augusti 1898 där 268 ombud deltog²⁴. Det fanns en stor majoritet socialdemokrater representerade, vilka satte den politiska kampen främst och dessutom inte trodde att den fackliga kampen kunde vara bidragande till en radikal samhällsomvandling. Rent konkret kom därför LO:s uppgifter inskränka sig till att samla statistik och om möjligt bidra med understöd vid defensiva konflikter. Majoriteten såg också den nya organisationens främsta syfte som att vinna till sig fler arbetare till SAP och stötta partiet. Kongressen beslöt att varje medlem skulle ansluta sig till SAP inom tre år. Dessutom kunde enskilda fackföreningar ansluta sig kollektivt till partiet. Mot detta stod dock en relativt stark ”trade-unionistisk” eller frifacklig gruppering, vilken ansåg att fackföreningsrörelsen skulle hållas fri från politiska partier. Flera fackförbund ställde sig också utanför LO pga. tvångsanslutningen och under de första åren visade det sig också att det var svårt att knyta nya fackförbund till organisationen. Detta gjorde att den frifackliga linjen fick ökat stöd och redan på kongressen år 1900 beslutades att ta bort tvånget på anslutning till SAP. LO skulle dock fortfarande verka för medlemmarnas anslutning till SAP och enskilda fackföreningar kunde fortfarande kollektivt ansluta sig till partiet. Denna fråga fortsatte vara av stor betydelse för LO under 1900-talets första decennium, men utan att få något definitivt avgörande.²⁵

Under detta decennium blossade en mängd konflikter upp på arbetsmarknaden. Arbetsköparna organiserade sig genom Svenska Arbetsgivarföreningen (SAF) och genomförde flera stora lockouter. Dessa kände sig hotade av arbetarklassens starkare organisering och ville framför allt få den så kallade paragraf 23²⁶ erkänd av LO och fackföreningsrörelsen. Varje gång en mindre konflikt uppkom vid något företag så svarade SAF med lockout av alla arbetare i branschen, vilket gjorde att LO var tvungna att gå in med ekonomiskt stöd. Eftersom LO:s tillgångar var mycket små så var detta en utnötningstaktik från SAF som visade sig mycket verkbar. 1906 ingicks den så kallade *decemberkompromissen* mellan SAF och LO, vilken innebar att LO accepterade paragraf 23 i utbyte mot att SAF accepterade arbetarnas rätt att

²⁴ Casparsson (1966) s 27-28

²⁵ Casparsson (1966) s 27-33 o 46-53, Schüllerqvist (1992) s 42-45, Hadenius (1976) s 18, Westerståhl (1946) s 216-218

²⁶ Namnet är taget från SAF:s stadgar §23 och innehöll att arbetsköparen hade rätt att leda och fördela arbetet.

organsera sig. Efter bara ett par års lugnare klimat på arbetsmarknaden så utbröt en lågkonjunktur i vilken arbetsköparna återigen pressade ned lönerna med en rad lockouter. LO klarade inte av detta ekonomiskt varför man gång på gång tvingades förmå de enskilda förbunden att acceptera nederlagsuppställningar. Kritiken mot LO-ledningen växte och grupper som ville se ett offensivare LO med ökad makt centralt började få gehör. Arbetsköparnas ständiga attacker och den växande opinionen i LO resulterade till slut i att LO 1909 svarade ett lockouthot med en storstrejk.²⁷

Strejkkassorna var för små och bara efter en kort tid så var nederlaget ett faktum. Centralismen som många hade propagerat för hade resulterat i att LO-ledningen tagit flera centrala beslut som den inte hade mandat enligt stadgarna att fatta (bland annat själva utlysningen av storstrejken). Denna linje sågs nu som verkningslös eller direkt farlig av allt fler och istället började krav på en decentralisering föras. Två linjer blev tydliga: en linje som var för en defensiv decentralism inom fackföreningsrörelsen och en linje som ville driva en offensiv decentralistisk kamp. På kongressen som var samma år strax efter storstrejken var splittringen stor. En majoritet ställde sig dock fortfarande på den centralistiska linjen, om än med modifierade krav, och man beslutade att göra mindre justeringar för att anpassa stadgarna till LO-ledningens agerande i samband med storstrejken. En kommitté tillsattes också för att utreda organisationsfrågan. Att många var besvikna på denna utveckling stod dock klart. Redan 1910 bildas det syndikalistiska Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC) med en tydlig decentralistisk organisation och offensiv strategi. Under LO-kongressen 1909 diskuterades liksom under tidigare kongresser också frågan om förhållandet till SAP. Kongressen innan hade man beslutat att SAP inte längre skulle ha några reserverade platser i LO:s styrelse och denna gång beslutades att stryka allt som hade med anslutning till SAP att göra från program och stadgar. Till följd av en stadgeändring på SAP:s kongress året innan så kunde nu de enskilda arbetarna också reservera sig mot medlemskap i SAP även då en fackförening kollektivt anslöt sig. I och med detta hade denna fråga avgjorts för en längre tid framöver. En balans hade skapats där LO stod relativt fritt från SAP även om samarbetet mellan organisationerna skulle komma att bli mycket starkt även framöver.²⁸

5.2. 1910-talet: opposition och inspiration från syndikalisterna

Under första delen av 1910-talet var det relativt lugnt på arbetsmarknaden. LO hade lidit ett stort nederlag vid storstrejken och dess medlemstal sjönk till följd av misstro mot de fackliga organisationerna. Så länge fackföreningsrörelsen höll sig lugn så höll sig också SAF och andra arbetsköparorganisationer lugna. Dessa ville bevara det kollektivavtalssystem som börjat utarbetas och såg att man hade tillfälle att få stort inflytande över dessa då fackföreningsrörelsen var försvagad. Från fackligt håll gick denna tid till största del ut på en återuppbyggnad och i denna var det fackförbundet som fick det största ansvaret. LO kunde inte så mycket göra. Detta avspeglades också under kongressen 1912 då kommittén som behandlat organisationsfrågan inte föreslog några större förändringar. Man tog dock beslut om att justera det understöd som skulle utgå från LO till förbunden vid försvarskonflikter, så att förbunden fick större ekonomiskt ansvar.²⁹

Något som det däremot uppkom konflikt kring var det nybildade SAC, som trots deras då ringa antal medlemmar, beskyldes locka till sig medlemmar från LO och splittra arbetarrörelsen. LO tog initiativ till agitation mot SAC i flera former, - framförallt satsades på agitationsturnéer runt om i landet. Stridsamverkan mellan de båda organisationerna var därför

²⁷ Hadenius (1976) s 19-24

²⁸ Casparsson (1966) s 55-58 o 134-142, Hadenius (1976) s 24-30, Schüllerqvist (1992) s 45-46

²⁹ Hadenius (1976) s 27-32, Westerståhl (1946) s 69-71

mycket komplicerad, trots att de lokala förbundsavdelningarna inom LO oftast stödde SAC. De centrala organen inom LO och/eller förbunden tog ofta ställning för arbetsköparen mot SAC. Vid flera uppmärksammade fall³⁰ där lokala förbundsavdelningar inom LO stödde SAC i deras konflikter med arbetsköpare, ingrep de olika fackförbundsledningarna i syfte att underminera SAC:s verksamhet och organisation.³¹

I slutet av 1910-talet gick ekonomin in i en högkonjunktur vilket förbättrade fackföreningsrörelsens situation. Med de ökande kraven på höjda löner följde konflikter med arbetsköparna och dessa svarade såsom tidigare med lockouter. Frågan om vilka kampformer fackföreningsrörelsen skulle använda sig av kom på allvar upp på dagordningen. Mycket tack vare SAC som under denna tid fick ett stort uppsving och även experimenterade med många andra kampformer än den vanliga strejken (exempelvis sabotage och ”registermetoden”³²). Vid LO-kongressen 1917 diskuterades stridssamverkan med SAC under konflikter. De ledande inom organisationen ville få ett tydligt avståndstagande mot SAC och därför inte heller acceptera dess konflikter. Motståndet mot detta förslag var dock starkt från de lägre skikten och en majoritet avsåg också förslaget. Kongress utmärkte sig även vad gällde frågan om förhållandet till SAP, då det visade sig vara starkare stöd än någonsin tidigare för en särskilnad. Någon sådan kom dock inte till stånd då och inte heller senare trots att kommunisterna varje kongress framöver lade motioner om detsamma.³³

1917 var i flera andra avseenden ett händelserikt år. De så kallade *Stormklockorna* som från början var ett ungdomsförbund till SAP och senare kommit att etableras som politisk linje inom partiet bröt sig loss och bildade *Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti* (SSV). Dessa propagerade för en större särskilnad mellan fackföreningsrörelsen och partierna och erkände också SAC som självständig organisation. Samma år bildades *Svenska Fackoppositionen* (FO) som tog inspiration organisatoriskt och ideologiskt från syndikalisterna. Syftet med gruppen var att verka för en radikalisering av fackföreningsrörelsen inom LO. Av taktiska skäl hade man inte några starkare förbindelser med SAC och inte heller med SSV. FO hade hela tiden konkurrens från SAC om medlemmar och efter ännu hårdare konkurrens från det 1919 bildade *Fackliga Propagandaförbundet* (FPF) så lade FO ned sin verksamhet.³⁴

Fackliga Propagandaförbundet bildades av SSV och behöll starka förbindelser med partiet framöver. Dess program påminde till stor del om FO:s program och verkade mest genom propaganda och agitation inom LO. Då SSV splittrades 1921 och ett nytt parti bildades, *Sveriges Kommunistiska Parti* (SKP), så upprätthöll propagandaförbundet sina kontakter med detta nya parti. SKP var anslutet sig till den sovjetdominerade Kommunistiska Internationalen (Komintern), i vars fackliga program FPF inte passade in. Därför lades FPF så småningom ned för att senare ersättas med *Enhetskommittén* (se nedan).³⁵

³⁰ Exempelvis i Karlstad 1910 då murarförbundets avdelning stödde SAC vid en strejk och murarförbundets styrelse gick in och träffade överenskommelse med arbetsköparen över huvudet på medlemmarna. Ett liknande fall inträffade i Kallinge 1914, denna gång inom Järn- och Metallarbetareförbundet. I Ljungafors 1911 bildades en fackförening av förtroendemän mitt under pågående konflikt mellan SAC och arbetsköpare, och sedan denna bildats upprättades en överenskommelse mellan den nya fackföreningen och arbetsköparen vilket resulterade i att SAC förlorade striden och medlemmarna blev arbetslösa.

³¹ Gärdvall (1980) s 24-25, Persson (1993) s 333-363

³² registermetoden gick ut på att samla statistik på löner respektive olika arbetsinsatsers värde och på så sätt upprätta lönelistor som alla arbetare skulle följa för att få ut maximal lön. Detta var en metod som visade sig mycket verkningsfull och utvecklades åren framöver.

³³ Gärdvall (1980) s 24-25, Hadenius (1976) s 32-34, Persson (1993) s 363-366, Westerståhl (1946) s 222

³⁴ Gärdvall (1980) s 22-26, Hadenius (1976) s 33, Schüllerqvist(1992) s 48

³⁵ Schüllerqvist (1992) s 48-49, Gärdvall (1980) s 26-33

Dessa enskilda grupper fick ingen större betydelse i sig själva, men kunde under slutet av 10-talet och början av 20-talet tillsammans med opinion inom LO driva på vissa förändringar. FPF:s program fick exempelvis genomslag tidigt inom Järn och Metallarbetarförbundet, vilket även efter FPF:s nedläggelse skulle visa sig radikala jämfört med övriga LO-förbund. På LO-kongressen 1922 beslutades också att man skulle bilda lokala *Fackliga Centralorganisationer* (FCO), vilka hade tydlig inspiration från syndikalismen och fungerade ungefär som en motsvarighet till SAC:s Lokala Samorganisationer (LS). Dessa nya organisationer stod dessutom öppna för medlemskap av de syndikalistiska LS:n. Även syndikalisternas kampmetoder som både FO och FPF ställde sig bakom diskuterades på denna LO-kongress. Däremot så var ställningen mot SAC som organisation kategoriskt negativ i de ledande skikten i LO. LO:s landssekreterariat och representantskap mottog och behandlade under slutet av 1910-talet och början av 1920-talet flera gånger förfrågningar om samarbete med SAC, men ställde sig varje gång negativa. Frågan behandlades på LO-kongressen 1922 då flera motioner om samarbete hade lagts. Efter en kort diskussion antogs ett förslag från sekretariatet om uttalande mot SAC. Anledningen var främst för att majoriteten accepterade LO som den centrala ledningen och organisationen för fackföreningsrörelsen varför SAC sågs som en fientligt sinnad särorganisation. Vad gällde särskiljningen mellan LO och SAP så diskuterades denna alltmer genom den växande oppositionen som krävde fullständig politisk neutralitet och ett förbud mot kollektivanslutningen. Dessa krav kunde dock inte drivas igenom på kongresserna.³⁶

5.3. 1920-talet: konflikter, arbetsfredslagstiftning och kommunistisk opposition.

Under början av 1920-talet skedde en radikaliserings på arbetsmarknaden. De fackliga organisationerna hade återfått sin kraft och kunde ställa krav på högre (eller bibehållna) löner. Arbetsköparnas (SAF:s) strategi var som tidigare att flitigt använda sig av lockouter, men dessa visade sig med fackföreningsrörelsens starkare ställning ge allt mindre effekt. Frågan avgjordes 1925 då SAF drog igång en storlockout som resulterade i den största arbetsnedläggelsen sedan storstrejken 1909. Denna konflikt slutade med en uppgörelse som fastställde status quo, men sågs som en milstolpe för fackföreningsrörelsen då det var första gången man hade kunnat stå emot arbetsköparnas attacker utan att backa i kraven. Detta gjorde att de borgerliga partierna i riksdagen på allvar började uppmärksamma fackföreningsrörelsen och läget på arbetsmarknaden. För att på den politiska vägen kunna garantera arbetsköparnas ställning så började partierna ställa krav på arbetsfredslagstiftning. Denna lagstiftning skulle i korthet medföra att de ingångna kollektivavtalen skulle legitimeras och stärkas genom lag, parterna på arbetsmarknaden skulle uppsäga sig sin rätt till stridsåtgärder under dessa avtalsperioder och om tvister uppkom så skulle dessa i sista hand lösas av en statlig myndighet. Motståndet mot arbetsmarknadslagstiftning var traditionellt hårt inom fackföreningsrörelsen, eftersom man såg staten som en klassinstitution som inte skulle kunna genomföra förbättringar för arbetarklassen. Då SAP:s ställning stärktes såg man dock en förändring inom synhåll, framför allt inom de ledande LO-skikten. Detta gjorde att LO-ledningen accepterade ett deltagande i en arbetsfredsdelegation som tillsattes av regeringen 1926 och hade som syfte att undersöka förutsättningarna för en arbetsfredslagstiftning. Så länge denna delegation arbetade så ville inte LO-ledningen se något ställningstagande för eller emot lagstiftning.³⁷

³⁶ Gärdvall (1980) s 29-30, Persson (1993) s 334-335, 351-357, Schüllerqvist (1992) s 50,

³⁷ Andersson (1990) s 15-23, 84-89 o 117-122, Casparsson (1966) s 161-170, Hadenius (1976) s 38-40, Westerståhl (1946) s 421-423

Oppositionen inom LO började under 20-talet alltmer använda sig av arbetsfredslagstiftningen, som de ställde sig kategoriskt negativa till, både i syfte att driva sakfrågan och som del i oppositionen mot LO-ledningen. Kommunisterna hade växt sig starka under 20-talet och kunde på allvar börja utmana LO-ledningen. 1921 tog Komintern beslut om ett nytt fackligt program som de partier som tillhörde internationalen skulle följa. Det dröjde dock ända fram till 1926 innan denna sk *enhetsfrontstaktik* kom att användas av det svenska kommunistpartiet. Då lyckades man förmå det radikala Göteborgs Metallarbetarefackförening att bjuda in hela fackföreningsrörelsen till en facklig enhetskonferens. Uppslutningen bestod i princip enbart av enskilda kommunistiskt dominerade fackföreningar, några fackliga centralorganisationer (FCO) och några syndikalistiska LS, vilka tillsammans representerade ungefär 46 000 arbetare. Under konferensen bildades den så kallade Enhetskommittén, som skulle arbeta vidare efter det program som antogs (vilket var samma som Kominterns program). Kommitténs enda ekonomiska underlag blev frivilliga bidrag och bidrag från SKP och i princip allt arbete kom att skötas av SKP:s fackliga sekretariat. Kommittén lyckades dock vid flera tillfällen driva fackliga frågor där man samtidigt kunde stödja arbetarna lokalt och kritisera fackföreningsledningarna. Efter dessa, ofta lokala fackliga konflikter, så fick såväl SKP som Enhetskommittén ökat stöd och medlemsantal. På det nationella planet kunde man vid denna tid aldrig skapa någon fast fackopposition, men man bidrog till att föra upp en debatt inom LO och öka partimotsättningarna.³⁸

Under slutet av 1920-talet började de borgerliga partiernas försök till arbetsfredslagstiftning utmynna i konkreta förslag. För att påskynda lagstiftningen tillsatte den borgerliga regeringen ett antal ”sakkunniga” som skulle utreda frågan istället för den arbetsfredsdelegation som LO deltog i. Oppositionen inom LO liksom opinionen mot lagstiftning var vid denna tidpunkt så stark att en massiv protest från fackföreningsrörelsen kom till stånd. LO-ledningen hoppade av delegationen 1927 och tog, till följd av stort tryck underifrån, klar ställning mot lagstiftningen. Efter flera protestaktioner från fackföreningsrörelsen 1927-28 kunde de borgerliga partierna till slut införa arbetsfredslagstiftningen. Kort därpå accepterade LO-ledningen denna och tillsatte sina ledamöter i den nybildade arbetsdomstolen. Dessutom deltog man kort därefter i en ny arbetsfredskommitté som syftade till att skapa ytterligare förutsättningar för arbetsfred.³⁹

1929 arrangerades *Arbetarnas fackliga landskonferens* av Enhetskommittén. Sammansättningen av deltagarna liknade den från 1926, men denna gång var uppslutningen större generellt och speciellt från de områden där Enhetskommittén hade haft verksamhet under åren. Totalt representerades 57 000 arbetare. Det uttalade syftet med konferensen var i första hand att diskutera arbetsfredsfrågan och i det program som antogs så skulle man också verka för arbetsfredslagets upphävande. Strax innan konferensen hade Komintern bytt linje i den fackliga politiken och uppmanade nu alla kommunistpartier att istället för enhetsfront verka under parollen ”klass mot klass”. Istället för samarbete så skulle man nu bryta helt med de reformistiska ledningarna inom fackföreningsrörelsen och öppet utmana socialdemokratin. Detta program antogs också av konferensen. Till sist antogs ett uttalande som uppmanade alla sympatisörer att regelbundet stödja Kommittén ekonomiskt.⁴⁰

Under hela 1920-talet hade SAP varit splittrade i frågan om kommunisterna och hur dessa skulle bemötas. I valet 1928 kunde de borgerliga partierna därför använda detta mot SAP som fick utstå mycket hård kritik för att de inte tog avstånd från kommunisterna. Efter valet, som

³⁸ Casparsson (1966) s 229-235, Gärdvall (1980) s 32-40 o 43, Hadenius (1976) s 40

³⁹ Andersson (1990) s 123-135 o 162-178, Casparsson (1966) s 246-254, Westerståhl (1946) s 365-376

⁴⁰ Casparsson (1966) s 229-235, Hadenius (1976) s 40-42, Gärdvall (1980) s 41-43

blev en katastrof för SAP, så beslutade därför partiledningen att inleda en ny taktik i förhållande till kommunisterna speciellt och väljarna generellt. Istället för att vända sig till enbart arbetarklassen vid val så skulle en folkhemslinje drivas där man vände sig till många fler än arbetarklassen. Vad gällde kommunisterna skulle ett tydligt ställningstagande mot dessa göras och man skulle också motarbeta dem på alla fronter. Särskilt viktigt i detta hänseende ansågs fackföreningsrörelsen vara och därför skulle en massiv mobilisering av socialdemokrater ske till och inom LO. Kommunisternas nya taktik 1929 och försöket till att regelbundet erhålla stöd från sympatisörer väckte stor reaktion från såväl SAP som LO-ledningen. Från fackligt håll kunde den nya linjen tolkas som att kommunisterna försökte bygga upp en ny landsorganisation. I ett cirkulär uppmanades därför alla LO-medlemmar att ta avstånd från Enhetskommittén eller betrakta sitt LO-medlemskap förverkat. Detta drag från LO-ledningen gick inte ihop med den taktik som ledningen tidigare haft mot kommunisterna och kunde förklaras som en kombination av ett försvar mot en verklig kommunistisk utmaning och ett agerande under stor påverkan av SAP. Motoffensiven lyckades. Flera medlemmar uteslöts under kort tid och Enhetskommittén fick till slut lägga ned sin verksamhet. En kort tid efter detta splittrades också SKP till följd av interna konflikter vilket tog udden av kommunisternas opposition för en tid framöver.⁴¹

5.4. 1930-talet: samarbetssträvanden, centralisering och ökat SAP-inflytande

Under slutet av 1920-talet hade LO inlett samarbete med SAF genom arbetsfredskommittén, där en grundsyn utvecklades som innebar att ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter för att åstadkomma produktionsökning skulle vara till gagn för både arbetsköparna och arbetarna. LO såg denna strategi som god eftersom det skulle möjliggöra ett ökat löneutrymme. Till följd av dödskjutningen i Ådalen 1931 där fem arbetare dog beslutade LO-kongressen samma år att bryta detta samarbete, men trots detta skulle samma principer som utvecklats i samarbetet även framöver ligga till grund för LO-ledningens politik. Detta påverkade också LO att under lågkonjunkturen i början av 1930-talet driva en defensiv politik och acceptera lägre löner. Mot denna politik opponerade sig kommunisterna. Ur SKP:s splittring 1929 framträdde så småningom en stark grupp som fortsatt var trogna Komintern – de så kallade *Silléarna*. Deras strategi inriktade sig på att mot LO-ledningens politik driva på militans lokalt inom LO och initiera ”vilda strejker”⁴². Efter en tid bildades *Röda Fackoppositionen* (RFO) i syfte att organisera sådana strejker genom fristående strejkskott. Vid flera konflikter under framför allt åren 1932-33 kunde kommunisterna driva sin strategi med goda resultat. Detta gjorde att LO-ledningen våren 1933 vidtog radikala åtgärder. LO:s kansli omorganiserades så att större resurser lades på ”kommunistbekämpning” där även ett flertal specifika nyanställningar ingick. I ett cirkulär förklarades att allt samröre med RFO var att anse som osolidariskt uppträdande som medförde uteslutning. I cirkuläret vände man sig också mot lokala militanta aktivister trots att de inte hade något tydligt samröre med RFO. Kontentan var i princip att samtliga skulle acceptera den nya samarbetslinjen eller riskera uteslutning. Samtliga förbund som protesterade mot cirkuläret avkrävdes medlemsomröstning och de som inte röstade för cirkuläret uteslöts. Kort därefter lade RFO ned sin verksamhet.⁴³

Agerandet från LO 1933 var ett tydligt exempel på närmandet till SAP och den utarbetade folkhemlinjen. Såväl LO:s egna idéutveckling som alltmer började betona det allmänna bästa och samförstånd istället för den egna gruppens intressen, liksom det faktum att SAP kom i regeringsställning påverkade utvecklingen enligt denna linje som även fortsättningsvis under

⁴¹ Casparsson (1966) s 229-235, Hadenius (1976) s 40-42, Gärdvall (1980) s 44-45, Schüllerqvist (1992) s 75-118

⁴² Vilda strejker kan kort beskrivas som sådana strejker som inte hade förbundsledningarnas godkännande.

⁴³ Gärdvall (1980) s 46, Hadenius (1976) s 39-45, Schüllerqvist (1992) s 182-188

1930-talet skulle vara vägledande. I takt med denna utveckling följde också tendenser till centralisering inom LO. Ett konkret exempel var under byggnadsarbetarestrejken 1933/34 då LO ingrep mot murareförbundet och tvingade dessa att acceptera en uppgörelse, vilket var första gången sedan storstrejken 1909 som LO centralt ingrep i en konflikt och förbjöd ett förbund att fortsätta en strejk. 1935 tillsatte den socialdemokratiska regeringen ytterligare en ny kommitté i syfte att utreda möjligheterna till samhällsingripande för att uppnå stabil arbetsfred. Kommittén kom fram till att en inskränkning av fackförbundens medlemsomröstningar om avtal var en förutsättning för detta.⁴⁴

På LO-kongressen 1936 togs ett principbeslut om centralisering av LO i syfte att kunna driva en solidarisk lönepolitik⁴⁵ och en kommitté tillsattes att utarbeta ett förslag för hur denna centralisering skulle gå till. Samma år inledde LO och SAF förhandlingar på egen hand utan staten i syfte att komma överens om ett huvudavtal som begränsade stridsåtgärder under konflikter. Även dessa parter tillsammans ansåg att en centralisering av fackföreningsrörelsen var tvungen att ske för att kunna garantera att ett sådant avtal upprätthölls. 1938 kunde till slut LO och SAF centralt komma överens om ett huvudavtal för organisationerna, det så kallade Saltsjöbadsavtalet. Syftet var att uppnå arbetsfred och maximera tillväxten utan att behöva gå lagstiftningsvägen. För att kunna göra detta så innehöll avtalet starka centralistiska mönster. Huvudorganisationerna, för fackföreningsrörelsens del LO-ledningen, skulle stå som garant för de olika begränsningarna av stridsåtgärder.⁴⁶

Inför 1941 års LO-kongress gick diskussionerna heta om Saltsjöbadsavtalet. Kommittén som skulle utreda organisationsstrukturen lade ett förslag som var i överensstämmande med avtalet och betonade ekonomisk rationalitet, samförstånd och mycket stark centralisering. Förslaget innehöll inga argument som anknöt till den solidariska lönepolitiken, - den som officiellt hade legat till grund för centraliseringssträvandena tidigare. Kommunisternas kritik mot förslaget var hård och dessa menade att förslaget utgjorde en plattform för klassamarbete och ett försvar av kapitalismen. Viss kritik från dessa fanns också mot de centralistiska tendenserna, vilket berodde främst på att den nya strukturen skulle kringskära kommunisternas handlingsutrymme lokalt. Även andra kritiserade förslaget för att inskränka förbundens frihet. På kongressen röstades förslaget dock igenom med mycket stor majoritet, vilket betydde att LO anpassades strukturellt till saltsjöbadsavtalet, samarbetspolitiken och centralismen.⁴⁷

6. UNDERSÖKNING (EMPIRI)

6.1. Mål och syfte

Väsentligt för en organisation är dess målsättningar och syfte, vilket även gällde för fackföreningsrörelsen. Flera olika grupper verkade inom organisationen, mer eller mindre radikala och militanta, med olika syn på ideologi, kamp och strategi. Detta gjorde att LO:s mål och syfte tolkades på olika sätt av olika grupper och det är därför intressant att jämföra deras olika syn på frågan och vilken definition av LO:s mål och syfte som enligt majoriteten skulle vara de offentligt gällande. Nedan följer först en del som behandlar uttalade definitioner om LO:s mål och syften. Det som undersöks är när olika personer uttolkar vad LO:s mål och syften var. Efter detta följer tre olika debatter/diskussioner som var särskilt viktiga avseende frågeställningen. Den första är hur man tog ställning för eller emot

⁴⁴ Casparsson (1966) s 300-308 o 324-334, Hadenius (1976) s 46-48, Schüllerqvist (1992) s 204-205

⁴⁵ krav på detta hade tidigare rests av de förbund som låg på en låg lönenivå och tanken var en eventuell central styrning av lönerörelserna för att utjämna lönerna mellan branscherna.

⁴⁶ Casparsson (1966) s 324-334, Hadenius (1976) s 49-54

⁴⁷ Casparsson (1966) s 324-334, Hadenius (1976) s 56-66, Westerståhl (1946) s 127-129

socialismen som mål, den andra vilken syn på de ekonomiska förhållandena och ekonomiska målsättningarna var, samt slutligen frågan om §23 och de samförståndssträvanden som på allvar gjordes efter arbetsfredslagstiftningen 1928. Vad gäller §23 ska nämnas att detta var en paragraf i SAF:s stadgar som reglerade att arbetsköparen skulle ha makten att fritt leda och fördela arbetet. Denna paragraf blev arbetarna tvingade att acceptera vid kollektivavtalen.

6.1.1. Klara definitioner

Det nämns mycket lite om några klara definitioner om LO:s mål och syfte, men det förekom i alla fall sparsamt då och då under 1922 års kongress. I en motion från Grov- och Fabriksarbetareförbundet (fortsättningsvis ”Grov- o Fabr.”) avd 200 Karlshamn så framfördes att LO:s syfte var att ge enhet och styrka åt arbetarrörelsen i dess strävan efter bättre livsvillkor. I ett anförande ansåg J E Blomqvist (Gjutareförbundet) att de fackliga organisationerna var ett instrument för arbetarna att förbättra klassens ställning och att dess huvuduppgift var att inverka på arbetsförhållandena till arbetarnas fördel. J O Johansson (Sekretariatet, fortsättningsvis ”Sokr.”) anförde vid ett tillfälle att planerna för rörelsen som senaste tiden blivit aktuella var ”*socialiseringen och den industriella demokratien, vilka innebära ett nytt samhällssystem och en ny produktionsordning*”⁴⁸. Däremot ansåg Sekretariatet inte att ett sådant uttalat mål skulle skrivas in i stadgarna, eftersom kanske inte alla kunde hålla med om detta mål och därför splittring kunde hota.⁴⁹

1926 anförde en representant från SAP vid inledningstalet att LO:s och SAP:s gemensamma mål var striden för människovärdet och rättfärdighetsidealet. Edvard Johansson (Sokr.) framförde vid ett tillfälle att LO:s viktigaste uppgift var att främja samarbete mellan fackliga organisationer och försvara redan vunna positioner beträffande arbetsvillkor och löner. Sigfrid Hansson (Redaktör) framförde en gång kort att syftet var att verka för arbetarklassens intressen. 1931 anförde Edvard Johansson i öppningstalet att LO inte strävade efter någon slags diktatur utan accepterade den naturliga och sunda samhällsutvecklingen. Målet var den allmänna välfärden och förbättringar för arbetarklassen vilket var till gagn för hela samhället. I en motion från Pappersindustriarbetareförbundet (fortsättningsvis ”Pappers”) avd 92 Billerud anfördes att fackföreningsrörelsens mål var förbättringar för arbetarklassen i nuet och ett framtida socialistiskt samhälle.⁵⁰

Det kan konstateras att de uttryckliga målen och syftena med LO inte diskuterades särskilt ofta. Så pass mycket diskuterades de i alla fall att det går att se en förändring över tid. Här finns en trend i negativ riktning, dvs. färre och färre anföranden som uttryckligen uttalar LO:s mål och syften. Det går också att se en förändring kvalitativt. 1922 anförde J O Johansson från Sekretariatet att målet var socialiseringen, medan Edvard Johansson (också från Sekretariatet) 1931 anförde att målet var den allmänna välfärden där hela samhället skulle främjas. Detta pekar alltså på att ledningen blivit mindre radikal under perioden. Dock måste det konstateras att inläggen varit så få i detta hänseende att det är mycket svårt att dra några

⁴⁸ Landsorganisationen (1922): *Protokoll förda vid Landsorganisationens i Sverige åttonde ordinarie kongress, i Stockholm den 28 augusti – 4 september 1922*. (fortsättningsvis refererat till som ”LO 1922”): J O Johansson sid 140

⁴⁹ LO 1922: motion #13 sid 118, J O Johansson sid 140, J E Blomqvist sid 198 och Sekretariatets utlåtande sid 218

⁵⁰ Landsorganisationen (1926): *Protokoll förda vid Landsorganisationens i Sverige nionde ordinarie kongress, i Stockholm den 29 augusti – 5 september 1926* (fortsatt refererat till som ”LO 1926”): Signe Wessman sid 21, Edvard Johansson sid 67 och Sigfrid Hansson sid 168, samt Landsorganisationen (1931): *Protokoll förda vid Landsorganisationens i Sverige tionde ordinarie kongress, i Stockholm den 9 – 16 augusti 1931* (fortsatt refererat till som ”LO 1931”): Edvard Johansson sid 2 och motion #36 sid 75-76

slutsatser, framför allt om hur medlemmarna ställt sig, varför vi måste tränga djupare in i diskussionerna om specifika delar som tillsammans kan hjälpa oss förstå LO:s mål och syfte.

6.1.2. Reformistisk – militant diskussion

6.1.2.1. Ställningstagande för socialismen

Under kongressen 1922 förekom vid flertal tillfällen att talare anknöt till begreppen kapitalism och socialism. Detta gjordes oftast då ett förslag skulle framföras och talaren eller motionärerna ville poängtera vikten av förslaget med att det exempelvis var nödvändigt för att kunna bekämpa kapitalismen och/eller för att kunna kämpa för socialismen. Då detta ofta bara var små passager i större inlägg så föranledde de ingen diskussion. Vid vissa tillfällen framhölls dock, företrädesvis av Sekretariatets ledamöter, att arbetarklassen och fackföreningsrörelsen inte skulle tjäna på att bli revolutionärer. Under en diskussion om världskrigets effekter så väcktes ett förslag om att göra ett uttalande mot kapitalismen och för socialismen i detta hänseende. Efter behandling i beredningsutskottet beslutade kongressen att avslå detta förslag med hänvisning till att ett uttalande mot kriget redan gjorts. En större diskussion om socialismen uppkom då stadgarnas ingress behandlades. Ett flertal motioner hade lagts där det anfördes att LO:s mål var löneslaveriets avskaffande, det borgerliga samhällets störtande och socialismens införande. Motionärerna var företrädesvis från Pappers och Grov- o Fabr. Detta föreslogs skrivas in i stadgarna. Sekretariatet ansåg dock inte att så skulle ske, eftersom det kunde föranleda stridigheter inom organisationen. Dessutom ansågs att eftersom man inte radade upp andra krav som högre lön, åtta timmars arbetsdag, arbetslöshetsförsäkring etc. så skulle inte heller det föreslagna skrivas in som krav. Debatten var nästan obefintlig men ett inlägg gjordes om att ingressen borde uttrycka LO:s målsättning och eftersom organisationen strävar efter en socialistisk produktionsordning så borde detta också uttryckas i stadgarna. Kongressen beslöt att bifalla sekretariatets utlåtande i frågan.⁵¹

1926 anknöts inte fullt lika mycket till kapitalism och socialism på ett klart och tydligt sätt som tidigare, även om det förekom. I diskussionen om allmänna organisationsformer förekom dessa kopplingar och som svar på detta anförde N O Persson (Kommunalarbetareförbundet, fortsättningsvis ”Kommunal”) att det var farligt att tala om att en viss omorganisation skulle föra arbetarklassen närmare socialismen, eftersom detta var svårt att infria och då skulle man ju också undra vad det då var för socialism man ville åstadkomma. I en motion anfördes kritik mot kapitalismen i samma ordalag som var vanligt 1922, men samtidigt konstaterade man att systemet inte kunde avskaffas helt. Även detta år var det diskussion om ingressen. Samma krav anfördes men denna gång av färre avdelningar och Sekretariatets inställning var densamma. Sekretariatet erkände denna gång att LO:s prägel var socialistiskt och att detta var bra, men ville inte att stadgar skulle införas som det kunde uppstå oenighet kring. Debatten var denna gång något mer ingående och det anfördes bland annat kritik mot den reformistiska inriktning som LO drev. Framför allt anspelades på sekretariatets erkännande av LO:s socialistiska prägel, då det anfördes att det därför borde stå med i stadgarna. Kongressen beslutade dock i enlighet med sekretariatets utlåtande. I diskussionerna under 1931 års kongress var anknytningar till kapitalism och socialism nästan obefintligt och någon större diskussion om stadgarnas ingress i detta hänseende förekom inte som tidigare. I en hel del

⁵¹ LO 1922: Emil Malmberg sid 42, Hjalmar Lundgren sid 48, Edvard Johansson sid 52 o 68, motion #2 sid 97, motion #7 sid 100, Valdemar Jakobsson sid 111, Ernst Ohlsson sid 137, Robert Samuelsson sid 204, motion #48 sid 208, motion #58 sid 216-217, ”Beredningsutskottets utlåtande nr: 6” sid 359-360 och ”Ändring av Landsorganisationens stadgar” sid 220-228

motioner, företräddes från Metallindustriarbetareförbundet (fortsättningsvis ”Metall”) förekom det dock att man anknöt till kapitalismens störtande eller socialismens införande.⁵²

Det kan konstateras att det skett en stor förändring över tid. Kapitalismens störtande eller socialismens införande kopplades det till i väldigt många anföranden under 1922 års kongress, medan något mindre 1926 och ännu mindre 1931. 1922 och 1926 ställdes det krav på att LO skulle erkänna sig till socialismen och skriva detta i stadgarna, medan detta uteblev helt 1931. Någon slutsats om varför det var på detta sätt går inte att dra direkt. Bilden kompliceras också av att antalet allmänna motioner (inte motioner som ställde krav på ingressen till stadgarna) där det anknöts till socialismen förblev ungefär lika många från år till år. Det kan dock konstateras att diskussionen om socialismen blev mer nyanserad till år 1926, då det inte bara anfördes att man skulle kämpa för socialismen utan också frågades vad för slags socialism som man skulle kämpa för och hur detta skulle åstadkommas. Om denna linje höll i sig så skulle en möjlig förklaring till varför begreppet socialism försvann alltmer vara att kraven nyanserades än mer och sammansmältes med mer sakliga krav och anföranden. Sekretariatets hållning har varit densamma under perioden, dvs att undvika att alltför tydligt ta ställning för socialismen. Detta kan säkert förklaras till en stor del av rädsla att skrämja bort medlemmar eller potentiella medlemmar och för att undvika splittringar inom organisationen, men även Sekretariatets ideologiska ståndpunkter bör ha spelat in. De som reste krav på att ändra ingressen eller anknöt till socialismen i motioner och diskussioner var framför allt radikala grupper som kommunister, men även sådana som inte annars utmärkte sig för att vara kommunister. En stor del av varför anknytningarna till socialismen försvann över tid skulle dock kunna förklaras med att gruppen kommunister marginaliserades. De förbund som framträdde med kraven var framför allt Pappers tidigt och Metall senare under perioden, vilket kan ge en vink om dessa förbunds framträdande ideologi.

6.1.2.2. Synen på ekonomi

Under verksamhetsberättelsens föredragande 1922 väcktes kritik mot sekretariatet om att de inte varit mer stridbara mot lönereduceringarna och bland andra Hjalmar Lundgren (Stenindustriarbetareförbundet, fortsättningsvis ”Sten-ind.”) ansåg att sekretariatet visserligen inte kunde klandras för den ekonomiska krisen men likväl måste kritiseras för att ha accepterat den borgerliga ekonomin och rationaliseringstanken alltför tidigt vilket hade lett till att man också accepterat reallönesänkningar. Flera talare kritiserade sekretariatet för att ha accepterat den borgerliga ekonomin och en talare ansåg också att det var på grund av detta man såg en opposition på kongressen. Edvard Johansson (Skr.) försvarade ståndpunkten genom att påpeka att även de kommunistiska företagen (tex. tidningar) måste acceptera vissa ekonomiska lagar. Detta gjorde att diskussionen leddes in på de kommunistiska tidningarnas löner för de arbetande, där kommunisterna framhöll att dessa hade betydligt högre löner än övriga typografindustrin och även de socialdemokratiska tidningarna. Även senare under kongressen kritiserades sekretariatet och i ett utlåtande från sekretariatet om alternativa kampformer så konkretiserades deras syn på ekonomin. Det konstateras att det inte spelade någon roll vilka kampmetoder LO använde sig av eftersom det var de allmänna ekonomiska lagarna som var avgörande för konjunkturen och lönesättningen. Exempelvis obstruktion

⁵² LO 1926: Fritjof Ekman sid 63, Hilding Molander sid 65, N O Persson sid 69-70, Hjalmar Lundgren sid 73, motion #124 sid 321-322, motion #130 sid 333-334, och ”Ändringar i Landsorganisationens stadgar” sid 198-208 och LO 1931: motion #36 sid 75-76, motion #90 sid 241-242, E Vestlin sid 348, motion #166 sid 351 och motion #192 sid 376-377

ansågs vara direkt skadligt för arbetarna eftersom det i första hand var industrins produktionsförmåga som var avgörande för om arbetarnas ekonomiska ställning kunde förbättras.⁵³

1926 var kritiken mot ledningen inte alls lika stor som kongressen innan. Däremot förde sekretariatet fram sin syn på ekonomin flera gånger i sina utlåtanden. Detta bland annat vid frågan om allmänna organisationsformer där det framfördes att verken organisationsformer eller stridstaktik var avgörande för lönerörelserna, då det istället var det allmänna ekonomiska läget som styrde. Sekretariatet kunde också försvara att man inte stöttat vissa specifika lokala konflikter, med hänvisning till att det ändå inte skulle gjort någon skillnad eftersom det var det ekonomiska läget som styrde.⁵⁴

Debatten var större 1931. Sekretariatet hänvisade återigen till det allmänna ekonomiska läget i sina utlåtanden, om än något färre antal gånger. Mot denna ekonomisyn väcktes viss kritik, exempelvis av A J Hedqvist (Gruvindustriarbetareförbundet, fortsättningsvis "Gruv") som kritiserade arbetarrepresentanternas hållning i riksdag och kommuner då dessa: "*fråga [...] sig alltid först, huru mycket det borgerliga samhället har råd till. Men Karl Marx sade: det kapitalistiska samhället bär inom sig fröet till sin egen upplösning*".⁵⁵ På denna kongress diskuterades också Fackföreningsinternationalens ekonomiskt näringspolitiska program som Sekretariatet föreslog att kongressen skulle anta. Internationalens program fastställde att arbetarklassen inte vände sig mot kapitalismens naturliga utvecklingsprocess där exempelvis rationaliseringar ingick, men att arbetarklassen i denna process måste kämpa för en högre levnadsnivå. Fackföreningsrörelsen skulle medverka till produktionens rationalisering men samtidigt tillförsäkra arbetarna en rättvis andel av dessa vinster exempelvis genom löneförhöjningar och minskad arbetstid. Vidare skulle de fackliga organisationerna verka för ökad offentligt ägande och produktion, exempelvis genom förstatligande av jordtillgångar, naturresurser och kommunikationsmedel. I debatten om programmet framfördes kritik om att detta var för oskarpt och inte tillräckligt tog ställning mot det kapitalistiska samhället. Istället behövde arbetarna ett program som tog sikte på omkullkastandet av det kapitalistiska samhället. Några argument mot detta framlades egentligen inte. Ett ändringsförslag lades där det föreslogs att anta ett program som Internationella socialistiska kongressen i Wien antagit. I detta program konstaterades att det kapitalistiska systemet orsakat den världsomfattande krisen och att detta system måste avskaffas för att råda bot på denna utveckling. I detta hade arbetarrörelsens organisationer en uppgift att fylla för att driva kampen för ett socialistisk samhälle. Som en del i denna kamp fordrades reformer av olika slag, men målet var att avskaffa kapitalismen. Kongressen beslöt dock att anta det förstnämnda programmet.⁵⁶

Det kan konstateras att sekretariatet under hela perioden varit inriktade på lönerörelser, dvs. att försöka höja lönerna för arbetarna, och att man ansåg att det var det allmänna ekonomiska läget som var helt avgörande för förutsättningarna för detta. Det framkommer ingenstans att man ville försöka förändra det kapitalistiska systemet, utan tvärtom att man ville medverka till att rationalisera detta för att på så sätt få bättre underlag i lönerörelserna. Det är frapperande hur uppgivet detta resonemang blir då man för att fullfölja det måste acceptera rationaliseringar (för att kunna öka lönerna) vilket leder till arbetslöshet och därför sänkta

⁵³ LO 1922: Hjalmar Lundgren och sid 49, "verksamhetsberättelsen" sid 49, 62, 64, 67-68 o 72, Valdemar Jakobsson sid 107 o 111, och Sekretariatets utlåtande sid 184-185, Robert Samuelsson sid 204

⁵⁴ LO 1926: Arvid Thorberg sid 45-46, Edvard Johansson sid 67-69 och Sekretariatets utlåtande sid 57, 180 o251-252

⁵⁵ LO 1931 A J Hedqvist sid 253

⁵⁶ LO 1931: Sekretariatets utlåtande sid 47 o 250-251, A J Hedqvist sid 253-254 och "Dagordningens punkt XIII" sid 204-214

reallöner. Detta blev ett problem för ledningen som fick utstå mycket kritik för såväl själva resonemanget om ekonomin som för konsekvenserna av det. Kritiken har framför allt kommit från grupperingar som inte accepterat kapitalismen som system, men av dessa har inte alla varit framträdande kommunister. Oppositionen mot ledningens ekonomiska resonemang har haft tydliga argument som inte förändrats över tid men som inte heller fått en majoritet bakom sig. De olika konjunkturlägena kan förklara varför oppositionen mot ledningens ekonomisyn var så liten 1926, om man antar att ett förbättrat läge vad gäller arbetslöshet och reallöner kan ha medverkat till att oppositionen ansåg att det inte var lägligt att föra fram kritik mot kapitalismen som system. I jämförelse över tid kan en förändring av argumentationen för ledningens ekonomisyn märkas. 1922 ledde man diskussionen om ekonomi att handla om kommunisternas tidningar, 1926 förde man ganska obehindrat fram sina argument, medan man slutligen 1931 inte verkar ha varit lika ivriga att föra fram argumenten. Man kan tolka det hela som så att ledningen ansåg att det var bättre att vända diskussionen 1922 så man inte själv var i försvarsställning eftersom man inte hade, inför kongressombuden, accepterade argument, medan ledningens ekonomisyn 1931 var så befast i organisationen att man inte behövde föra fram dem lika kraftfullt.

6.1.2.3. Paragraf 23 och samförståndet

Till 1922 års kongress var två motioner från avdelningar i Pappers lagda angående §23. Det konstaterades att denna paragraf utgjorde ett stort hinder för arbetarnas strävan och i kampen mot kapitalismen. Att acceptera §23 var att anse som ren kapitulation. Därför föreslogs att LO skulle ta till alla medel för att få bort paragrafen från avtalen. I sekretariatets utlåtande höll man med om problematiken men ansåg att man inte kunde göra det som motionerna föreslog konkret. Istället föreslog man ett uttalande om att LO så långt det var möjligt skulle stödja de förbund som ville verka för att §23 togs bort från avtalen. I den korta debatten ifrågasattes vad uttalandet skulle resultera i och flera talare yrkade på krafttag mot §23. Mot detta anfördes att det visserligen skulle vara önskvärt att få bort paragrafen men att kongressen inte verkade uppvisa kampann nog för att det skulle lyckas. Arvid Thorberg (Skr) avslutade också debatten genom att konstatera att frågan var beroende av förbundens samlade styrka att stå emot hela SAF och att det således behövdes lång tid att genomföra. Kongressen beslöt i enlighet med sekretariatets utlåtande. I en debatt om alternativa stridsmetoder tidigare under kongressen anfördes av en talare att registermetoden skulle kunna upphäva §23, men inlägget föranledde ingen vidare debatt.⁵⁷

Till 1926 års kongress var tre motioner lagda i denna fråga, varav två var från avdelningar i Pappers. En motion yrkade helt kort på att LO inte skulle medverka till avtal där §23 fanns med och särskilt stödja de förbund som ville få bort paragrafen. I en andra motion anfördes att arbetsgivarna kunde avskeda arbetare hur som helst under hänvisning till §23 och man föreslog att LO skulle driva kravet att de som blivit avskedade med hänvisning till paragrafen skulle återanställas vid nyanställningar. Sista motionen yrkade på att LO skulle verka för att föra in bestämmelser om medbestämmanderätt i avtalen. I Sekretariatets utlåtande föreslogs helt kort samma uttalande som 1922 och kongressen beslutade utan debatt att bifalla detta.⁵⁸

Det hade lagts flera motioner om §23 till 1931 års kongress, företrädesvis från Grov- o Fabr. och sågverksindustriarbetareförbundet (fortsättningsvis ”Sågv”). Liksom tidigare år föreslogs att LO skulle verka för paragrafens borttagande. Som argument framhölls att §23 kunde tolkas hur som helst till förmån för arbetsgivarna och att detta ledde till trackarserier och stora

⁵⁷ LO 1922: Emil Malmberg sid 191 och ”Borttagande av den s.k. §23” sid 285-287

⁵⁸ LO 1926: ”Borttagande av den s.k. §23” sid 353-356

tvister. Tillsammans med arbetsfredslagen så betydde detta att arbetarna stod helt rättslösa. Några motioner föreslog att LO istället skulle verka för medbestämmande och som argument anfördes i en motion att det på flera platser visat sig att arbetarna kunnat ordna produktionen bättre än arbetsköparna. Liksom tidigare hänvisas i Sekretariatets utlåtande till tidigare beslut och samma uttalande föreslogs. I debatten, som var mycket kort, anfördes att man aldrig skulle kunna vinna över SAF genom att enbart stödja de enskilda förbunden. Edvard Johansson (Skr.) framhöll dock att §23 var något som arbetsköparna var beredda att slåss för och att sådana krav som ställdes skulle leda till en långvarig konflikt. Kongressen beslutade att bifalla Sekretariatets utlåtande.⁵⁹

På kongressen 1931 diskuterades också samförståndet livligt. Under verksamhetsberättelsen fick ledningen skarp kritik från flera talare för att ha accepterat arbetsfredslagen och för att den medverkade i arbetsfredsdelegationen. Sekretariatet svarade aldrig på denna kritik. Under en särskild punkt på dagordningen diskuterades samarbetssträvandena och till denna fråga hade många motioner lagts. Dessa riktade kritik mot ledningens deltagande i samförståndssträvandena och några föreslog att LO skulle dra tillbaka sina ledamöter i arbetsfredsdelegationen, andra att förbjuda uppdrag i denna delegation eller i arbetsdomstolen. Även krav på arbetsfredslagarnas upphävande ställdes, samt att man skulle kämpa mot arbetsdomstolens beslut. I ett par motioner riktades uppmärksamheten på att medlemmar som kämpat mot detta samförstånd hade uteslutits och krav på att detta inte skulle föranleda uteslutning ställdes. Argumenten för dessa olika förslag var att arbetsfredslagarna var rena klasslagar och resulterat i brutala domar mot arbetare. Det anfördes att samförståndet endast gick ut på att nationalisera arbetarna och få dem över till arbetsköparnas åsikter. Dessutom framhölls att inte ens arbetsköparna ville ha något samförstånd, om man skulle utgå från den senaste tidens konflikter. Sekretariatet försvarade deltagandet i arbetsdomstolen med att man ville tillvarata tillfället till medinflytande och att det dessutom mest var arbetareparten som drog frågor till domstolen. Angående arbetsfredsdelegationen så var denna bara en fortsättning på en konferens som Representantskapet godkänt deltagande i. Genom denna delegation hade flera tvisteorsaker utarbetats och medinflytande främjats genom dialog. I den ganska omfattande debatten anfördes ståndpunkter företrädesvis av de som stod kritiska till samförståndet utifrån liknande resonemang som i motionerna. Sekretariatets kommentar om arbetsdomstolen bemöttes med argumentet att arbetarna inte hade något val och det påvisades också att domarna slog mot arbetarna. Mot detta framhölls att domarna bara skulle bli värre om LO drog sig ur domstolen. Angående arbetsfredsdelegationen så framhöll flera att det just under det läge som infunnit sig inte var lämpligt att fortsatt delta i denna⁶⁰. Kongressen beslöt att bifalla Sekretariatets utlåtande angående arbetsdomstolen men att uttala att det under nuvarande förhållanden var meningslöst att delta i arbetsfredsdelegationen.⁶¹

Vad gällde §23 så kan det konstateras att argumenten för och emot att försöka få bort paragrafen var ungefär desamma under perioden. Den enda förändringen var att något förslag om medbestämmande väcktes de senare åren, vilket kan ses som en avradikalisering i frågan. Ledningen har i princip hållit med om de argument som lagts fram i anslutning till kraven, men ansett att fackföreningsrörelsens styrka inte varit stor nog för att genomdriva dem. Det kan konstateras att kraven har intensifierats över tid då fler och fler motioner har lagts i frågan. Kulmen nåddes 1931 då en stor ökning skedde, vilket kan förklaras med

⁵⁹ LO 1931: "Avskaffande av den s.k. §23" sid 342-346

⁶⁰ Det refereras här till ett uttalande gjort av arbetsköparrepresentanten Ivar O Larsson där han ansåg att man skulle använda bajonetter mot arbetarna.

⁶¹ LO 1931: A J Hedqvist, E Vestlin, Karl Burman och Sven Erik Karlsson sid 40-43 och "Arbetsdomstolen, arbetsfredsdelegationen och int. arbetsbyrå i Genève" sid 349-362

arbetsfredslagstiftningens införande som tillsammans med §23 verkar ha slagit synnerligen hårt mot arbetarna. Det är dock frapperande att det inte förekommit någon större debatt då motionerna behandlades. Vad gäller vilka grupper som kan ha medverkat i debatten så kan det konstateras att det de första åren främst var från ganska radikala förbund för att 1931 breddas till många fler förbund. Vad gäller diskussionen om samförståndssträvandena så kan det konstateras att kritiken mot detta var mycket omfattande. Ledningen försvarade sig så bra man kunde, men fick ändå ge med sig då en majoritet ansåg att man inte skulle fortsätta i den delegation LO medverkat i. Eftersom denna kritik var så omfattande så visar det att många fler än de vanliga radikala grupperna medverkade.

6.2. Staten och parlamentarismen

Frågan om staten och parlamentarismen var en av de centrala frågorna för fackföreningsrörelsen under 1920-talet och början av 1930-talet. De borgerliga partierna började alltmer väcka förslag på olika slags lagstiftning som riktade sig mot arbetarklassen och arbetarnas parlamentariska makt hade ännu inte konsoliderats. Under perioden var SAC, som tog avstånd från staten och parlamentet, stora och vid vissa tillfällen utövade denna gren av arbetarrörelsen stort inflytande över händelseutvecklingen (exempelvis Stripa-konflikten). Ådalshändelserna satte också upp frågan om statens repressiva funktioner på dagordningen. Nedan behandlas diskussionen om staten och parlamentarismen som princip, diskussionen om lagstiftning generellt och slutligen frågan om allmän arbetslöshetsförsäkring – den lagstiftning som diskuterades mest under hela perioden, berörde väldigt många och inte heller alltid var så självklara ställningstaganden för eller emot.

6.2.1. Staten och parlamentarismen som princip

Under 1922 års kongress förekom inte någon principiell diskussion om staten och parlamentarismen. Ett enda inlägg gjordes i denna fråga, vilket var under en diskussion om stöd till olika partier. Göran Palm (Grov- o Fabr.) anförde då att det var nödvändigt att bryta ner den nuvarande statsapparaten för att bereda skydd för arbetarna.⁶² På kongressen 1926 diskuterades olika slags produktionsfonder och då anknöt Järnvägsmannaförbundet avd. 122 Kungsbacka till parlamentarismen i en motion. Det påtalades att arbetarklassen stod helt maktlösa politiskt inför kapitalet och att utsikterna för arbetarklassen att erövra produktionsmedlen den parlamentariska vägen var mycket små om inte helt omöjligt. Motionen föranledde inte någon debatt och kongressen beslutade att avslå densamma.⁶³

På 1931 års kongress var diskussionen något större. Under verksamhetsberättelsen påtalades händelserna i Ådalen. A J Hedqvist (Gruv) beklagade händelsen och riktade samtidigt skarp kritik mot SAP:s ledare som uttalat sin tillfredsställelse med det svenska samhällets maktmedel. Debatten utvecklades dock inte till att handla om staten utifrån principiella grunder. Under diskussionen om arbetslösheten berördes denna fråga. Detta exempelvis i en motion från Gruv avd. 12 Kiruna där det framfördes kritik mot ”de reformistiska ledarna” som försökt övertyga arbetarklassen att arbetslöshetsfrågan skulle kunna lösas genom det borgerliga parlamentet. I motionen skrevs:

Kampen mot arbetslösheten liksom kampen för arbetareklassens dagskrav för övrigt och kampen mot det bankrutta kapitalistiska systemet kan endast ske genom ett sammansvetsande av arbetareklassen till hänsynslös klasskamp utanför parlamentet.⁶⁴

⁶² LO 1922: Göran Palm sid 43

⁶³ LO 1926: Motion #175 och beslut sid 411-412

⁶⁴ LO 1931: Motion #87 sid 239-240

Liknande krav ställdes av Sven E Karlsson (Gro- o Fabr.) under en diskussion om lantarbetarna där förslag var lagt om att försöka genomdriva lagstiftning. Denne ansåg att en kamp för lantarbetarna bara kunde ge resultat om den fördes genom utomparlamentariska aktioner. En annan åsikt om staten framfördes däremot av Filip Ström (Murareförbundet) under en diskussion om krig, där han ansåg att det ända sättet att förhindra krig var genom att arbetarna fick majoritet i alla länders parlament. Samtliga dessa anföranden var endas små passus i större frågor och ingen av dem ledde till någon vidare principiell diskussion om staten och parlamentarismen.⁶⁵

Av ovanstående kan vi konstatera att principfrågan om staten och parlamentarismen inte diskuterats särskilt mycket. Dock har detta förändrats över tid då det vid 1931 års kongress var minst lika många inlägg om frågan som sammanlagt under de två föregående kongresserna. 1922 års inlägg av Palm bör i sitt sammanhang ses snarare som ett framhållande av en kommunistisk linje än som allmän kritik mot staten och parlamentarismen, vilket förstärker slutsatsen. Detta kan bero på dels Ådalshändelserna och dels arbetsfredslagstiftningen, men också vara uttryck för en förändring av de olika grupperna inom LO och deras makt. Vi kan konstatera att Gruvarbetareförbundet har varit mest aktiva i denna fråga och yttrandena från detta förbunds avdelningar och företrädare bör ses i sitt sammanhang där förbundet vid denna tid var mycket kommunistinfluerat. Dess framställningar ligger också i linje med den strategi som fördes av kommunisterna vid denna tid. Någon frifacklig linje går inte att se i den lilla diskussion som varit.

6.2.2. Staten och parlamentarismen som praktik –lagstiftningen

Frågan om lagstiftning sysselsatte fackföreningsrörelsen till stora delar under den undersökta perioden. Ibland förekom det att lagstiftning diskuterades principiellt. Arvid Thorberg konstaterade i inledningstalet 1922 att en lag om åtta timmars arbetsdag hade stiftats vilket sågs som mycket positivt. Vidare ansåg Thorberg ett starkt socialdemokratiskt parti behövdes för att få in arbetarnas vilja i lagstiftningen. Sekretariatet återkommer till detta då och då, exempelvis under diskussionen om kollektivanslutningen till SAP då det i utlåtandet hette att ett försvagat SAP skulle göra att, för arbetarna fördelaktig, lagstiftning skulle omintetgöras. Sekretariatet försvarade också sitt deltagande i den av kommunisterna kritiserade Internationella Arbetsbyrå, utifrån argumentet att man genom denna institution kunde pressa regeringarna att genomföra sociallagstiftning. Under kongressen väcktes också flera krav på konkret lagstiftning, exempelvis om arbetslöshetsförsäkring och ledighet på första maj.⁶⁶

Under kongressen 1926 väckte Hemming Sten (Skogs- och Flottningsarbetareförbundet, fortsättningsvis ”Skogs- o Flottn”) frågan om att LO skulle appellera arbetarna att delta i det kommande landstingsvalet. Detta var enligt Sten särskilt viktigt då det stod, för arbetarerörelsen, vitala frågor i förgrunden i den politiska debatten. Efter behandling i beredningsutskottet beslöt kongressen att göra ett uttalande där det varnades för den borgerliga samlingens försämringar och riktades en uppmaning till den svenska arbetarklassen att rösta på arbetarnas kandidater. Det anknöts även till lagstiftningsfrågan då och då i olika diskussioner. I en diskussion om LO-funktionärernas uppgifter framhöll Arvid Thorberg (Skr) att förre LO-ordföranden Herman Lindqvist genom riksdagsarbetet lyckades rädda fackföreningsrörelsen från lagstiftning. Samme talare framhöll också i en diskussion om avtalsrörelserna att det var viktigt att kollektivavtalen respekterades och upprätthölls av arbetarna, eftersom man genom dessa avtal förhindrade lagstiftning mot fackförenings-

⁶⁵ LO 1931: A J Hedqvist sid 40-41, motion #87 sid 239-240, Sven E Karlsson sid 272 och Filip Ström sid 348

⁶⁶ LO 1922: Arvid Thorberg sid 2-3, sekretariatets utlåtande sid 218, Arvid Thorberg sid 56-57, ”Arbetslöshetskassor och arbetslöshetsförsäkring” sid 194 och ”Lagstadgad 1 maj-ledighet” sid 336

rörelsen. Samma argumentationslinje drev Oskar Erikson (Revisor) i diskussionen om blockader och bojkotter, då han framhöll att ett missbruk av dessa stridsvapen skulle kunna leda till lagstiftning mot fackföreningsrörelsen. I en motion från flera förbundsavdelningar om strejkbryteriet så konstaterades också att den kapitalistiska lagstiftningen skyddade strejkbrytare och fascister. Det förekommer också krav på lagstiftning, exempelvis i frågan om expropriering av jord⁶⁷

På kongressen 1931 diskuterades sociallagstiftningen generellt. Fackföreningsinternationalen hade antagit ett socialpolitiskt program där man uppmanade fackföreningsrörelsen i alla länder att verka för en sociallagstiftning. Utan någon diskussion biföll kongressen detta program⁶⁸. Till denna lagstiftning anknöt Sigfrid Hansson (Redaktör) i en diskussion om rationaliseringsfrågan. Talaren påpekade att arbetarna borde tillgodogöra sig de förmåner som den lagstiftning om arbetareskydd som fanns erbjöd, - något som inte skedde på alla arbetsplatser. Förutom detta förekom diskussion om lagstiftning generellt mycket sparsamt. Sekretariatet varnade vid ett tillfälle för att lagstiftning som var syftat för ett visst begränsat område kunde spridas till andra områden. I en diskussion om lagstiftade minilöner konstaterades att alla förbund utom ett enda ställde sig negativa till sådan lagstiftning. En antydning om att de mindre och svagare förbunden skulle kunna tjäna på en sådan lagstiftning framfördes men väckte ingen debatt. Det förekom också hänvisningar till internationella arbetarkonferenser som ställt sig positiva till sådan lagstiftning, men kongressen ställde sig negativa. Å andra sidan väcktes krav på lagstiftning i flera konkreta fall, som exempelvis om olycksfall i arbete och om att även lantarbetarna skulle omfattas av sociallagstiftningen.⁶⁹

En i omfattning liten men i betydelse större fråga som också bör beröras var att LO bjöd in representanter från socialstyrelsen till kongresserna. 1922 framförde Arvid Thorberg (Skr) att man bjudit in dessa, som också var förlikningsmännens chefsinstitution, för att visa arbetarnas verkliga vilja. Vid 1926 års kongress uttryckte Thorberg sin glädje över att denna betydelsefulla statsinstitution intresserar sig för LO:s arbete. Slutligen vid 1931 års kongress, uttalade Edvard Johansson vid inledningstalet att det var helt naturligt att det måste försiggå ett intimt samarbete mellan LO och socialstyrelsen. Vid inget tillfälle väcktes någon kritik mot att socialstyrelsen var representerade på kongressen.⁷⁰

Av ovanstående kan vi dra slutsatsen att det under hela perioden förekommit krav på konkret lagstiftning, men att detta förekommit något mindre 1926. 1922 var inställningen till lagstiftning ganska positiv och det handlade om att flytta fram arbetarklassens positioner genom att i samarbete med SAP driva lagstiftning. 1926 hade detta bytts ut mot en ganska negativ inställning där det istället gällde att undvika och skydda fackföreningsrörelsen från lagstiftning. Kollektivavtalen skulle upprätthållas och blockadvapnet användas sparsamt för att rörelsen skulle undvika att framstå som bråkstakar som staten måste lagstifta mot. I uttalandet om landstingsvalet så uppmanade man arbetarna att rösta för att undvika borgerlig lagstiftning, inte för att föra fram en socialistisk/socialdemokratisk. 1931 var diskussionen allmänt sparsam på det generella planet. Fler krav på lagstiftning ställdes än 1926, men

⁶⁷ LO 1926: Hemming Sten sid 25, "Landstingsvalet" sid 128, Arvid Thorberg sid 230, motion #144 sid 364-366 och "Jordfrågan" sid 346-352

⁶⁸ Det ska i detta sammanhang påpekas att diskussionen om detta program slogs ihop med en diskussion om Fackföreningsinternationalens ekonomiska program som det blev stor diskussion om. Detta kan ha medverkat till att diskussionen om det socialpolitiska programmet uteblev.

⁶⁹ LO 1931: "Fackföreningsinternationalens socialpolitiska program" sid 210-214, Sigrid Hansson sid 264-265, Sekretariatets utlåtande sid 320-321, "Lagstadgade minilöner för hemarbete" sid 312-315, "Olycksfall i arbete" sid 309-312 och "Lantarbetarefrågor" sid 266-274

⁷⁰ LO 1922: Arvid Thorberg sid 4, LO 1926: Arvid Thorberg sid 3, samt LO 1931: Edvard Johansson sid 3

sekretariatet ville begränsa dessa krav och fick generellt stöd av kongressen. Frågan om sociallagstiftningen sågs som ganska självklar, men programmet innehöll heller inga kontroversiella krav och de flesta borde kunnat ha ställt upp på sakfrågorna i det. Hanssons inlägg väcker dock frågan om uppföljning och tillämpning av denna lagstiftning skedde. Socialstyrelsens representation på kongresserna är intressant då det kan konstateras att Sekretariatet blev mer och mer positiva till denna myndighet. Detta kan tolkas som att de ledande skikten inom LO blev alltmer vänligt inställda till de statliga institutionerna och lagstiftning generellt, men med övrig fakta som presenterats bör dock slutsatsen dras att man ville samarbeta och hålla en dialog för att undvika lagstiftning. Då det är lättare att dra slutsatser om förändring över tid ifråga om lagstiftning generellt så är det svårare att urskilja några specifika grupper eller linjer. Det enda man kan dra som slutsats är att arbetarklassen verkar ha fått resignera inför ofördelaktig lagstiftning och därför inställningen generellt i LO blev tydligare mot lagstiftning. Denna slutsats kan också få stöd om man ser till den arbetsfredslagstiftning som infördes 1928 och debatterades långt innan dess.

6.2.3.1. Allmän arbetslöshetsförsäkring

1922 hade två stycken motioner inkommit där vikten av en lagstiftad allmän arbetslöshetsförsäkring poängterades. Som argument angavs att det statliga understödet var bättre än fackförbundens egna kassor och då detta understöd ofta reducerades om de arbetslösa fick stöd från fackförbunden, så var det bättre att satsa enbart på de allmänna kassorna. Dessutom så hade förbundens arbetslöshetskassor förvandlat organisationerna från kamporganisationer till understöd- och hjälporganisationer. Således föreslogs att LO med alla till buds stående medel skulle påskynda en lagstiftning samt uppmana förbunden att upphöra med deras kassor. Mot detta stod en motion där vikten av de egna kassorna poängterades. Genom att först bygga upp en egen kassa som gällde för alla förbund inom LO skulle detta kunna ligga till grund för en senare lösning av frågan i riksdagen. Slutligen uttrycktes i två motioner önskan om att LO skulle försöka påverka regering och myndigheter så att staten gav understöd till dels fackföreningarnas kassor allmänt och dels en specifik yrkesgrupp som tidigare inte inkluderats i det statliga stödet.⁷¹

I sekretariatets utlåtande så uppmärksammades att samtliga motioner uttryckte nödvändigheten av en statligt reglerad allmän försäkring. Det konstaterades också att den kommunalt organiserade understödsverksamheten för arbetslösa inte fungerade tillfredställande. Därför skulle det bästa vara att samhället gav sitt bistånd, men att detta organiserades genom fackföreningarna. Sekretariatet föreslog ett uttalande i linje med detta, samt att Sekretariatet skulle få i uppdrag att på lämpligt sätt påskynda frågans lösning. Under debatten framkom skarp kritik mot både det offentliga arbetslöshetsunderstödet som mot de offentliga arbetsförmedlingarna och de s.k. nödhjälpsarbetena. Det uppmanades dock att inte sätta käppar i hjulen för arbetarrepresentanter som fanns i de institutioner som behandlade nödhjälpsarbetena. Det framhölls att det inte var fackföreningarnas uppgift att ge understöd till de arbetslösa eftersom fackföreningarna inte hade orsakat arbetslösheten och detta arbete undanskymde fackföreningarnas egentliga uppgifter. Därför borde arbetslöshetskassorna helt övertagas av det offentliga. Mot detta framhölls att fackföreningarna tjänade på arbetslöshetskassorna eftersom dessa motverkade att arbetarna tvingades arbeta för alltför låga löner. Debatten avslutades av Arvid Thorberg (Skr) som riktade kritik mot de som ville avskaffa förbundens egna arbetslöshetskassor då han frågade sig om staten hade visat sig kunna ta

⁷¹ LO 1922: motion #43-#47 sid 193-195

hand om frågan så bra att fackföreningsrörelsen inte behövde ha inflytande över frågan. Kongressens beslöt att bifalla Sekretariatets utlåtande.⁷²

1926 hade flera förbundsavdelningar samlat sig bakom en motion som varnade för det sk ”gentsystemet” som skulle göra att statens inflytande över fackföreningarnas organ skulle bli betydande och inskränka dessas frihet. Avdelningarna yrkade på att framföra krav till riksdag och regering om en allmän och obligatorisk försäkring som bekostades av staten och arbetsgivarna samt gav de fackliga organisationerna betydande kontroll över försäkringen utan att fransäga sig sin rörelsefrihet. En andra motion yrkade på att sekretariatet skulle utarbeta ett förslag på frågans lösning och vidta de åtgärder som man fann nödvändiga för att trycka på staten. En sista motion föreslog att man skulle ta till fackliga åtgärder för att få frågan löst enligt utgångspunkten att staten och arbetsköparna skulle bekosta detta. Sekretariatet föreslog ett uttalande om att de fackliga organisationerna var redo att administrera en allmän försäkring om staten tillsköt medel. Man var beredda på att staten utövade kontroll över dessa medel, men inte på ett för fackföreningsrörelsen kränkande sätt som inskränkte självständigheten. Vidare skulle sekretariatet uppdragas att energiskt medverka till frågans lösning. Debatten bestod av endast ett inlägg där det framhölls att det genom uttalandet fanns risk för att man skulle låsa fast sig för särskilda försäkringar som inte var till arbetarnas fördel. Istället yrkades bifall till den förstnämnda motionen. Kongressen beslöt dock att bifalla sekretariatets uttalande.⁷³

Till 1931 års kongress hade hela 27 motioner inkommit i arbetslöshetsfrågan. Några motioner kritiserade statsmakten för passivitet och krävde att en allmän försäkring infördes som bekostades av staten och arbetsköparna, men som de fackliga organisationerna hade kontroll över. Bland dessa utmärkte sig en motion från Gruv avd. 12 Kiruna, som framförde synnerligen skarp kritik. De reformistiska ledarna anklagades för att ha bedrivit ”svindelpolitik” mot arbetarna och avhållit dem från verklig kamp mot arbetslösheten. Den strategi som dessa använt som inriktade sig på ”det borgerliga parlamentet” var helt felaktig. Kampen skulle istället föras utomparlamentariskt genom arbetarvalda lokala kommittéer och centrala organ som initierade aktioner och mobiliserade hela arbetarklassen. Några andra motioner föreslog istället en egen försäkring. Detta eftersom den parlamentariska vägen att införa en försäkring inte såg hoppfull ut med det borgerliga motståndet. Dessutom skulle en egen försäkring medföra att de fackliga organisationerna fick egen kontroll över verksamheten. En kombination av de båda åsiktslägren utgjorde en motion från Metall avd. 21 Örebro som föreslog att man inom kollektivavtalens ram skulle driva kravet på en arbetslöshetsförsäkring som skulle bekostas av arbetsköparna. Utöver de ovan nämnda motionerna om arbetslöshetsförsäkring behandlade flera motioner också den statliga Arbetslöshetskommitténs nödhjälpsarbete, som man ansåg vara lönedpressande. I ett par av dessa motioner yrkades att LO skulle föra fram krav till regeringen om att Arbetslöshetskommitténs verksamhet skulle upphöra, eller att genom arbetarnas representanter i riksdagen verka för detsamma.⁷⁴

I sekretariatets utlåtande tillbakavisades förslaget om en egen försäkring med hänvisning till att det är praktiskt omöjligt. Dock uppmanade man de förbund som ännu inte hade egna arbetslöshetskassor att upprätta sådana. I ett förslag till uttalande uppmanades riksdag och kommunerna att avstå medel till understöd och beredskapsarbeten. De organ som ansvarade för dessa arbeten uppmanades att tillämpa mer social förståelse i sitt arbete. Slutligen

⁷² LO 1922: Sekretariatets utlåtande o debatt sid 196-202

⁷³ LO 1926: ”Lag om arbetslöshetsförsäkring” sid 332-337

⁷⁴ LO 1931: ”Arbetslöshetsfrågan” motioner sid 232-250

konstaterades att det var statsmakternas plikt att skyndsamt åstadkomma en lagstiftad arbetslöshetsförsäkring och att sekretariatet på lämpligaste sätt skulle påskynda detta. Den efterföljande debatten dominerades av en diskussion om huruvida man skulle uttala sig kritiskt mot kommunerna eller inte. Vissa ombud ansåg att kommunerna nog gjorde så gott de kunde vad gällde arbetslösheten, särskilt då arbetarna var i majoritet i flera kommuner, samt att kritiken mot kommunerna skulle ta udden av kritiken mot staten. Mot detta framhölls att kommunerna, med eller utan arbetarmajoritet, utgick från deras egenintresse och att många kommuner mycket väl skulle kunna göra mer i frågan. Frågan om den egna försäkringen diskuterades kort och argumentet som framhölls för dessa var att den statliga försäkringen nog skulle bli mycket dålig för arbetarna. Mot en egen försäkring framhöll Edvard Johansson (Skr) att ekonomin för en sådan inte skulle vara tillräcklig. Kongressen beslöt slutligen att bifalla sekretariatets utlåtande.⁷⁵

Det kan konstateras att frågan var mycket viktig då många motioner lades till varje år och 1931 hela 27 stycken. Diskussionerna var också livliga utom 1926, det år som också motionerna var minst. Detta kan eventuellt förklaras med det ekonomiska läget som var något bättre än 1922 och 1931. Förslaget om en allmän försäkring har framförts varje år och det går inte att se någon förändring över tid i intensitet relativt till det totala antalet motioner. Däremot går detta att se vad gäller förslaget om en egen försäkring. Detta förslag framfördes endast i en motion 1922, i ingen motion 1926 men i flera motioner 1931. Detta är en ökning av dessa förslag relativt till det totala antalet motioner. En teori kan vara att en frifacklig grupp inom LO hade växt sig starkare. Detta stöds även av förslaget om att avtalsvägen ordna en försäkring. Även Sekretariatets utlåtanden visar på detta, då 1931 är det enda år som Sekretariatet över huvud taget kommenterat förslaget trots att det faktiskt förekom även 1922. Sekretariatets förslag 1922 och 1926 var en kombination av de båda förslagen, allmän eller egen försäkring, då detta förslag gick ut på att ha en allmän försäkring som fackföreningsrörelsen administrerade för att behålla makten. 1931 gav Sekretariatet dock inget konkret förslag på hur arbetslöshetsförsäkringen skulle lösas, utan ville bara göra uttalande allmänt för en försäkring som staten skulle ordna. Anledningarna till detta kan vara många. Det kan ha varit så att man ville hålla alternativen öppna för SAP att själva utforma ett förslag och driva detta lagstiftningsvägen, om man trodde att SAP skulle få ökad parlamentarisk makt och kunna driva igenom en sådan försäkring.

6.3. Centralism / Decentralism

Centralism – decentralism är en mycket intressant aspekt som också diskuterades väldigt mycket under kongresserna. Det förekom aldrig någon generell eller principiell diskussion om centralism eller decentralism. Istället anknöts till dessa aspekter i flera olika frågor. I några frågor så mycket att det bör undersökas speciellt. De frågor som har valts är diskussionen om en omläggning av LO till anfallsorganisation, avtals- och lönerörelserna, beslutanderätten över stridsåtgärder och de Fackliga Centralorganisationerna. Några kommentarer om dessa frågor bör göras. Vid den undersökta periodens början var LO endast en försvarsorganisation, vilket konkret betydde att LO endast gick in med understöd då något fackförbund blev angripet av arbetsgivare såsom vid lockout. Startade ett förbund själva en anfallsstrid, såsom strejk, så fick de inget understöd av LO. På liknande sätt var LO:s roll i avtalsrörelserna mycket liten då det var förbunden som drev dessa. Angående stridsåtgärder så var dessa också upp till förbunden att besluta om, men krav ställdes ofta på att avdelningar eller till och med fackklubbar skulle kunna besluta om detta. FCO var en organisation som fanns lokalt på avdelningsnivå och dit avdelningar kunde ansluta sig för att skapa samarbetsytor. Likheten till

⁷⁵ LO 1931: Sekretariatets utlåtande, debatt o beslut sid 250-256

de syndikalistiska LS:s var mycket stor, då de hade liknande funktion att samla de olika yrkesgrupperna. Dessa började växa fram redan innan det togs något officiellt beslut om det i LO och på många sätt utmanade de den övriga LO-strukturen.

6.3.1. LO som anfallsorganisation

Vid 1922 års kongress hade väldigt många motioner lagts som ställde krav på att LO skulle omvandlas till anfallsorganisation. Företrädevis var dessa från avdelningar inom Pappers, Transportarbetareförbundet (fortsättningsvis ”Transport”) och Grov- o Fabr. Ungefär hälften av dessa krävde enbart detta, men hälften krävde samtidigt att organisationen skulle bli mer centraliserad. Argumenten för centralisering i samband med en omläggning var att det skulle möjliggöra en mer enhetlig, kraftfull och respektingivande kamp mot arbetsgivarna. Även den administrativa effektiviteten hänvisades till i en motion. I sekretariatets utlåtande konstaterades att förslagen skulle medföra en kraftig inskränkning i förbundens självbestämmande och ställa höga krav på medlemmarnas disciplin och underordnande av sina egenintressen till fördel för det totalas intresse. Vidare konstaterades att även om en sådan omläggning säkerligen skulle medföra ekonomiska vinster för medlemmarna så måste det uppmärksammas att förbunden uttryckligen ville ha kvar självbestämmandet och motsatte sig en sådan centralisering. Därför ansågs att en omläggning inte skulle vara möjlig. Debatten var inte så stor som kunde förväntas efter så många motioner. Det anfördes dock att LO:s roll var alltför sekundär. Det poängterades att en omläggning till anfallsorganisation borde kombineras med att sekretariatet skulle få större inflytande över konflikter. Det framhölls att arbetsgivarnas strategi vid konflikter hade blivit att tvinga arbetarna att utlysa strejk vilket gjorde att de inte fick något stöd av LO, vilket måste förändras. Mot centralisering framfördes oro för att de mindre förbunden skulle förlora på det hela då de större förbunden kunde ta mer utrymme. Arvid Thorberg (Sekr) framhöll också att en centralisering skulle kunna leda till missnöje och splittring av LO. Kongressen beslutade att bifalla sekretariatets avslagsyrkande. En motion som förslog centralisering för att uppnå en kraftigare anfallsorganisation upptogs också under punkten om FCO, men föranledde ingen vidare debatt utom att det genom ett par inlägg (bland annat av J O Johansson, Sekr) ifrågasattes om en centralisering skulle leda till att organisationen verkligen blev mer anfallsinriktad.⁷⁶

1926 hade fem motioner lagts som koncentrerade sig på frågan, bland annat av avdelningar inom Gruv, Pappers och Metall. Av dessa var det tre motioner som endast yrkade på att ombilda LO till anfallsorganisation och två som också krävde centralisering. Förslag framfördes även på att man skulle företa en utredning av frågan. Som argument framfördes att förbunden skulle bli mer jämlika genom en centralisering och att det skulle öka solidariteten mellan förbunden och skapa förutsättningar för en solidarisk lönepolitik. Sekretariatet konstaterade liksom tidigare att förslagen skulle medföra att förbunden skulle få mindre självbestämmande och detta inte skulle accepteras av förbunden. Debatten var mycket lång och innehållsrik. Som argument för en centralisering framfördes att det skulle möjliggöra rationalitet och planmässighet, att de svaga förbunden skulle stärkas och att det skulle stärka klassintresset. Det framfördes också att centraliseringen skulle möjliggöra eller föra organisationen närmare socialismen. Mot det sistnämnda anfördes att detta inte alls var säkert och att man skulle undvika att förstora saken till något mer än en omorganisering eftersom detta bara skulle spela oppositionen i händerna. Argumenten mot en centralisering var många, men framför allt anknöts till förbundens frihet. Det fanns stora risker att centralisera då många förbund antagligen skulle bli missnöjda och gå ur LO. Dessutom ansågs det att en

⁷⁶ LO 1922: motion #5 sid 99, J O Johansson sid 107, August Carlsson sid 108, ”Landsorganisationens omläggning till anfallsorganisation” sid 163-174

centralisering inte skulle kunna ske när inte ens respekten inför förbundsstyrelserna fanns hos många medlemmar. Det framfördes att de svaga förbunden skulle kunna hjälpas ändå inom den organisation man redan hade och även att en centralisering skulle göra att de största förbunden fick mest utrymme. Flera inlägg gjordes om att en centralisering inte automatiskt skulle medföra att organisationen tog till strid på ett effektivare och kraftfullare sätt, eftersom det var lika troligt att ledningen skulle försöka hålla tillbaka arbetarna i detta hänseende. Kongressen beslöt genom votering 131-127 att avslå sekretariatets utlåtande och istället bifalla förslaget att göra en utredning om motionernas yrkanden.⁷⁷

Till 1931 års kongress hade ungefär lika många motioner som 1926 lagts i frågan, även denna gång av avdelningar inom Gruv och Pappers, men även Grov- o Fabr. De flesta av dessa föreslog endast att en omläggning till anfallsorganisation skulle ske, medan bara en betonade att LO skulle centraliseras i samband med detta. I ett par motioner talades det inte uttryckligen om verken anfallsorganisation eller centralisering, utan bara att understöd skulle utbetalas i konflikter godkända av Sekretariatet ensamt eller i samarbete med förbunden. Argumenten som framlades i motionerna var att LO måste stå starkare mot arbetsköparna, att de svaga förbunden skulle kunna stärkas och att en centralisering skulle kunna påverka enhetssträvandena positivt då förbunden inte skulle ställas mot varandra. I Sekretariatets utlåtande hänvisas till den utredning som gjorts angående centralisering och anfallsorganisation, vilket visade på att en sådan omläggning inte skulle vara möjlig. Det talas därefter enbart om de krav på solidarisk lönepolitik som också lagts förslag om, och i denna argumentation poängterades förbundens frihet. Sekretariatet yrkade därför avslag på samtliga motioner. I debatten, som detta år var kortare, anfördes att en centralisering skulle hjälpa de fattigaste förbunden, skulle möjliggöra enhetlighet och effektivitet, samt stärka organisationen. Dessutom framhölls att centraliseringen redan var på god väg, bland annat genom Sekretariatets medverkan i avtalsrörelserna. Mot centraliseringen anfördes inga egentliga argument. Kongressen beslutade dock att bifalla sekretariatets utlåtande.⁷⁸

Diskussionerna om att omlägga LO till en anfallsorganisation kom till mycket stor del att handla om centralisering eller inte centralisering. Under hela perioden togs det för givet att LO måste centraliseras för att kunna bli en anfallsorganisation. Det var vid ett fåtal tillfällen som det antydde att en centralisering kanske inte skulle leda till att LO blev mer anfallsinriktat och då var det företrädevis från Sekretariatet. Att LO skulle kunna bli mer anfallsinriktat utan att en centralisering genomfördes fanns knappt med alls i diskussionen, trots att flera motioner enbart föreslog en omläggning till anfallsorganisation. De främsta argumenten som framfördes mot en omorganisation var därför att det skulle inkräkta på förbundens frihet och att detta skulle leda till splittring av LO. Ledningens ståndpunkt i frågan var därför stabilt negativ till en centralisering. Över tid går att märka en viss skillnad i kraven för omorganisering. Kraven var som flest tidigt och blev sedan färre. Medan kraven 1922 och 1926 var ganska allmänna, dvs. bara formulerade som krav på att LO skulle omläggas till anfallsorganisation eller centraliseras, så går det att se att kraven 1931 har blivit mer klara och preciserade, som exempelvis inriktade på regler kring understöd och konflikter. Det är intressant att det vid 1931 års kongress knappt fördes någon argumentation alls från de som motsatte sig en omorganisering, jämfört med 1926 då debatten var mycket omfattande. Vad som kan ha orsakat detta är svårt att dra några slutsatser kring, men möjligen var det så att stödet för en omorganisation var så svagt att motståndarparten inte behövde föra någon debatt. Det kan också kostateras att de som förde fram kraven på omorganisation företrädevis var

⁷⁷ LO 1926: "Allmänna organisationsformer" sid 50-78

⁷⁸ LO 1931: "Landsorganisationens uppgifter och allmänna organisationsformer" sid 44-57

från radikala och militanta fackförbund. Om de två sistnämnda aspekterna jämförs så skulle en slutsats kunna vara att de radikala till den senaste kongressen tappat styrka och stöd.

6.3.2. Centrala avtalsrörelser och solidarisk lönepolitik

Under en diskussion om organisationsformer vid 1922 års kongress framförde Arthur Söderberg (Pappers) ett förslag om att LO ska verka för generellt gällande riksavtal. Detta för att anpassa sig till de materiella lagarna och verka för en utjämning mellan arbetarna. J O Johansson (Skr) argumenterade mot detta förslag och framhöll att det skulle innebära en inskränkning i förbundens frihet vilket i sin tur skulle kunna orsaka splittring inom LO. Senare under kongressen förde flera förbundsavdelningar från Pappers fram förslag på att LO skulle handha högsta ledningen vid samtliga avtalsförhandlingar. Detta med argumenten att samarbetet mellan förbunden annars var så dåligt och att det skulle effektivisera och öka slagkraften mot arbetsgivarna. Sekretariatet yrkade avslag och hänvisade till att det i alltför hög grad skulle inskränka på förbundens frihet. Under debatten framfördes att LO och Sekretariatet hade tvingats till en sekundär roll vid avtalsrörelserna och att de större förbunden i nuläget fick för stort utrymme, varför LO-ledningen borde få mer inflytande över förhandlingarna. Å andra sidan framfördes att en sådan förändring inte skulle vara bra eftersom förbunden inte tyckte att LO skulle ha det inflytandet. Istället borde saken bli ordnad så att LO blev mer delaktiga men fortfarande inte hade ledningen över avtalsrörelserna. Båda ovanstående förslag avsågs av kongressen.⁷⁹

På 1926 års kongress diskuterades avtals- och lönerörelserna under en egen punkt på dagordningen. Flera motioner föreslog en centralisering. Detta framför allt med argumentet att det skulle möjliggöra en utjämning av lönerna mellan olika yrkesgrupper, men också för att centrala förhandlingar skulle vara tryggare, ge bättre resultat och inge större respekt inför arbetsköparna. Dessutom skulle det alltmer omfattande strejkbryteriet kunna hindras eller förminska. Sekretariatets hållning i frågan var som tidigare negativ. Argumenten var att löneläget avgjordes av den allmänna konjunkturen i respektive industri och inte av fackföreningsrörelsen målsättning att utjämna lönerna. Det enda som kunde göras för att verka för en utjämning var att försöka stödja de svagare förbunden så gott man kunde vid deras avtalsrörelser. Även på 1931 års kongress diskuterades denna fråga. I en motion från Grov- och Fabr avd. 316 Orrefors föreslås att sekretariatet ska påverka förbunden att driva en mer rättvis lönepolitik. Sekretariatet framhöll att en centralisering i detta syfte inte alls säkert skulle resultera i en utjämning av lönerna. Som tidigare hänvisades till det allmänna ekonomiska läget. Dessutom måste förbunden tillåtas viss egoism att själva förbättra löneläget om de kunde det, annars fanns risken för splittring. I debatten framhölls dock att centraliseringen redan var framskriden trots att det inte stod uttryckligt i stadgarna, exempelvis genom att sekretariatet medverkar i avtalsförhandlingar. Det framfördes också synpunkter på att det inte var någon sund egoism att löneökningar för vissa resulterade i reallönesänkningar för andra. Kongressen beslutade att avslå förslaget.⁸⁰

Det kan konstateras att det skedde en förändring över tid vad gällde kraven på centralisering av avtalsrörelserna. 1922⁸¹ och 1926 framfördes som argumenten både att detta skulle leda till

⁷⁹ LO 1922: Arthur Söderberg sid 105, J O Johansson sid 108, motion #32 sid 166, "Landsorganisationens omläggning till anfallsorganisation" sid 169-174

⁸⁰ LO 1926: "Avtals- och lönepolitiska frågor" sid 174-184 och 1931: motion #8 sid 47, sekretariatets utlåtande, debatt och beslut sid 47-57

⁸¹ Vad gäller det stora antalet motionerna från Pappersindustriarbetareförbundet 1922 så kan detta förklaras med att detta förbund denna tid hade stora komplikationer med andra förbund (exempelvis Skogs- och Flottningsarbetareförbundet) vid avtalsrörelserna då dessa förbund kunde anvisa till pappersindustriarbetarnas

en solidarisk lönepolitik (utjämning av lönerna) och öka fackföreningsrörelsens slagkraft. 1931 handlade argumenten enbart om den solidariska lönepolitiken. Detta år skedde också en minskning av antalet krav, då endast en motion berörde frågan. Sekretariatets motstånd mot dessa förslag var stadigt över tid och dess argument var dels att en centralisering skulle leda till ofrihet för förbunden vilket också skulle kunna leda till splittring och dels att det var det ekonomiska läget som var avgörande för lönesättningen och därför centraliseringen inte skulle uppnå sitt syfte. Det är värt att anmärka att sekretariatet undvek att besvara argumenten om att en centralisering skulle leda till ökad slagkraft. Sekretariatets argument om förbundens frihet är också värt att uppehålla sig vid ett ögonblick, då frågan kan ställas om det var förbundens frihet eller LO:s medlemstal som var mest avgörande för sekretariatet. Påpekandet 1931 om att sekretariatet redan är medverkande i avtalsrörelserna tyder på att det inte var principen om frihet som var det mest avgörande. Om sekretariatets ekonomiska resonemang tas med i sammanhanget så blir bilden ganska tydlig: om en centralisering skulle ske med ovanstående syfte skulle LO tvingas hålla tillbaka de starkare förbundens lönekrav samtidigt som man förgäves skulle försöka få upp de svagare förbundens löner. Risken för missnöje var mycket stor. Slutsatsen måste därför bli att det var ett strategiskt/taktiskt övervägande som avgjorde ledningens hållning i frågan.

6.3.3. Lokal beslutanderätt över stridsåtgärder

På kongressen 1922 lades i anslutning till behandlingen av FCO förslag på att de samorganisationer som börjat bildas vid de större bolagen skulle få beslutanderätt över strejker. Sekretariatsledamöternas hållning var att om de lokala delarna av organisationen skulle få denna beslutanderätt så skulle kaos utbryta och även om så inte skedde så skulle LO tvingas gå in med ersättning. Diskussionen fortsatte senare under två punkter som behandlade stadgarna där flera motioner, nästan alla från Pappers-avdelningar, lagts som föreslog att förbundsavdelningar skulle ha självbestämmande över stridsåtgärder såsom strejk och blockad. Angående strejker beslutade kongressen avslag utifrån Sekretariatets yrkande med enda motivering att flera punkter i motionerna redan beslutats om. Angående blockader yrkade sekretariatet återigen avslag men denna gång med motiveringar. Det framhölls att blockader kunde föranleda åtgärder från arbetsköparna som drabbade stora grupper arbetare, vilket i sin tur betydde att omfattande understöd måste utbetalas. Dessutom borde blockadvapnet användas sparsamt så att alla arbetare respekterade igångsatta blockader. Därför skulle istället förbundsstyrelserna besluta om dessa. Under debatten anfördes att det borde vara upp till varje förbund att under frihet själva utarbeta riktlinjer och sedan upp till avdelningarna att själva bestämma över sina egna angelägenheter. Om avdelningarna skulle tvingas avstå denna beslutanderätt så skulle det leda till att kampen försvårades. Kongressen beslutade dock att besluta enligt Sekretariatets linje.⁸²

1926 hade en motion lagts som föreslog förmildrande bestämmelser om strejker. Detta för att möjliggöra rörelsefriheten och föra kamp mot kapitalismen. Dessutom påpekades att de argument som tidigare kunnat anföras mot detta, om att medlemmarna var oansvariga, inte längre kunde gälla då organisationen uppnått sådan mognad. Sekretariatet avlog detta förslag utan någon egentlig motivering och inte heller i diskussionen framfördes några argument. Kongressen beslutade också att avslå förslaget. Det hade också lagts motioner, företrädesvis

arbetsuppgifter. Därför skulle en samordning genom centralisering vara bra för förbundet. Denna fråga fick emellertid sin lösning senare genom ett reglerat samarbete med de andra förbunden, vilket kan förklara att deras krav på centralisering försvann.

⁸² LO 1922: motion #8 sid 100-101, motion #9 sid 101, J O Johansson sid 113-114, "Förslag till ändringar av §7" sid 271-273 och "Förslag till ändringar av §9 mom. 4" sid 276-283

från Metall-avdelningar, om krav på lokal beslutanderätt över blockader och bojkotter. Argumenten var att det annars tog för lång tid att verkställa dessa och att dessa borde användas oftare. I Sekretariatets utlåtande hänvisades till att blockader och bojkotter är så allvarliga att förbundsstyrelserna borde ha beslutanderätten och när det gällde blockader/bojkotter som kan inverka på andra yrkesgrupper skulle också vederbörande förbund godkänna stridsåtgärden. Man poängterade att dessa stridsåtgärder kunde leda till att arbetsgivaren vidtog åtgärder som utvecklade sig till större konflikter. Det konstaterades också att blockader den senaste tiden använts i andra syften än för förbundens avtals- och lönepolitik, vilket var att anse som missbruk. För att förhindra detta måste förbundsstyrelserna reglera blockaderna. Den efterföljande debatten var lång och innehållsrik. Med ungefär samma argumentation som ovan anförde båda sidorna sina ståndpunkter. Sigfrid Hansson (Redaktör) föreslog att bojkotter som vände sig till allmänheten skulle beslutas i samråd med sekretariatet eftersom dessa var de enda med tillräcklig ansvarskänsla, men mot detta anfördes att det skulle bli ett alldeles för tungt system. Mot Sekretariatets förslag framhölls också att det skulle missgynna de mindre och svagare förbunden. Sekretariatet å sin sida framhöll att man ville begränsa blockad- och bojkottvapnet för att göra dem effektivare. Kongressen beslöt genom votering 133-121 att bifalla Sekretariatets utlåtande.⁸³

På 1931 års kongress var diskussionerna om denna fråga helt frånvarande. Under behandlingen av stadgarna hade endast en motion inkommit som anknöt till frågan. Det föreslogs att sekretariatet skulle få makten att besluta över bojkott, detta för att öka respekten för dessa. Sekretariatet hörsammade inte detta i sitt förslag till stadgar och det uppkom inte heller någon diskussion. En motion från Gruv avd. 107 Koskullskulle riktade stark kritik mot LO: byråkrati och reformistiska inriktning och föreslog en rad åtgärder för centralisering i syfte att kunna mobilisera medlemmarna men med stort handlingsutrymme lokalt. En del i detta förslag var att fackföreningarna skulle få beslutanderätt över stridsåtgärder. Behandlingen av motionen slogs ihop med diverse andra radikala motioner under en punkt som hamnade nästan sist på dagordningen. Sekretariatet yrkade att ingen av motionerna skulle föranleda till några åtgärder och om just denna fråga blev det heller ingen diskussion.⁸⁴

Det kan konstateras att det förekommit en hel del krav på att decentralisera beslutsfattandet över stridsåtgärder, detta för att öka den lokala rörelsefriheten och möjliggöra ökad kamp. De rådande reglerna och byråkratin har ansetts ta för lång tid för att driva igenom stridsåtgärder. Sekretariatets hållning har varit stadigt negativ till dessa förslag. Vad gäller strejker så har man ansett att kaos har kunnat utbryta och att det skulle bli för dyrt för LO. Vad gäller blockader och bojkotter så har man åberopat skälet att sådana drabbar många andra arbetare och att de kan leda till att arbetsgivarna vidtar åtgärder som gör att konflikterna blir större, vilket också det skulle bli dyrt. Dessutom har det anknutits till respekten inför strejker, blockader och bojkotter: om dessa vidtogs för ofta så tappar arbetarna respekten för dem och de blir verkningslösa. Det har inte skett någon förändring över tid vad gäller argumenten, förutom att Sekretariatet 1926 också framhöll att blockader användes i andra syften än förbundens lönepolitiska, vilket ansågs som missbruk. Vad gäller intensiteten i kraven går tydligt att se att kraven på decentralisering nästan helt och hållet försvann till 1931 års kongress. Istället väcktes krav på en centralisering av beslutsfattandet av bojkott. Eftersom det inte går att se någon märkbar förändring av själva argumenten över tid så bör slutsatsen dras att de grupper som ville decentralisera beslutsfattandet blev marginaliserade. De grupper som förde fram dessa krav var framför allt militanta grupper som ville ha fler strider och större

⁸³ LO 1926: "Förslag till ändringar av §7" sid 248-253 och "Förslag till ändringar av §9 mom. 4" sid 272-297

⁸⁴ LO 1931: motion #33 sid 73-74, sekretariatets utlåtande sid 79-93, motion #178 sid 369-70, sekretariatets utlåtande och debatt sid 377-379

rörelseutrymme lokalt. Detta passar mycket bra in på kommunisterna som på vissa platser hade mycket stort inflytande lokalt och naturligtvis ville utöka rörelseutrymmet. Det kan dock inte uteslutas att grupper som var frifackligt militanta kan ha medverkat till att resa dessa krav, särskilt eftersom kraven 1922 och 1926 var ganska omfattande i antal.

6.3.4. De Fackliga Centralorganisationerna (FCO)

1922 lades flera motioner, bland andra från avdelningar inom Gruv, Pappers och Metall, om att bilda lokala organisationer som skulle samla alla olika fackförbund/avdelningar på en ort. Argumenten var att bättre kunna föra klasskampen, att skapa enhet och för att följa den industriella utvecklingen. Sekretariatet ansåg att den struktur man redan hade var den bästa för att tillgodose arbetarnas intressen, men att LO-förbunden ändå skulle kunna bilda lokala centralorganisationer (FCO). I debatten anfördes att de FCO som fanns redan fyllde en viktig funktion som var till nytta lokalt och dessutom bättre kunde bemöta arbetsköparna. Det framhölls att även om kongressen inte skulle besluta att införa FCO så skulle dessa i alla fall bildas ute i landet. Det försäkrades också av en talare att alla kommunister på kongressen skulle stödja bildandet av FCO. Det gjordes inga anföranden emot principen om FCO, men sekretariatet ville dock begränsa FCO:s rätt att besluta över stridsåtgärder. Kongressen beslöt att bifalla sekretariatets utlåtande. I en senare diskussion anfördes i flera motioner att FCO skulle få ekonomiskt stöd från LO. I en motion konstaterades uttalat att sådant bidrag inte utbetalats av LO under hänvisning till att även syndikalistiska LS var anslutna till ifrågavarande FCO och detta ansåg man inte skulle ha någon betydelse. Sekretariatet föreslog att ekonomiskt bidrag skulle kunna utbetalas till FCO, bestående av enbart LO-förbund, efter beslut av Sekretariatet i fall till fall. Under debatten framfördes bara positiva uttalanden om FCO och det föreslogs att kongressen i alla fall borde göra ett principiellt ställningstagande för ekonomiskt stöd till FCO. De flesta uttalade sig dock i enlighet med Sekretariatets förslag och kongressen beslutade också i enlighet med detta.⁸⁵

Vid behandlingen av verksamhetsberättelsen på 1926 års kongress kritiserade Karl Karlsson (Sko- och Läderarbetareförbundet) Sekretariatet för att de inte utarbetat normalstadgar för FCO. Om detta hade gjorts så skulle man inte behövt skicka ut cirkulär om uteslutning av de syndikalistiska organisationerna. Inlägget föranledde ingen vidare debatt. Till den egentliga behandlingen av FCO hade endast en motion lagts. I denna konstaterades det att det rådde stor ovisshet kring FCO:s sammansättning och uppgifter. Det framhölls att FCO på vissa orter fått så stora uppgifter att förbundens och avdelningarnas frihet inskränktes. Vidare styrde FCO själva sin sammansättning vilket resulterade i att det på vissa platser fanns syndikalistiska LS anslutna. Det föreslogs att det skulle göras inskränkningar i rätten till anslutning för fackliga organisationer som stod utanför LO och att ge makt åt Sekretariatet att upphäva beslut fattade av FCO om dessa beslut överklagades och det ansågs befogat. Sekretariatet höll med i stort och i dess utlåtande föreslogs nya stadgar som gav sekretariatet mycket större makt över FCO. Sekretariatet skulle godkänna anslutning av fackliga organisationer som stod utanför LO, godkänna lokala stadgar för varje FCO och kunna upphäva FCO:s beslut om dessa stod i strid med LO eller omfattade områden utanför FCO:s uppgifter. Även FCO:s uppgifter begränsades så att de inte inkräktade på förbundens områden. I debatten kritiserades Sekretariatets förslag vad gällde anslutning av endast en talare och efter förslag och debatt om viss omformulering vad gällde begränsningarna av FCO:s uppgifter så beslutade kongressen i enlighet med Sekretariatets förslag tillsammans med denna omformulering. Det kan också nämnas att det till andra punkter på dagordningen hade lagts motioner som anknöt till FCO,

⁸⁵ LO 1922: "Förbundens ersättande av andra organisationsformer" sid 98-104, 111-114 och "Ekonomiskt stöd till lokala centralorganisationer" sid 330-333

där det föreslogs att även de syndikalistiska LS:n skulle kunna anslutas till FCO. Motionerna föranledde dock ingen debatt eller beslut i denna riktning.⁸⁶

Till 1931 års kongress hade en motion från en Metall-avdelning lagts som specifikt behandlade FCO. I denna konstaterades att de syndikalistiska LS:n påverkade FCO positivt, varför de lokala FCO själva borde bestämma om anslutning. I Sekretariatets utlåtande uppmärksammades att vissa FCO agerade illojalt mot LO genom att tillåta syndikalisterna att anslutas och genom att befatta sig med uppgifter som förbunden eller avdelningarna skulle besluta om. Det konstaterades att det ålåg varje FCO att ovillkorligt rätta sig efter LO:s beslut. Av dessa anledningar föreslogs att Sekretariatet skulle kunna upplösa lokala FCO och anvisa förbund att utträda ur desamma. Motionärernas förslag besvaras inte. Debatten var kort men det anfördes att de flesta FCO hade antagit stadgar innan normalstadgarna kom till och att de sistnämnda ställde till problem som splittring av den fackliga rörelsen lokalt om de skulle efterlevas. Mot detta framhölls att motionens förslag skulle ge stöd åt organisationer som ville splittra LO och att det vore mycket olyckligt om FCO skulle kunna besluta om förbundens angelägenheter. Kongressen beslutade att bifalla sekretariatets förslag. Senare under kongressen anknöts det till FCO som en del i en större motion om organisationsformer. Det konstaterades då att FCO genom de gällande stadgarna inskränkts så mycket i rörelsefrihet att de inte kunde vidta några aktioner alls av värde. Det föreslogs att FCO skulle få rätt att besluta om stridsåtgärder och om att få ansluta syndikalistiska organisationer. Sekretariatet ansåg att denna motion inte skulle föranleda några åtgärder och efter en mycket kort debatt där det endast anfördes att många fackföreningar hade tillbakavisat Sekretariatets ”bannbullor”, så beslutades att avslå motionen.⁸⁷

Det kan konstateras att det i denna fråga skedde en centralisering över tid. 1922 beslutade kongressen att det skulle få bildas FCO, vilka i sig inte passade in i LO:s övriga struktur och därför var utmanande. Begränsningar gjordes dock vad gällde anslutning och beslutanderätt över stridsåtgärder. 1926 framkom att det skickats ut cirkulär om uteslutning av de syndikalistiska organisationerna, vilket visar på centralism. Till denna kongress framfördes dessutom främst yrkanden på ökad centralisering vilket också drevs igenom. Till 1931 års kongress lades dock yrkanden om decentralisering, men vilket möttes av hårt motstånd från Sekretariatet och resultatet blev istället ytterligare centralisering. Det kan konstateras att ledningens hållning i denna fråga var orubbligt för en centralisering. Frågan om syndikalisternas anslutning har här varit av största betydelse för ledningen och dess ståndpunkt, men även sådana saker som FCO:s verksamhetsområden har spelat in. Motståndet mot centraliseringen, som främst fördes av kommunister, har inte varit särskilt stort.

6.4. Demokratin inom LO – aspekten ledning & medlemmar/grupperingar

Då vi analyserar olika grupperingar inom LO och deras kamp med eller mot varandra så är det intressant att uppmärksamma den demokratiska aspekten. Är de olika gruppernas agerande demokratiskt eller inte? På vilket sätt använder de själva begreppet demokrati för att försvara sig, kritisera eller flytta fram sina positioner? Under den undersökta perioden förekom det vid flertal tillfällen att personer eller grupper kritiserades för att vara odemokratiska och begreppet demokrati användes också för att föra fram argument eller försöka flytta fram positionerna. Nedan följer först ett avsnitt om hur ledningen i LO utsattes för kritik eller försvarade sig med anknytning till begreppet demokrati, samt hur kravet på

⁸⁶ LO 1926: Karl Karlsson sid 41, motion #6 sid 51-53, motion #6 sid 53-54 och ”Lokala fackliga centralorganisationer” sid 151-157

⁸⁷ LO 1931: ”Stadgar för fackliga centralorganisationer” sid 133-136, motion #178 sid 369-370 och ”Diverse motioner” sid 377-379

medlemsomröstningar användes av olika grupper. Efter detta följer ett avsnitt där kongressernas arbetsätt granskas utifrån en demokratisk synvinkel. I båda avsnitten är aspekten ledning kontra medlemmar eller grupperingar centralt.

6.4.1. Ledningen och medlemsomröstningar

Vid 1922 års kongress riktades viss kritik mot Sekretariatet för att dessa var odemokratiska och inte följde medlemmarnas vilja. I Sekretariatets försvar kom ”viljan/önskningar” att ställas mot ”nödvändigheter”, men exempelvis K G Taberman (Metall) ansåg att ledningen skulle följa medlemmarnas vilja även om den förda politiken inte skulle resultera i något bra. Mot denna kritik anförde Arvid Thorberg (Sokr) att det bara var tomt prat då kritikerna inte hade någon sakligt att komma med. Även under diskussionen om FCO så framkom kritik mot ledningen ur demokratisynpunkt. Henry Lindberg (Livsmedelareföretagareförbundet) ansåg att ledningen inte såg till arbetarklassen så mycket som till sig själva och att även om denna genomdrev att inte bilda FCO så skulle det ske ändå ute i landet. Frågan om medlemsomröstningar väcktes i två frågor. Den första var i diskussionen om industriförbundsfrågan, då Metall avd. 64 Hässleholm föreslog att beslutet om en omläggning till industriförbundsprincipen skulle ut på medlemsomröstning. Flera talare biföll detta förslag under hänvisning till att man borde förankra frågan och gå varligt fram, men andra ville avslå detta förslag eftersom de ansåg att industriförbundsfrågan skulle kunna falla. Kongressen beslöt att inte skicka frågan till medlemsomröstning. Anslutningen till Fackföreningsinternationalen kritiserades senare på kongressen och två motioner föreslog att avgöra detta genom medlemsomröstning. Sekretariatet föreslog avslag på dessa krav och hänvisade till att förslagen bara gick ut på att skapa rabalder och driva kommunistisk agitation. Kongressen beslöt att avslå motionerna och reservationer inkom från inte mindre än 46 personer.⁸⁸

1926 återkom kraven på medlemsomröstning om industriförbundsfrågan, men denna gång bara av ett förbund och det ställdes inga krav i debatten. Däremot hänvisades till förbundens egna omröstningar om frågan, både för att bifalla och avslå industriförbundsfrågan. Sekretariatet ville inte bifalla förslaget om medlemsomröstning eftersom man ansåg att man redan hade kommit så långt i frågan att det inte skulle vara möjligt att gå tillbaka. J O Johansson (Sokr) sade också i debatten att ”om medlemmarna skulle avgöra den saken, vad skulle vi då ha kongresserna till?”⁸⁹. Kongressen beslöt också att bifalla sekretariatets förslag. Denna kongress förekom det inga inlägg om att ledningen handlat odemokratiskt.⁹⁰

Det motsatta skedde 1931. Ett förslag om att utöka sekretariatets antal ledamöter för att bland annat förbättra representationen hade väckts. Flera ställde sig bakom förslaget, bland andra Erik Johansson (Grov- och Fabr) som konstaterade att dagens ledamöter inte varit ute i vanligt arbete på mycket länge vilket gjorde att deras beslut saknade förankring och gjorde medlemmarna missnöjda. Efter behandling i beredningsutskottet biföll kongressen förslaget om utökat Sekretariat. Det väcktes även förslag på att införa regler beträffande val av ledamöter till Representantskapet, för att få in fler vanliga arbetare. Eftersom principen att det var förbunden själva som skulle besluta om hur de valde ledamöter gick före detta förslag så beslutade kongressen avslag. Då och då förekom det kritik mot ledningen, exempelvis från A J Hedqvist (Gruv) i en diskussion om skogsarbetarefrågor där Skogs- och Flottn. beklagade att de tappat medlemmar. Talaren ansåg att detta berodde på att medlemmarna tappat tron på ledningen. Viktor Larsson (SAP) anförde dock i sitt avslutningstal att förhandlingarna visat att

⁸⁸ LO 1922: K G Taberman sid 64, Arvid Thorberg sid 75-76, Henry Lindberg sid 112, motion #11 sid 117, ”Industri- eller fackförbund?” debatt o beslut sid 136-161 och ”Internationella förbindelser” sid 309-313

⁸⁹ LO 1926: J O Johansson sid 132

⁹⁰ LO 1926: motion #11 sid 81-82, sekretariatets utlåtande sid 107, debatt 125-126 o 132 och beslut sid 146-149

LO-ledningen både var stark och klok, eftersom den kände rörelsens rötter och det genomgripande var lika meningar hos medlemmarna som hos ledningen. Inga förslag på medlemsomröstningar väcktes denna kongress.⁹¹

Vi kan av ovanstående konstatera att den uttryckliga kritiken mot ledningen för att vara odemokratisk var som störst 1922 för att sedan avta helt eller delvis. Det är dock svårt att dra några slutsatser om anledningarna till detta. Stämmer Thorbergs inlägg om den osakliga kritiken så kan det vara så att kritikerna blivit mer sakliga. Viktor Larssons (SAP) kommentar till förhållandet mellan ledningen och medlemmarna går att tolka på olika sätt. Antingen stämde uttalandet helt och då kan vi anta att det var detta som gjorde att kritiken mot ledningen försvann över tid. Men frågan är då varför Larsson (i egenskap av socialdemokrat och representant för SAP) ville påpeka detta som avslutning på kongressen, särskilt om det nu var så självklart? Om vi antar att Larsson hade ett syfte med sitt uttalande så skulle detta kunnat ha varit att förstärka den bild av relationen mellan ledningen och medlemmarna som passade talarens syften. Frågan är mycket intressant, men något svar kan inte finnas utifrån det studerade materialet. Beslutet att utöka Sekretariatet kan tyda på att något var tvunget att göras med demokratin inom LO, men å andra sidan så kan det ses som en naturlig utveckling då LO:s medlemsantal växte och Sekretariatet också fick fler arbetsuppgifter. Det kan alltså bara konstatera att kritiken mot ledningen utifrån demokratiska aspekter minskade under perioden. Ifråga om medlemsomröstningarna kan det konstateras att det visserligen förekom krav på sådana men att dessa bemöttes ganska svalt. Ifråga om Fackföreningsinternationalen så var kravet på medlemsomröstning ett tydligt kommunistiskt krav och det är troligt att inte ens motionärerna själva trodde på att få igenom kravet. Förslagen om medlemsomröstningar i industriförbundsfrågan får ses som de mindre förbundens självbevarelsedrift, mot vilket de större förbunden lätt kunde driva frågan vidare och sista kongressen reses inte heller krav på omröstning. Detta gjordes dock med försiktighet, eftersom man inte ville riskera att förbunden gick ur LO. Denna respekt för förbunden visar också frågan om Representantskapet. Vad vi även kan konstatera utifrån dessa sistnämnda frågor är att det fanns en stark tro på den representativa demokratin, vilket också Johanssons inlägg visar på.

6.4.2. Demokratin på kongresserna

En fråga som diskuterades under samtliga kongresser var huruvida ledamöterna i Sekretariatet och Representantskapet skulle ha rösträtt eller inte. Eftersom antalet ombud från förbunden var detsamma under alla kongresser men antalet ledamöter i Representantskapet ökade för varje kongress, så gjorde detta att förbundsombudens röster successivt förlorade relativt värde. Nedanstående tabell (tabell I) åskådliggör detta på ett klart och tydligt sätt. Rubriken "Egen majoritet" visar hur många förbundsombuds röster som behövdes tillsammans med Sekretariatet och Representantskapet för att få majoritet på kongressen, och rubriken "I procent" visar detta uttryckt i procent. Det ska poängteras att detta antal gällde om samtliga ombud var närvarande under omröstningarna, och då detta ofta inte var fallet så behövdes ännu färre röster för Sekretariatet/Representantskapet för att dessa skulle få egen majoritet.

⁹¹ LO 1931: Erik Johansson sid 109, behandling av stadgarna §12 och §13 sid 108-111 o 195-198, behandling av stadgarna §11 sid 66-67 o 107-108, A J Hedqvist sid 283 och Viktor Larsson sid 382

Tabell I: Antal ombud på kongresserna.⁹²

	1922	1926	1931
Sekretariatet	7	7	7
Representantskapet	47	53	68
Förbundens ombud	250	250	250
Totalt:	304	310	325
Egen majoritet	99	96	88
I procent	40%	38%	35%

1922 hade motioner från inte mindre än 32 förbundsavdelningar lagts i denna fråga. Det föreslogs att Sekretariatet och Representantskapet inte skulle rösträtt på kongresserna, med anledning av att dessa kunde rösta med en minoritet av förbundsombuden och ändå driva igenom ett beslut. Detta ledde till funktionärs- och ombudsmannavälde och stred mot god demokratisk anda. Man hänvisade också till att arbetarpartierna inte tillät sina styrelser att ha rösträtt vid kongresserna. I sekretariatets utlåtande ansågs det vara mycket konstigt om de som hade valts att styra LO och besluta över mycket viktiga saker mellan kongresserna skulle anses vara oförmögna att vara delaktiga i besluten på kongresserna. Dessutom framhöll man att nuvarande ordning förstärkte de mindre förbundens röster eftersom de hade ett extra ombud genom Representantskapet. I debatten anfördes framför allt argumentet att beslut kunde fattas som inte avspeglade medlemmarnas uppfattning. Mot detta anfördes att de som hade förtroendeuppdrag var mer värda än att förbunden hade många ”pappersmedlemmar”. Kongressen beslöt också att inte göra någon förändring vad gällde rösträtten.⁹³

På 1926 års kongress lades en reservation av Ernst Ohlsson och Hugo Pettersson (Metall) mot ett beslut med hänvisning till att beslutet inte uttryckte förbundsombudens vilja utan togs med avgörande hjälp av Representantskapets röster. I rösträttsfrågan hade det lagts förslag om att Representantskapet och Sekretariatet inte skulle ha rösträtt, men också förslag på att utöka antalet förbundsombud istället. Sekretariatet hade samma argument som 1922, men tillade också att det var färre än detta år som ville förändra rösträtten. En utökningen av ombuden ansåg Sekretariatet skulle bli alltför dyrt och dessutom göra att kongresserna blev mer svårgenomarbetade. Debatten var mycket kort och kongressen beslöt även detta år att avslå motionerna. 1931 lades endast tre motioner som väckte förslag på ändringar av rösträtten och utökning av förbundsombuden. Argumenten var desamma som tidigare år, liksom Sekretariatets avslagsyrkande. Debatten var större, men med samma argument som tidigare och kongressen beslutade återigen att avslå förslagen.⁹⁴

Valen till Sekretariatet var en synnerligen invecklad och komplicerad historia under 1922 års kongress. Vid valet av ledamöterna till Sekretariatet valdes bland andra Sigvard Cruse (Typografarbetareförbundet), som tidigare utmärkt sig för att vara kommunist. Sekretariatet föreslog då att ledamöterna skulle väljas med absolut majoritet och att omval därför skulle ske mellan de sex kandidater som fått flest röster men inte absolut majoritet. Kongressen beslöt genom votering 104-85 att bifalla detta förslag. Mot detta lades flera reservationer med argumentet att det var konstigt att fastställa valordningen efter det att valet förrättats. Vid nästa valomgång fick två kandidater absolut majoritet, men det saknades fortfarande en ledamot som skulle röstas fram av de fyra återstående kandidaterna. Kongressen beslöt då att val skulle förrättas mellan de två som fått flest röster av dessa. Detta gjorde i praktiken att

⁹² Tabellens värden baseras på LO 1922: sid 17, LO 1926: sid 23 och LO 1931: sid 25

⁹³ LO 1922: ”Förslag till ändring av §6 mom. 3” sid 252-264,

⁹⁴ LO 1926: Reservation av Ernst Ohlsson och Hugo Pettersson sid 186, ”Förslag till ändring av §6 mom. 3” sid 237-246 och 1931: motion #20-#22 sid 67-68 och ”Stadgarna §10. Kongress” sid 99-100 o 104-107

strecket för att komma med till nästa valomgång sattes precis över Cruse. Då suppleanterna skulle väljas upprepade sig ungefär samma procedur. Cruse kom på andra plats i detta val och återigen föreslog Sekretariatet att suppleanterna skulle ha absolut majoritet, vilket gjorde att Cruse inte blev vald. Genom votering 136-92 beslöt kongressen enligt detta förslag. Vid andra valomgången fick Cruse flest röster, men inte absolut majoritet och kongressen beslutade att förrätta nytt val igen. Inför nästa valomgång föreslog Arvid Thorberg (Sokr) att ombuden skulle få rösta på färre kandidater än tidigare och mot detta restes protester. Cruse konstaterade att det inte behövts absolut majoritet vid de föregående kongresserna och betecknade hela valproceduren som försök till minoritetsförtryck. Mot detta svarade Eric Lange (Sokr) att det hade gällt andra val förut och att begreppet minoritetsförtryck istället skulle tillämpas på den grupp på kongressen som tog ut ett namn i taget för att få in sina kandidater. Efter detta beslöt man att gå vidare med samma antal röster som tidigare. Även efter denna valomgång fick Cruse högst antal röster, men utan absolut majoritet. På detta följde en stor debatt om hur man skulle förrätta valet och till slut beslöt man på förslag från Edvard Johansson (Sokr) att man först skulle rösta mellan de två som hade fått högst röstetal, sedan mellan den av dessa som fått minoritet och näste man på listan osv nedåt tills samtliga platser tillsatts. En reservation lades mot detta för att beslutet endast syftade till att få bort en för Sekretariatet misshaglig person. Vid nästkommande valomgång förlorade Cruse med rösterna 137-102. Axel Axelsson (Metall) meddelade då att oppositionens medlemmar beslutat att inte delta vidare i omvalen och Cruse meddelade också att han inte skulle stå kvar som kandidat eftersom han inte ville ställa upp på detta "valskoj". En debatt följde om det förekommit "valskoj" eller inte. Det framhölls att det inte gick att försvara att valsättet ändrades under pågående val. Mot detta sade Thorberg att det endast handlade om att de som skulle väljas skulle ha majoriteten bakom sig. Debatten var därmed slut.⁹⁵

Denna komplicerade valförrättning återupprepades inte de nästkommande kongresserna. 1926 beslöt kongressen på förslag från Abr. Bergvall (Måleriarbetareförbundet) att innan valen bestämma att ledamöterna skulle uppnå absolut majoritet för att bli valda. Detta för att undvika förra kongressens obehag. Vid 1931 års kongress föreslog Bergvall att detta förfarande skulle skrivas in i stadgarna, men J O Johansson (Sokr) ansåg att det var olämpligt att stadga om hur nästa kongress skulle arbeta. Mot detta framkom något inlägg, men kongressen beslutade enligt Johanssons linje. Däremot så ändrades valförrättningen återigen, men inte under några dramatiska former.⁹⁶

De slutsatser som kan dras av ovanstående är att de ledande skikten ville behålla makten. Om frågan om rösträtt betraktas så är det tydligt att ledningen inte ville vika en tum från sina positioner. Mot detta förs en långvarig kamp, som dock mattas av över tid då färre och färre motioner läggs i frågan. Det är lätt att ana en kommunistisk gruppering bakom kraven på att ledningen inte skulle ha rösträtt, eftersom detta skulle innebära att kommunisterna blev relativt starkare mot reformisterna på kongresserna. Valproceduren 1922 är ett kapitel i särklass. Från kommunistiskt håll försökte man få in en representant i Sekretariatet och valde att föra fram endast en kandidat för att denne skulle bli röststark. Socialdemokraterna däremot hade många kandidater vilket gjorde att deras röstetal splittrades upp. Detta ledde till att kommunisterna blev starka utmanare till socialdemokraterna och Sekretariatet försökte till varje pris omöjliggöra kommunisternas framfart. Detta lyckas också till slut, men inte utan att man tänjde lite på begreppet demokrati. Att Sekretariatet ville ha kvar denna möjlighet även i

⁹⁵ LO 1922: "Val av funktionärer" sid 181, "Val" sid 230-231, "Valkommitténs rapport" sid 270-271, 308, 326-327, 336, 347-348 o 349-350

⁹⁶ LO 1926: "Val" sid 264-265 och 1931: "Stadgarna §10" sid 104-107 och "Val av ledamöter i Landssekretariatet och revisorer" sid 232

framtiden visar debatten på 1931 års kongress. Frågan visar tydligt hur Sekretariatet ställde sig i spetsen mot kommunisterna. Frågan visar också mycket klart vilken slags maktkamp som fanns mellan kommunisterna och reformisterna (socialdemokraterna).

6.5. Förhållande till partier och andra fackliga organisationer

6.5.1. Facklig-politisk samverkan principiellt

Under 1922 års kongress förekom vissa inlägg om facklig-politisk samverkan generellt, även om det aldrig förekom någon större principiell diskussion. Hjalmar Branting (SAP) sade i sitt gästtal att sambandet mellan den fackliga och politiska grenen alltid hade varit ryggraden i arbetarrörelsen och att detta var värdefullt. Enigheten facklig-politiskt sågs som nödvändig för att kunna ta sig ur den ekonomiska krisen. Även Arvid Torberg (Sokr) gjorde antydningar om detta i sitt öppningstal. I ett utlåtande från Sekretariatet vid ett tillfälle talas det om att det är socialdemokraternas uppgift att erövra den politiska och ekonomiska makten i samhället och att den fackliga och politiska grenen av arbetarrörelsen kompletterar och stöder varandra i detta. Det förekom också att talare framhöll att man borde stå friare från det politiska området. Under behandlingen av verksamhetsberättelsen framkom kritik mot den agitation som LO bedrev för SAP, men på detta svarade Sekretariatet att det inte var frågan om någon politisk agitation utan rent facklig agitation där SAP och LO samarbetade. I polemiken mellan kommunister och socialdemokrater under kongressen framhölls flera gånger av olika talare att både de kommunistiska och socialdemokratiska fackföreningarna var lika goda kolsupare och att man därför borde stå oberoende av alla partier. Det framhölls framför allt att partierna verkade splittrande för arbetarrörelsen men att LO skulle kunna uppfylla en enande roll. Under kongressen 1926 gjordes dock inga principiella inlägg om facklig-politiska samverkan. 1931 förekommer detta knappt heller. I en motion föreslogs att införa förbud mot anslag till de politiska partierna, men Sekretariatet ansåg att detta skulle kringskära friheten för de fackliga institutionerna och utan debatt avslogs förslaget.⁹⁷

LO-funktionärernas uppdrag som riksdagsledamöter var uppe till diskussion under samtliga kongresser. Det väcktes då förslag i flera motioner om att förbjuda riksdagsuppdrag för funktionärerna. Detta var dock alltid med argumenten att dessa uppdrag tog för mycket tid i anspråk för funktionärerna och själva principen om facklig-politisk samverkan ifrågasattes aldrig. Snarare tvärtom, då vikten av denna samverkan betonades i debatterna. Kongressen beslöt också alltid att låta det vara fritt för funktionärerna att ha dessa uppdrag.⁹⁸

Det är svårt att dra några slutsatser om synen på facklig-politiska samverkan principiellt. Flera inlägg gjordes både för och emot denna samverkan 1922. Framför allt var det de ledande som förespråkade samverkan medan det motsatta framfördes av framför allt vanliga ombud. Det bör dock påpekas att många av de ledande troligen hade samarbetet med SAP som grund för sina ståndpunkter, även om det inte anfördes i debatten. Detta får också stöd av att Hjalmar Branting poängterade vikten av samverkan. Eftersom debatten uteblev nästan helt de följande åren får man anta att om det fanns någon frifacklig gruppering under dessa kongresser så har denna i alla fall inte gjorde några större försök till att väcka den principiella frågan till liv.

⁹⁷ LO 1922: Arvid Thorberg sid 3, Hjalmar Branting sid 6, Ernst Ohlsson sid 40, Claes Tholin sid 42, Emil Malmberg sid 42, Georg Nordqvist sid 50 och motion #48 sid 208 och 1931: motion #148 sid 328-329, sekretariatets utlåtande sid 329-331 och beslut sid 340

⁹⁸ LO 1922: "Förslag till ändring av §4" sid 233-238, 1926: "Förslag till ändringar av §4 mom. 12" sid 222-230 och LO 1931: motion #17 sid 65-66 och debatt o beslut sid 108-112

6.5.2. Socialdemokraterna, SAP

6.5.2.1. Samarbete mellan LO och SAP

I kongressens inledningstal 1922 betonades samarbetet mellan LO och SAP av såväl Arvid Thorberg (Sokr) som av Gustav Möller (SAP). Glädje uttrycktes över det samarbete som alltid funnits mellan LO och SAP och behovet av en enhetlig och stark politisk organisation som kan hävda arbetarnas politiska intressen poängterades. Möller konstaterade att detta samarbete fått en rubbning på grund av de politiska stridigheterna, men att fackföreningsrörelsen ändå hålls samman för att så många inom rörelsen är socialdemokrater. Under verksamhetsberättelsens föredragande fick dock Sekretariatet kritik för att ha arbetat för SAP under en tid och att de då åsidosatt den fackliga verksamheten. Arvid Thorberg (Sokr) försvarade detta agerande med att detta var under valåret och det då hur som helst var lönlöst att driva facklig agitation. Frågan om SAP blev särskilt skarp då uttalanden skulle göras där LO skulle appellera till riksdagen. Sekretariatet förslog då oftast att man skulle rikta sig till den *socialdemokratiska* riksdagsgruppen men fick ibland kritik för detta då det istället föreslogs att rikta sig till *arbetarnas representanter* i riksdagen. Då ändringsförslag inkom beslutade kongressen för omformuleringen, men andra gånger föll kritiken bort i annan hätsk debatt. En sista sak som kan nämnas är att det i all hastighet vid en debatt påtalades att LO borde skapa sig egna upplysningsorgan och inte förlita sig till de politiska partidistrikten vad gällde facklig agitation.⁹⁹

Vid inledningstalen vid 1926 års kongress betonas återigen samarbetet mellan LO och SAP av Sekretariatet och SAP:s representant. I en motion om avtal för statligt anställda föreslogs att LO skulle protestera mot när *arbetarnas representanter* i riksdagen medverkade till beslut som försämrar arbetarklassens levnadsvillkor. I sekretariatets utlåtande ansågs att man inte kunde göra något protestuttalande mot *arbetarpartiets* riksdagsmän, eftersom frågan det gällde inte ännu hade behandlats av det förbund som närmast berördes. Kongressen beslutade också i linje med Sekretariatet. I övrigt diskuterades frågan inte 1926.¹⁰⁰

Vid inledningstalen på 1931 års kongress beskrev Edvard Johansson (Sokr) relationen mellan LO och SAP som två sidor av samma sak som gemensamt uppbar hela arbetarrörelsen. SAP:s representant tackade för denna beskrivning och betonade samarbetet utifrån flera aspekter. Detta poängterades också i ett avslutningstal av Viktor Larsson (SAP) och denne uttryckte också sin förhoppning om att samarbetet kunde leda till större anslutning av fackföreningsfolket till partiet. Under kongressens debatt om sociallagstiftning föreslog Emil Malmberg (Typografarbetareförbundet) att samarbetet mellan fackföreningsrörelsen och ”arbetarepartiet” (SAP) skulle betonas. Detta eftersom det var viktigt att stärka arbetarklassens politiska intresse. A J Hedqvist (Gruv) bemötte detta inlägg kort genom att konstatera att inte allt kunde lösas med kollektivanslutning till SAP. Malmbergs förslag lämnades också utan påföljd. Vid behandlingen av lantarbetarefrågor senare under kongressen hade några motioner inkommit med förslag om att LO och SAP tillsammans skulle genomdriva lagstiftning. I Sekretariatets uttalande nämndes dock inte SAP, vilket inte heller skedde under den korta debatten. Nämnas skall dock att det till denna fråga inkom många motioner och att frågan om SAP inte var huvudfrågan.¹⁰¹

⁹⁹ LO 1922: Arvid Thorberg sid 3 o 45, Gustav Möller sid 5, John Rosenberg sid 41 o 62, ”Åttatimmarsdagen” sid 288-290, ”Fackorganisationernas ställning till faran av krig” sid 304-307 och Anders Eriksson sid 106

¹⁰⁰ LO 1926: Arvid Thorberg sid 2-3 och Signe Wessman sid 20-21, motion #43 sid 178-179, sekretariatets utlåtande sid 179-182

¹⁰¹ LO 1931: Edvard Johansson sid 3 och Gustav Möller sid 5, Emil Malmberg och A J Hedqvist sid 211-214, motion #107, #108 & #109 sid 266-267 och Viktor Larsson 382-383

Det kan konstateras att LO-ledningen under hela perioden betonat samarbetet med SAP och att detta bemötts ömsesidigt av SAP:s representanter. 1931 uttrycktes också förhoppningar om att detta samarbete skulle medföra större anslutning till SAP, vilket också kan ses som ett av skälen till varför SAP vurmade för samarbetet. Då och då har det också förekommit att andra på kongresserna har velat betona samarbetet mer än vad som gjorts. Ett exempel på detta var i olika uttalanden, då vissa ville ha starkare betoning av SAP. Detta bemöttes dock med motstånd och varje gång fick uttalandena allmän karaktär istället för preciserad till SAP, exempelvis från ursprungliga formuleringar som *den socialdemokratiska riksdagsgruppen till arbetarnas representanter i riksdagen*. En gång förekom det ett förslag om protestuttalande mot SAP, men detta avslogs utan debatt. Kritiken mot samarbetet har funnits närvarande under hela perioden, men mest under 1922 för att sedan bli mindre. Vad som är frapperande är dock att så lite diskussion har uppkommit i denna fråga. Detta kan dock finna sin naturliga förklaring om det antas att samarbetet var så självklart för reformisterna i LO att det inte behövdes betonas ytterligare och att kommunisterna som vände sig emot detta samarbete inte såg sig som starka nog att på allvar driva frågan.

6.5.2.2. Anslag till SAP

Under debatten om verksamhetsberättelsen 1922 fäste Viktor Svensson (Sågv) uppmärksamheten vid att LO hade gett anslag till den socialdemokratiska riksdagsgruppen vilket talaren kritiserade. Arvid Thorberg (Skr) förklarade att detta gjorts för att riksdagsgruppen annars inte skulle haft råd att uppehålla sig i Stockholm. Flera talare gjorde kritiska inlägg om detta, bland andra Erik Jansson (Pappers) som framhöll att det fanns fler arbetare inom den socialistiska riksdagsgruppen som svälte än de socialdemokratiska. Gustav Möller (SAP) besvarade även kritiken. Han förklarade att anslaget hade varit nödvändigt för att vanliga arbetare som tillhörde riksdagsgruppen skulle kunna uppehålla sig i Stockholm. Något stöd från partiet kunde ej utbetalas eftersom medlemsavgifterna till detta var så små. K G Taberman (Metall) ansåg att det hade varit riktigt att ge anslag till SAP om man samtidigt hade gett anslag till de kommunistiska och vänstersocialistiska riksdagsgrupperna, eftersom även dessa svälte. Arvid Thorberg (Skr) framhöll att då bidrag gavs till andra organisationer så krävde man rapportering av verksamheten. Anna Johansson-Visborg (bryggeriarbetareförbundet) redogjorde för det anslag som de socialdemokratiska kvinnornas samorganisation hade erhållit från LO. Detta stöd hade gått till facklig verksamhet och även gett ett gott resultat då kvinnorna i LO hade blivit fler.¹⁰²

Anslag till SAP diskuterades inte under 1926 års kongress. 1931 var debatten däremot livlig. En motion från Livsmedelsarbetareförbundet avd. 109 Alster föreslog ett anslag till SAP på 200 000 kr med argumentet att fackföreningsrörelsen måste stödja den politiska delen av arbetarrörelsen för att kunna driva kampen mot högern och kapitalismen. Från Gjutareförbundet avd. 152 Tumba och Byggnadsträarbetareförbundet avd. 113 Arvika föreslog att man skulle införa förbud mot anslag till partier. Detta under motiveringen att fackföreningsrörelsen bestod av så skilda politiska grupper och att anslagen skapat missnöje. De ekonomiska resurserna skulle istället användas till att driva lönekampen. I sekretariatets utlåtande konstaterades att det var för tidigt att veta om SAP behöver ekonomiskt stöd till den kommande valkampanjen och att därför representantskapet borde ges fria händer att besluta om detta längre fram. Ett förbud mot anslag till partier ansågs vara att inskränka LO:s institutioners frihet att från fall till fall avgöra detta.¹⁰³

¹⁰² LO 1922: Viktor Svensson sid 43, Arvid Thorberg sid 46-47 o 75, Hjalmar Lundgren sid 49, Anna Johansson-Visborg sid 60, Erik Jansson sid 60-61, Gustav Möller sid 63 och K G Taberman sid 64

¹⁰³ LO 1931: motion #144, #148 o #149, samt sekretariatets utlåtande sid 325-331

Under debatten konstaterade John Karlsson (Pappers) att det fanns en grupp som ville få kongressen att bekosta sitt eget partis verksamhet, trots att dessa inte var i majoritet – för det var de partiobundna. Vidare riktade han mycket hård kritik mot LO-ledningen och de ombud som var socialdemokrater för beslut som tidigare tagits som enligt Karlsson gynnade de högsta leden inom LO samtidigt som massor av arbetare går utan arbete. En annan talare framförde att bidrag till SAP skadade enigheten i rörelsen. Vidare konstaterades att ett beslut om anslag skulle föranleda kommunisterna att ge anslag till sitt parti där de hade majoritet. Det lades också ett förslag att ge samma summa till SKP. Sekretariatet besvarade kritiken med att det inte i första hand gällde att stödja ett partis allmänna verksamhet utan att förhindra lagstiftning mot fackföreningsrörelsen. Vidare var samarbetet mellan LO och SAP gott och utan att SAP ville utöva överhöghet mot LO, vilket det motsatta gällde för kommunisterna. Aug. Lindberg (Representantskapet) sade också att kommunisterna nog skulle ge anslag till sitt parti om de var i majoritet. Kongressen beslutade att godkänna sekretariatets utlåtande.¹⁰⁴

I anslagsfrågan kan grupperna socialdemokrater och kommunister allra tydligast urskiljas. Problemet är lätt att sätta fingret på: socialdemokraterna inom LO ville stödja sitt parti och kommunisterna ville förhindra detta. Även en frifacklig linje som ville att fackföreningsrörelsen skulle stå fri från partierna går att se 1931. Eftersom de ledande skikten inom LO dominerades av socialdemokrater var det lätt för kommunisterna att koppla anslagsfrågan till allmän kritik mot ledningen, vilket kunde få över även icke-kommunister till deras uppfattning. De frifackliga kan ha röstat med kommunisterna för att förhindra anslag till SAP, vilket socialdemokraterna ville förhindra genom att vinkla frågan som att det gällde att förhindra lagstiftning. Detta splittrade möjligen de frifackliga som både ville stå fria från partierna och förhindra lagstiftning på arbetsmarkanden. Om socialdemokraterna upplevde kommunisterna och de frifackliga som ett stort hot är dock frågan, då debatten från socialdemokrater inte var särskilt stor. Kongressen röstade ju också i linje med sekretariatet och socialdemokraterna.

6.5.2.3. Kollektivanslutning till SAP

Till 1922 års kongress hade flera motioner lagts om förbud mot kollektiv anslutning av fackföreningar till SAP. Flera av dessa motioner var från Metall och Grov- o Fabr. Argumenten var framför allt att kollektivanslutningen ledde till inre stridigheter i fackförbunden och att detta skadade enighetssträvandena. Också det orättvisa i att alla fackförbundsmedlemmar genom fackföreningsavgiften bidrog till SAP påvisades. I några motioner poängterades det att fackföreningsfolket borde vara politiskt medvetna och aktiva, men att detta inte uppnåddes genom detta passiviserande anslutningssätt. I Sekretariatets utlåtande konstaterade man att motionerna liknade varandra, spekulerade i om de därför kom från samma håll och menade att det troligen inte var argument om enighet som låg bakom motionerna eftersom samma avdelningar också hade motionerat om sådana saker som skulle kunna bidra till splittring. Istället ansågs att motivet bakom motionerna var att försvaga SAP, som hade byggt upp sin organisation på rätten för fackföreningar att kollektivt ansluta sig. Ett försvagande av SAP skulle leda till att många reformer och lagstiftning som skulle vara de fackligt organiserade arbetarna till fördel skulle omintetgöras. I den korta debatten gjordes flera inlägg om att det bästa för fackföreningsrörelsen skulle vara om den stod helt fri från de

¹⁰⁴ LO 1931: ”Anslagsfrågor” debatt o beslut punkt A sid 331-333, Aug. Linberg sid 334 och beslut punkt E sid 340

politiska partierna, vilket bland annat skulle stärka enigheten. Kongressen beslutade genom försöksvotering att bifalla sekretariatets utlåtande.¹⁰⁵

Till kongressen 1926 hade Gruv avd. 12 Kiruna och Pappers avd. 62 Tingstad lagt varsin motion om kollektivanslutningen. I princip samma argument fördes fram som 1922, men man frågade sig också om det verkligen var till gagn för partiet ifråga att kollektivt ansluta annars politiskt ointresserade. Dessutom framhöll man att nyrekryteringen till fackförbunden blev problematisk då man vid denna samtidigt tvingades rekryterade till partiet och dessutom de nya medlemmarna kanske inte ville vara med i partiet. I Sekretariatets utlåtande konstaterade man helt kort att det var upp till varje avdelning eller förening att fritt bestämma och att det genom reservationsrätten garanterades att inga medlemmars rätt blev kränkt. I debatten hänvisades till nyrekryteringen och att de flesta som rekryterades inte ens visste om att de också blev medlemmar i ett politiskt parti. Det poängterades att fackföreningsrörelsen borde vara oberoende av politiska partier och att medlemmarna själva skulle söka sig till det parti de sympatiserade med. Mot detta anfördes att motionernas syfte var att skada SAP och att fackföreningsrörelsen hade behov av socialdemokratin. Det framhölls också att man ville få med fackföreningsmedlemmar i partiet för att göra dem klassmedvetna socialister. Kongressen beslutade att bifalla Sekretariatets utlåtande och några reservationer gjordes. Under 1931 års kongress diskuterades inte frågan.¹⁰⁶

I denna fråga stod striden uppenbart mellan socialdemokrater och kommunister. Båda grupperna var fasta i sina ståndpunkter och försökte appellera till de som inte tillhör något av lägren, exempelvis frifackliga. 1926 försöker också kommunisterna av allt att döma få över radikala socialdemokrater som kan tänkas anse att det faktiskt är till skada för partiet att så många medlemmar är passiva. Detta försök kontrades med inlägget om att göra fackföreningsmedlemmarna till klassmedvetna socialister. Trots att argumenteringen var mer finlipad från kommunisterna detta år så lyckas inte försöket. Att frågan uteblev helt 1931 måste ses som en försvagning av kommunisterna.

6.5.3. Kommunisterna

6.5.3.1. Kommunistiska partier

De olika kommunistiska partierna och grupperna diskuterades mycket sparsamt under kongresserna. 1922 aktualiserades frågan genom Sigvard Cruse (Typografarbetareförbundet) som välkomnade inbjudan som gjorts till SAP, men även ville se att man bjöd in SKP och SSV. Detta med argumenten att det borde vara så intimt samarbete som möjligt mellan fackföreningsrörelsen och de politiska partierna, samt att dessa partier skulle kunna stödja fackföreningsrörelsen bättre om de hade insyn. Arvid Thorberg (Skr) framhöll att SKP-medlemmar som var lojala med fackföreningsrörelsen var välkomna. Däremot var SKP som parti grundat på "Moskva-teserna" som gick ut på att med våld, svek och bedrägeri inifrån splittra fackföreningsrörelsen för att på så sätt få mer inflytande. Därför ansågs SKP vara fientligt inställd mot rörelsen och skulle naturligtvis inte bjudas in. Thorberg framhöll också att SSV inte ens kommit med någon förfrågan. Flera talare framförde att man, för att uppnå enhet inom arbetarrörelsen, skulle bjuda in både SKP och SAC och eftersom dessa bara var minoriteter så skulle ju inte LO förlora något på det. Det framhölls också att det var konstigt att inte bjuda in de kommunistiska partierna i Sverige då man samtidigt hade bjudit in norska LO, fast denna organisation var i begrepp att gå med i den kommunistiska fackförenings-

¹⁰⁵ LO 1922: "Fackföreningarnas kollektivanslutning till politiskt parti" sid 216-220

¹⁰⁶ LO 1926: "Fackföreningarnas kollektivanslutning till politiskt parti" sid 195-198

internationalen. Thorberg framhöll att det var på grund av enigheten som man undvikit att bjuda in dessa partier då de ville söndra. Kongressen beslöt genom votering 162-90 att avslå Cruses förslag. I övrigt förekom inte någon specifik debatt om de kommunistiska partierna.¹⁰⁷

6.5.3.2. *Offensiver från kommunisterna*

Under den undersökta perioden går att se några tydliga generella drag av kommunistisk offensiv. En stor del i denna var att kritisera ledningen inom fackföreningsrörelsen, dvs. Sekretariatet och ibland Representantskapet. Detta ofta som enskilda inlägg då och då under skilda diskussioner och med hänvisning till att ledningen stred mot medlemmarnas vilja. Denna kritik berörde ledningens brist på radikalitet, försök till splittring, dess arvoden och pensioner, överhöghet mot förbund och fackföreningar etc. Av denna kritik var dock några enskilda frågor särskilt betonade. Ledningens ”mångsyssleri”, dvs. att de avlönade funktionärerna hade uppdrag även utanför LO, kritiserades skarpt under samtliga kongresser. Det framhölls framför allt att dessa funktionärer då misskötte sina uppgifter inom LO och att de tjänade alltför mycket pengar på andra uppdrag. Mot detta försvarade sig funktionärerna med att alla uppdrag hade anknytning till den fackliga verksamheten och inte tog så mycket tid som det påstods samt att de arvoden som ibland förekom var mycket små. Kongressen beslutade också varje gång att ge sitt stöd till funktionärerna. Denna diskussion var ganska omfattande under 1922 och 1926, men verkar ha ebbat ut 1931 även om frågan uppkom även då. Ledningen kritiserades också för att vara passiva. Detta i en mängd frågor men 1922 framför allt beträffande lönereduceringarna som diskuterades under verksamhetsberättelsen. 1926 och 1931 var denna kritik inte alls lika omfattande även om den förekom, exempelvis vad gällde Sekretariatets agerande i arbetsfredslagstiftningen och arbetslöshetsfrågan. Mot denna kritik har Sekretariatet egentligen endast anfört att de gjort vad de kunnat och ibland i samband med detta hänvisat till faktiska omständigheter. Allt som allt har den uttalade kritiken mot ledningen varit särskilt omfattande 1922, till 1926 sjönk denna kraftigt för att till 1931 åter bli något mer omfattande men inte alls lika stor som det första året.¹⁰⁸

Ett annat generellt drag i kommunisternas strategi, som dock bara visade sig mycket tydligt 1922, var att fånga upp frågor som hade brett stöd i fackföreningsrörelsen och särskilt uttala sitt stöd. Ibland kunde frågorna också vinklas så att det framstod som om kommunisterna från början hade tagit initiativ till dessa fast de inte hade gjort det. Exempel på sådana frågor var industriförbundsprincipen och FCO. Mot denna strategi försökte reformisterna framhålla fakta då sådana förelåg och i övrigt synliggöra kommunisternas strategi.¹⁰⁹

Det fanns också mer eller mindre konkreta frågor som kommunisterna drev offensivt. Arbetslösheten var en sådan fråga och på 1922 års kongress ifrågasattes bland annat varför LO inte medverkat på vissa möten som behandlat denna fråga. Sekretariatets svar var att dessa möten arrangerats av kommunister och man därför inte ville medverka på mötena eftersom det bara skulle dra mer publik och uppmärksamhet. 1931 arrangerades ett offentligt, som LO-ledningen kallade det, kommunistiskt möte i anslutning till LO-kongressen på vilket en resolution antogs som vände sig mot kongressens fattade beslut i arbetslöshetsfrågan. En delegation hade valts under mötet som skulle uppvakta LO-kongressen, men denna vägrades tillträde av Sekretariatet vilket sedan godkändes av kongressen. Som anledning anförde Sekretariatet att en ”politisk junta” styrd från Moskva inte skulle påverka kongressens beslut.

¹⁰⁷ LO 1922: ”Representation för kommunistiska partiet m.fl.” sid 24-25

¹⁰⁸ LO 1922: ”Förslag till ändring av §4” sid 233-238, ”Berättelsen över Landsorganisationens verksamhet” sid 33-79, LO 1926: ”Förslag till ändringar av §4 mom. 12” sid 221-231, Robert Samuelsson sid 330, LO 1931: om §12 och §13 sid 108-111 o 195-198, motion #87 sid 239-240 och Erik Vestlin sid 153

¹⁰⁹ LO 1922: A. Sandén sid 112, Arvid Olsson sid 130 och Anton Zetterling sid 134-135

Reformisternas försvar mot denna strategi var att anklaga kommunisterna för att bara vilja få ökat stöd och inflytande utan att göra något verkligt bra för de arbetslösa. Enhetssträvandena refererade kommunisterna mycket till, speciellt 1926 då den sk Göteborgskonferensen särskilt poängterades och att denna hade ärliga uppsåt att stärka fackföreningsrörelsen. Med hänvisning till denna konferens lade också kommunisterna konkreta förslag om exempelvis samarbete med SAC och ett strejkbrytarregister. Mot detta framförde reformisterna att kommunisternas mål inte alls var enighet och en starkt fackföreningsrörelse, utan tvärtom att söndra och härska och att utnyttja fackföreningsrörelsen för sina egna syften. Göteborgskonferensen sågs som ett hot som undergrävde LO:s auktoritet som centralorganisation för fackföreningsrörelsen och mot deltagande i denna konferens antogs också ett uttalande. 1931 diskuterade kommunisterna uteslutningar väldigt mycket. I flera motioner och inlägg vände man sig mot de uteslutningar som skett med hänvisning till partitillhörighet inom fackföreningsrörelsen och krävde upprättelse och förändring. Verken Sekretariatet eller andra reformister besvarade dessa krav över huvud taget.¹¹⁰

6.5.3.3. *Offensiver mot kommunisterna*

En tydlig strategi som reformisterna använde mot kommunisterna under hela perioden var att synliggöra och isolera dem. Det verkar som om det ibland räckte med att påstå att ett förslag var kommunistiskt så fick reformisterna sin ställning tryggad. I detta synliggörande så inpräntade man stämpeln på kommunisterna som professionella oppositionsmän som bara drev opposition för oppositionens skull. Flera gånger hävdades det att kommunisterna inte hade något stöd hos medlemmarna och att man därför inte skulle respektera dem.

Kommunisterna sades inte sätta något värde till LO och de påstods försöka splittra fackföreningsrörelsen. Det förekom flera gånger att kopplingar till Sovjetunionen gjordes i syfte att utmåla kommunisterna som bolsjeviker och anhängare av diktatur. 1931 förekom också anföranden om att kommunisterna samarbetade med fascisterna i Tyskland. Framför allt förekom ett hästskt språkbruk mot kommunisterna och det är förvånande hur få sakliga argument som användes för att debattera mot kommunisterna. Ett citat från Edvard Johansson (Skr) kan bäst beskriva detta:¹¹¹

[...]de små kommunistiska sekterna. Det är underbart, att det finns fackföreningsmedlemmar, som vilja understödja dessa partiers häpnadsväckande andefattiga och ur fackföreningssynpunkt undermåliga ledning. Ni ha på grund av er illvilliga inställning kommit på sidan av arbetarrörelsen, ni ha blivit gnagare, som ideligen gnaga för att skada rörelsen, men ni ha ingen framtidblick och förstår inte vad rörelsen innerst strävar till. Ni ha försökt driva opposition här vid kongressen, men er intelligens har inte räckt till för den uppgiften. Ni ha ynkligen misslyckats, emedan ni inte ha någon andlig ryggrad i er verksamhet. Ni föra fram små förkrympta synpunkter vid varje frågas behandling. Om ni, som fylkat er kring Kilbom och Sillén, vore något till karlar, skulle ni snart komma underfund med att det är ovärdigt svenska arbetare att på detta negativa sätt delta i den svenska arbetarrörelsen.¹¹²

LO gav också under perioden ut flera propagandaskrifter om kommunisterna, bland annat ”Kommunistisk politik under välgörenhetens mask”, ”Ryska fackföreningsrörelsen” och Sovjet-Rysslands internationella fackföreningspolitik”.¹¹³

¹¹⁰ LO 1922: Arvid Thorberg sid 46, 59 o 77, 1926: Karl Karlsson sid 41, Arvid Thorberg sid 41, motion #144 sid 364-366, Fritz Johansson sid 387, LO 1931: Sven Erik Karlsson sid 41-42, motion #10 sid 62-61, ”Deputation i arbetslöshetsfrågan” sid 282, motion #183 sid 372, motion #192 sid 376-377

¹¹¹ LO 1922: Edvard Johansson sid 65-67, A F Pettersson sid 68, Charles Lindley sid 74, Georg Nordqvist sid 74, Anton Zetterberg sid 75, Robert Samuelsson sid 363-364, LO 1926: Karl Karlsson sid 41, reservation av J Ruthström sid 150, Sigfrid Hansson sid 394-396, 1931: Gustav Möller sid 5, Hemming Sten sid 283, m.fl.

¹¹² LO 1931: Edvard Johansson sid 333

¹¹³ LO 1926: Arvid Thorberg sid 36, LO 1931: Edvin Johansson sid 37

Det kan konstateras att kommunisternas strategi hade vissa generella drag över hela perioden såsom att kritisera ledningen för fackföreningsrörelsen. Denna kritik blev dock mindre över tid, vilket kan tyda på att kommunisterna antingen blev svagare eller finslipade sin kritik så den inte längre var lika uppenbar utan inblandades i de olika sakfrågorna. Ibland ville man särskilt delta i frågor som hade stort stöd i rörelsen för att på så sätt ställa sig i god dager. Så skedde exempelvis med arbetslöshetsfrågan. Under 1926 var talet om enigheten mycket omfattande, vilket bör relateras till kommunisternas nya strategi där bland annat göteborgskonferensen ingick. Under 1931 var kommunisternas huvudfråga de uteslutningar som ägt rum och man försökte både förhindra att dessa fortsatte och samtidigt finna ökat stöd hos fackföreningsfolket. Denna fråga visar att kommunisterna befann sig i försvarsställning och tillsammans med övriga slutsatser ovan så kan det konstateras att kommunisterna 1931 hade blivit marginaliserade. Socialdemokraternas strategi mot kommunisterna var under hela perioden att försöka isolera dem och stämpla dem som upprorsmakare som aldrig hade några goda avsikter. Det är dock frågan om denna strategi lyckats bidra till kommunisternas marginalisering, eller om orsakerna till denna fanns i utomstående förhållanden. Strategin kan ha varit betydelsefull som en mindre del i en större kampanj mot kommunisterna.

6.5.3.4. Kommunisterna vs. socialdemokrater: tidningsfrågan

Under föredragandet av verksamhetsberättelsen 1922 uppkom kritik mot LO:s tidning "Fackföreningsrörelsen" (FR) för att denna hade varit partipolitisk, för ensidigt redigerad och inte tillät andra än socialdemokrater att uttrycka sig. Mot detta svarade Edvard Johansson (Skr) att tidningen endast redigerat bort sådant som inneburit kritik mot fackföreningsrörelsen. Det hade också inkommit flera motioner som framförde samma kritik och krävde förändring. I debatten ansågs att FR mest liknade ett högersocialistiskt partiorgan då det mesta utrymmet i tidningen ägnats åt polemik mot kommunistiska partier. Istället borde tidningen inrikta sig på fackföreningsfrågor. Sigfrid Hansson (Redaktör för FR) och Sekretariatet framhöll att tidningen endast hade försvarat sig och fackföreningsrörelsen då kommunisterna hade angripit denna och var det någon kritik som var berättigad så skulle det vara att den inte gjort detta i tillräckligt hög grad. Kongressen beslutade att avslå motionerna.¹¹⁴

Till 1926 års kongress hade flera motioner inkommit som krävde att LO skulle ge bidrag till "Norrländska Socialdemokraten" (NS). Detta motiverades med att kommunisterna en längre tid bedrivit propaganda mot LO och hela fackföreningsrörelsen i norrland genom tidningen "Norrskensflamman" (NF). Detta hade blivit en stor tvistfråga i norrland då flera stora fackföreningar/förbund hade blivit kommunistiskt dominerade och "kroniskt" kritiserade varje sak som kom uppifrån i LO. Dessutom var det mycket illa att de socialdemokratiska medlemmarna tvingades bidra ekonomiskt till NF genom att flera fackföreningar gav bidrag till denna. Läget skulle troligen förvärras eftersom också syndikalisterna nyligen hade startat en tidning. I sekretariatets utlåtande höll man med om allt ovanstående och skulle gärna se att NS fick ekonomiskt stöd. Av principskäl så kunde inte Sekretariatet tillstyrka ett sådant bidrag från LO, men Sekretariatets ledamöter påpekade flera gånger i debatten att kongressen ju kunde rösta för ett sådant bidrag trots att Sekretariatet av principskäl inte kunde bifalla förslaget. I debatten anfördes flera inlägg för ett bidrag utifrån tidigare argumentering. J A Ruthström (Gruv) anförde mot detta att det inte var någon mening att stödja en tidning som inga fackföreningar i norrland ändå ville veta av. Dessutom hade Gruvs styrelse på grund av läget i norrland utfärdat ett förbud mot bidrag till partier och partipress, men ett beslut att ge NS bidrag skulle ju kunna bli anledning att upphäva styrelsens beslut. Kongressen

¹¹⁴ LO 1922: John Rosenberg sid 42, Erik Jansson 60-61, Edvard Johansson sid 68, "Landsorganisationens tidskrift" sid 208-216

beslutade genom votering 131-105 att ge ett anslag på 25 000 kr (genom köp av aktier). Mot detta inkom många reservationer som bland annat slog fast att beslutet sanktionerade partistrider inom fackföreningsrörelsen.¹¹⁵

Under 1931 års kongress diskuterades tidningsfrågan flitigt. Sekretariatet hade lagt ett förslag på att anställa en pressansvarig. Detta efter att Representantskapet hade gett sitt stöd åt detta efter ett förslag/begäran från den socialdemokratiska arbetaretidningarnas samorganisation. I Sekretariatets förslag betonades också vikten av att snabbt kunna bemöta kommunistiska och syndikalistiska tidningar. I debatten anförde flera att denna nya post antagligen var en del i kampanjen mot kommunisterna och syndikalisterna och då LO redan bidrog ekonomiskt till de socialdemokratiska tidningarna så ansåg man att detta räckte. Mot detta framhölls att de socialdemokratiska tidningarna bidragit mycket till fackföreningsrörelsen genom att föra dess talan tidigare och att man borde underlätta för dessa på föreslagna sätt. Kongressen beslutade enligt Sekretariatets förslag. Under behandlingen av anslagsfrågor så hade en motion inkommit som föreslog att LO skulle ge 50 000 kr till NS, detta med samma argument som tidigare år. Sekretariatet rapporterade att man förutom anslaget som beviljades föregående kongress också beviljat lån till NS. Liksom tidigare kongress kunde man utifrån principiella skäl inte yrka på godkännande av anslaget, men Sekretariatets ledamöter yrkade bifall under debatten. I denna debatt gjordes flera inlägg som särskilt anknöt till lojaliteten till LO och föreslog anslag till NS. I övrigt innehöll debatten samma argument som föregående år. Kommunisterna framhöll dock att det var NS som startat striden i norrland då tidningen hetsat mot radikaler och oavsett om man skulle anslå alla LO:s ekonomiska medel till tidningen så skulle NF ändå överleva. Det gjordes även inlägg som föreslog att man skulle förbjuda anslag till politiska partier och press. Kongressen beslutade att ge bidrag till NS.¹¹⁶

Debatterna om tidningarna var enkla. Det handlade om vilka som skulle få mest utrymme i arbetarepressen. Eftersom LO var relativt ekonomiskt starka så såg socialdemokraterna möjligheterna till bidrag till sina tidningar och eftersom kommunisternas tidningar bland annat kritiserade den reformistiska LO-ledningen och tydligen föranledde problem för LO i norrland, så fanns argument för att försöka bekämpa dessa tidningar. Ett sätt var att ge anslag till de socialdemokratiska. Vad gällde FR så ansåg kommunisterna att de inte fick något utrymme i denna, medan socialdemokraterna försvarade dess redigering utifrån att kritik mot den egna rörelsen eller organisationen inte var bra. Det sistnämnda är ur demokratisk aspekt anmärkningsvärt. Detta åtminstone principiellt, men innehållet i kommunisternas kritik har inte behandlats och det kan ju ha funnits anledningar att försöka begränsa denna kritik. Det kan dock konstateras att socialdemokraterna inte var nöjda med att bemöta kommunisterna i debatt, utan ville begränsa deras utrymme och möjligheter till debatt. Detta skulle nog ha kunnat varit en målsättning även för kommunisterna om de hade varit starka nog att kunna driva en sådan strategi. Över tid går det att se en förändring. 1922 var det kommunisterna som var på offensiven då de kritiserade FR. 1926 däremot hamnade dessa i försvarsställning då socialdemokraterna/reformisterna istället drev offensiv mot den kommunistiska tidningen NF. Att kommunisterna dock hade relativt bra stöd framgår av voteringen som var ganska jämn, 131-105. På 1931 års kongress befann sig kommunisterna återigen i försvarsställning av samma anledningar. Att frågan då inte ens gick till votering kan tyda på att kommunisterna detta år inte hade lika stort stöd. Dessutom kan socialdemokraterna anses ha varit på offensiven ännu mer än tidigare då dessutom kongressen beslutade att anställa en särskild pressansvarig. Kopplingen till socialdemokratin i denna fråga är mycket tydlig då de

¹¹⁵ LO 1926: "Anslag till Norrländska Socialdemokraten" sid 418-427

¹¹⁶ LO 1931: "Pressinformation i fackliga frågor" sid 286-300 och "Anslagsfrågor" sid 326-327, 329-331 o 334-337

socialdemokratiska tidningarnas samorganisation utövade påtryckningar på LO och det är mycket möjligt att denne pressansvarige var en del i offensiven mot kommunisterna såsom hävdades av flera talare. Allt som allt kan alltså konstateras att socialdemokraterna fick starkare stöd och flyttade fram sina positioner under perioden, medan kommunisterna fick mindre stöd och fick ställa sig i försvarsställning. En grupp som kan ha varit medverkande i debatten till kommunisternas fördel var de frifackliga som inte ville se att man gav anslag till något som hade med partipolitik att göra. För dessa bör det ha varit naturligt att rösta mot anslag till de socialdemokratiska tidningarna.

6.5.4. Syndikalisterna

6.5.4.1. Samarbete mellan LO och SAC

Vid 1922 års kongress inkom vid ett tillfälle en skrivelse med förslag från SAC att man gemensamt skulle uppvakta regeringen för att trycka på denna om frigivning av svenska medborgare som fredsvägrat och därför hölls fängslade i USA. Utan diskussion beslutade kongressen att avstå från denna inbjudan till gemensam aktion. Detta beslut togs med hänvisning till att kongressen redan hade behandlat denna fråga och gjort ett protestuttalande, vilket gjordes under punkten precis innan skrivelsen togs upp. Under kongressen föreslog tre motioner från avdelningar inom Pappers, Sågv och Grov- o Fabr samarbete med SAC. I motionerna konstaterades att kampen mot arbetsköparna fordrade enhetligt uppträdande och i två av motionerna föreslogs att LO skulle bjuda in SAC för gemensamma överläggningar i syfte att utarbeta ett gemensamt uppträdande och enhetlig front mot arbetsköparna. En av motionerna föreslog fri övergång av SAC-medlemmar till LO och att SAC skulle respekteras av LO, särskilt vad gällde strejker. I sekretariatets utlåtande konstaterades att SAC var grundat på andra principer än LO, stod vid sidan av LO och därför också bekämpade LO. Av dessa anledningar var ett samarbete otänkbart, liksom fri övergång av medlemmar. Detta var viktigt för att LO skulle kunna hävda sin ställning som centralorganisation för Sveriges fackligt organiserade arbetare. Det poängterades också att LO stod öppet för alla som erkände de principer som förbunden själva inarbetat och att ansvaret för den splittring som skett skulle läggas på de som bildat särorganisationer såsom SAC. Debatten var ganska kort och enig. Göran Palm (Grov- o Fabr) kunde inte förstå Sekretariatets avslagsyrkande eftersom LO såsom stor och stark organisation inte behövde se det som ett svaghetstecken att inleda ett samarbete. Carl Ståhl (De Förenade Förbunden) ansåg att ett sådant samarbete betydde att SAC erkändes som organisation, vilket var negativt. Axel Andersson (Transport) ansåg att det skulle vara mycket märkligt att räcka ut handen till de som en gång splittrade LO och att den syndikalistiska agitationen inte verkade särskilt enande, verken mellan organisationerna eller inom LO. Arvid Thorberg (Skr) ansåg att ett samarbete skulle strida mot enigheten och mot principen för organisationsarbetet. Skulle man erkänna särorganisationen så skulle upplösningen av LO vara fullständig inom kort. Kongressen beslutade att bifalla sekretariatets utlåtande.¹¹⁷

Vid 1926 års kongress berördes samarbete med syndikalisterna flera gånger, bland annat i frågan om allmänna organisationsformer. I en motion från Gruv avd. 4 anknöts till syndikalisterna i Norrland, då det framhölls att det var beklagligt att det uppkommit strider mellan SAC och LO och flera förbundsavdelningar, bland annat från Pappers, Sågv, Metall och Järv, föreslog att de syndikalistiska LS:n skulle kunna anslutas till FCO. I sekretariatets utlåtande och under debatten nämns över huvud taget inte dessa förslag, som ju också bara var

¹¹⁷ LO 1922: "I Amerika fångna landsmäns frigivning" sid 89 o 96 och "Enhetsfront och samarbete med Sveriges Arbetares Centralorganisation" sid 314-316

delar av motionerna. I en diskussion om åtgärder mot strejkbrytare och fascister föreslogs i en motion, från avdelningar inom Pappers, Grov- o Fabr och Järnv, bland annat att LO skulle sammankalla en konferens mellan LO och SAC i syfte att utarbeta en enhetlig aktionsplan, något som ledningen tidigare hade uppmanats men inte gjort. I sekretariatets utlåtande och den följande debatten nämndes inte SAC, utom av Arvid Thorberg (Skr) som konstaterade att motionen innehöll att LO ska samarbeta med SAC och därför borde avstyrkas.¹¹⁸

Debatten var denna kongress livlig ifråga om eventuell sammanslagning av LO och SAC, då inte mindre än 15 motioner hade inkommit. I flera motioner från avdelningar inom framför allt Grov- o Fabr och Metall, men också Sågv, Transport, Gruv mfl, föreslogs att LO skulle ta initiativ till en sammanslagning. I några motioner poängterades också att LO skulle respektera SAC:s strejker och blockader för att kunna möjliggöra denna sammanslagning. Argumenten var att man skulle verka för enhet och att syndikalisterna var hängivna och uppoffrande varför en sammanslagning skulle tillföra LO mycket. Det konstaterades också att LO och SAC hade närmast sig varandra avseende mål och metoder, vilket gjorde förutsättningarna för en sammanslagning synnerligen goda. I sekretariatets utlåtande poängterades LO:s roll för att skapa enhetlighet och centralism av fackföreningsrörelsen och att det var bristen på solidaritetskänsla som hade gjort att vissa valt att stå utanför LO. SAC förklarades ha vunnit framgångar endast där fackföreningarna inte hade motarbetat dem tillräckligt eller där arbetsköparna på grund av arbetets särart inte kunnat göra motstånd. Den syndikalistiska rörelsen framställdes inte ha uppnått någon större omfattning, men där den fanns så var den till skada för arbetarna eftersom dessa splittrades. Något erkännande av den syndikalistiska rörelsen var därför inte önskvärt och därför skulle man inte respektera dessas strejker och blockader. Det konstateras dock att om SAC upphörde med sin verksamhet och medlemmarna uppgick i LO så skulle detta vara till gagn för hela fackföreningsrörelsen. Sekretariatet föreslog ett uttalande där man betonade vikten av facklig enhet genom LO och uppmanade utom LO stående fackliga organisationer att uppgå i LO. Vidare föreslogs sekretariatet få i uppdrag att undersöka huruvida SAC ville upphöra med sin verksamhet och uppgå i LO.¹¹⁹

I den följande debatten fick Sekretariatet utstå mycket kritik för sitt utlåtande, framför allt om att det mer konkret skulle uppdragas åt sekretariatet att inleda förhandlingar med SAC. Uttalandet kunde också tolkas av SAC som att LO ville splittra dem. J A Ruthström (Gruv) ansåg att LO förklarat krig med SAC i och med det tidigare beslutet om FCO¹²⁰ och att det skulle bli svårt att förhandla under dessa omständigheter, men ställde sig ändå positiv till att försöka. Några talare kritiserade formuleringarna i uttalandet, exempelvis de om att det var brist på solidaritet som höll vissa fackliga organisationer utanför LO och att SAC borde upphöra. Arvid Thorberg (Skr) ansåg dock att det var lika bra att skriva rakt ut att det var brist på solidaritet som höll vissa organisationer utanför LO och att formuleringen om att SAC borde upphöra borde stå kvar för att bekräfta LO som fackföreningsrörelsens enda centralorganisation. Ett ändringsyrkande som föreslog fortsatt samarbete med SAC på de platser där det nu ägde rum motsattes sig Thorberg. Kongressen beslöt genom votering 155-97 att bifalla Sekretariatets utlåtande. Senare under kongressen då Thorberg höll sitt avslutningstal så uttryckte han sin önskan om att hela svenska arbetarklassen skulle vara samlad i LO till nästa kongress.¹²¹

¹¹⁸ LO 1926: motion #1 sid 50, motion #6 o #7 sid 51-54, motion #144 sid 364-366 och Arvid Thorberg sid 373

¹¹⁹ LO 1926 "Konferens för åstadkommande av en enhetlig fackföreningsrörelse i Sverige" sid 376-386

¹²⁰ beslut att de syndikalistiska LS:n inte skulle få vara medlemmar i FCO

¹²¹ LO 1926: "Konferens för åstadkommande av en enhetlig fackföreningsrörelse i Sverige" sid 386-390 och Arvid Thorberg sid 444

Under föredragandet av verksamhetsberättelsen 1931 rapporterade Edvard Johansson (Sokr) att frågan om en sammanslagningen hade drivits av Sekretariatet. Både LO och SAC hade utsett en delegation som hade arbetat fram ett förslag, men som sedan förkastades utan någon nämnvärd diskussion av SAC:s kongress. Således hade viljan till en enhetlig fackföreningsrörelse som uttrycktes 1926 omöjliggjorts av motståndet från SAC, ansåg Johansson. Till denna kongress hade endast två motioner lagts som till huvudsak handlade om SAC. I en motion från Pappers avd. 92 beklagades att den gemensamma klasskampen ersatts av stridigheter inom klassen, exempelvis mellan LO och SAC. För att överbrygga dessa stridigheter måste en enig revolutionär kamp på arbetsplatserna komma till stånd. Konkret yrkade man att LO-förbunden skulle respektera blockader som var proklamerade av SAC. En motion från Sågverken avd. 98 tog upp samma problematik och hade liknande yrkande. I denna var huvudargumenten för detta att LO borde föregå med gott exempel och för att man skulle kunna undanröja sådant som kunde vara till hinder för en eventuell sammanslagning. Båda motionerna bemöttes med tystnad och förslagen gick inte igenom. I en motion från Metall avd. 18 Arvika föreslogs att de syndikalistiska LS:n skulle kunna anslutas till FCO, men Sekretariatet yrkade avslag. I debatten framhölls att det sedan länge fanns ett gott samarbete mellan LO-förbunden och syndikalisterna i Norrland. Kongressen beslutade dock avslag.¹²²

Det kan konstateras att frågan om samarbete och/eller sammanslagning av LO och SAC varit relativt stor under vissa perioder, där 1926 års kongress särskilt utmärkte sig. Detta går att förklaras med att SAC var som störst under åren kring denna kongress och att Stripa-konflikten också drog upp frågan om syndikalisterna på dagordningen. Kraven på samarbete har kommit uteslutande från de lägre skikten inom LO och framför allt från avdelningar inom pappersindustrin och sågverken, men även inom grov- och fabriksarbeten. Detta kan förklaras med att det inom dessa industrier fanns många arbetare som var syndikalister och frågan därför var av särskilt stor vikt för dessa LO-förbund. Skälen för samarbete och/eller sammanslagning kan både ha varit att man var så integrerade med syndikalisterna lokalt att man ville ha rätt att samarbeta med dessa (sina arbetskamrater), men också att konkurrensen från syndikalisterna var så påträngande att man ville bli kvitt dem. Här är också Norrland särskilt intressant eftersom många inom pappersindustrin och sågverken arbetade där i kombination med att SAC också var starka på samma platser. I debatten uttrycks framför allt att det förekom samarbete mellan LO och SAC i detta område. Klart var dock att LO-ledningen kategoriskt motsatte sig samarbete. Det skäl som framför allt framhölls var att ett samarbete med SAC skulle erkänna och legitimera denna organisation och därför undergräva LO:s ställning som fackföreningsrörelsens centralorganisation. Sådant skulle naturligtvis också undergräva LO-ledningens ställning då denna inte längre skulle vara högsta ledningen för fackföreningsrörelsen utan dela denna plats med en andra organisation. Att denna organisation inte accepterade auktoriteter och centralism utan ansåg att alla i rörelsen skulle ha lika stor makt, var naturligtvis också problematiskt för LO-ledningen. Detta eftersom det gjorde samarbete och förhandlingar krångligt utifrån LO-ledningens synvinkel samt att denna antagligen inte ville bli jämförbar med syndikalister på "basnivå". Också en eventuell påverkan från syndikalisterna på LO-medlemmarna kunde ligga för handen, vilket skulle kunna resultera i att LO-ledningen förlorade i auktoritet. En sammanslagning av organisationerna kunde LO-ledningen tänka sig, men då enbart utifrån förutsättningen att SAC gjorde total kapitulation och upplöstes helt. Då syndikalisterna av förklarliga skäl inte kunde acceptera detta så gjordes inga fler försök från LO att få till en sammanslagning. Detta visar också att argumentet om LO:s ställning som centralorganisation var det viktigaste i denna debatt.

¹²² LO 1931: Edvard Johansson sid 38, motion #36 sid 75-76, motion #40 sid 77-78 och "Stadgar för fackliga centralorganisationer" sid 133-136

6.5.4.2. Stridigheter mellan LO och SAC

Vid 1922 års kongress uttrycktes stridigheter mellan LO och SAC tydligast vid diskussionerna om FCO. Till Sekretariatets förslag till utformning av FCO lades ett ändringsförslag om att även fackliga organisationer som stod utanför LO skulle kunna anslutas. Förslaget mötte motstånd framför allt genom att Sekretariatets framhöll uppfattningen att syndikalisterna inte skulle få anslutas. Kongressen beslutade att bifalla sekretariatets utlåtande. Då ekonomiskt stöd till FCO diskuterades senare konstaterades det i en motion att sådant stöd inte godkännts av sekretariatet till vissa FCO eftersom syndikalistiska LS har varit anslutna. I motionen ansågs detta vara okamratligt och motverka enhetsfronten varför det föreslogs att stadgarna skulle ändras så att alla FCO skulle kunna få ekonomiskt stöd. Sekretariatet ansåg att bidrag skulle prövas från fall till fall och att det endast skulle ges till sådana FCO där enbart LO-förbund var anslutna. Debatten var nästan obefintlig och kongressen beslutade enligt Sekretariatets förslag. Stridigheter mellan LO och SAC diskuterades vid ytterligare några spridda tillfällen. Under verksamhetsberättelsens föredragande så fick Sekretariatet kritik för att de inte deltagit som talare vid fackliga möten arrangerade av syndikalister (eller kommunister). Detta var, svarade Arvid Thorberg (Skr), för att man inte skulle bidra till att det kom åhörare till dessa möten. Ett annat fall var då ett förslag om rikstäckande och generellt gällande kollektivavtal diskuterades och en talare framhöll detta som bra förslag eftersom man då skulle bli kvitt syndikalisterna. Ytterligare ett fall var då organisationsformer diskuterades och ett par talare i sina inlägg anknöt till att LO kunde förlora medlemmar till SAC.¹²³

Under föredragandet av verksamhetsberättelsen på 1926 års kongress rapporterade Sekretariatet att man hade anställt två ombudsmän särskilt till att bedriva agitation i Norrland, vilket ansågs vara mycket viktigt då LO hade en hård kamp att utkämpa mot syndikalisterna där. Sekretariatet framhöll att det var nödvändigt att bedriva en hård kamp mot syndikalisterna. Thorberg sade bland annat: *"där man kelat med dem och givit dem ett slags moraliskt existensberättigande ha de trängt fram"*¹²⁴. Som argument för denna kamp mot syndikalisterna framhölls att dessa försvagade och splittrade arbetarklassen. I ett inlägg av Oscar Hogström [sic!] (Grov- o Fabr) i en helt annan fråga beklagades också att både oorganiserade och syndikalister hade trängt in på förbundets arbetsområden och tillskansat sig arbetstillfällen. Även vid diskussionerna om organisationsformerna framkom en passus om syndikalisterna. Gustav Vase (Sågv) argumenterade mot en omorganisation och framhöll att syndikalisterna i Värmland och Bergslagen planerade en kraftig offensiv för att få över medlemmar vid en sådan omorganisation. Det fanns dock motsatta åsikter, vilka bland annat uttrycktes i en motion från Järnv avd. 240 Luleå då det konstaterades att stridigheterna inte stod mellan LO-förbund och SAC utan istället att strider förekom inom LO-förbunden. Även detta år diskuterades FCO och syndikalistiska organisationers anslutning till dessa. Det rådde total villervalla kring FCO:s sammansättning uttrycktes det i en motion som syftade på syndikalistiska LS anslutning. I sekretariatets uttalande höll man med och föreslog återigen att endast LO-förbund skulle kunna få anslutning till FCO. Dock skulle sekretariatet kunna godkänna anslutning av utanför LO stående förbund efter prövning från fall till fall. Debatten var kort, men Hilding Hagberg (Gruv) framhöll att samarbetet mellan arbetarna var mycket gott inom FCO och skulle en förändring ske enligt det föreslagna skulle detta leda till ödesdigra konsekvenser för arbetarna i Norrland. Ett ändringsförslag som innehöll att även

¹²³ LO 1922: Arvid Thorberg sid 46, Arthur Söderberg sid 105, "Förbundens ersättande av andra organisationsformer" sid 101, 112-113, 114-116, C L Lundberg sid 137, motion #25 sid 163-164 och "Ekonomiskt stöd till lokala centralorganisationer" sid 330-333

¹²⁴ LO 1926: Arvid Thorberg sid 45

syndikalistiska LS skulle kunna anslutas lades också av K A Lönn (Metall). Kongressen beslutade dock enligt sekretariatets förslag. Mot detta reserverade sig Hagberg med flera.¹²⁵

Frågan om syndikalisterna och FCO fortsatte även på 1931 års kongress. Metall avd. 18 Arvika föreslog att frågan om anslutning av LS skulle avgöras av respektive FCO-representantskap, inte av LO:s sekretariatet. I sekretariatets utlåtande poängterades att vissa FCO opererade illojalt mot LO genom att bevilja syndikalistiska organisationer inträde. Sekretariatet framhöll att det ålåg alla FCO att ovillkorligen rätta sig efter LO:s beslut och för att råda bot på detta föreslogs att Sekretariatet skulle kunna vidta åtgärder mot sådana FCO. Under debatten framhöll Karl Burman (Grovs- o Fabr) att det i Norrland länge hade förekommit samarbete med syndikalistiska organisationer och att normalstadgarna från LO orsakade splittring mellan arbetarna. Det förslag som nu fanns från Sekretariatet skulle tvinga arbetarna att antingen bryta mot stadgarna eller hugga sina kamrater i ryggen. Mot detta argumenterade Albin Ståhl (Sågv) som ansåg att ett bifall till motionen skulle ge stöd åt de organisationer som ville se en splittring av LO. Kongressen beslöt att bifalla sekretariatets utlåtande. Frågan om blockader varslade av SAC uppkom vid ett par tillfällen under kongressen. I en motion från Pappers avd. 92 Billerud beklagas att den gemensamma klasskampen har ersatts av stridigheter inom klassen, exempelvis mellan LO och SAC. I motionen gavs ett par exempel på detta konkret i vilket striderna hade orsakats av Väg- och Vattenbyggnadsarbetareförbundet som ingick i LO. Vid ett tillfälle bröt förbundet under polisbeskydd en SAC-blockad. Vid det andra tillfället hade i princip samma sak inträffat, men då på ett så grovt sätt att till och med andra LO-förbund hade protesterat mot det hela. Under diskussionen om arbetslöshetsfrågan så hänvisades vid något tillfälle till en blockad mot nödhjälpsarbetena som syndikalisterna genomfört i Ulricehamn. Här ansåg Sigvard Cruse (Skr) att det ur LO:s synvinkel inte hade varit någon blockad där, eftersom LO betraktade syndikalistiska blockader som luft.¹²⁶

Det kan konstateras att en hel del stridigheter har stått mellan LO och syndikalisterna. Särskilt har detta visat sig i diskussionerna om syndikalisternas anslutning till FCO, där förslag lagts både för och emot detta. 1922 drevs krav på att de syndikalistiska LS:n skulle kunna anslutas, 1926 drevs krav på det motsatta och 1931 drevs återigen krav på anslutning. Frågan om ekonomiskt bidrag till FCO har också varit infekterad av denna diskussion. I denna fråga har LO-ledningen varit orubbligt negativ till syndikalisternas anslutning och bidrag till de FCO där syndikalisterna är anslutna. Denna linje har också godkänts av kongresserna. Argumenten för denna linje har framför allt varit att syndikalisterna var splittrare som försvagade arbetarklassen. Några gånger har det också påtalats att syndikalisterna konkret har inkräktat på LO-förbunden, bland annat genom att de tagit arbetstillfällen för de LO-anslutna. Det kan dock konstateras att det varit LO som stått för de flesta striderna. Som exempel kan nämnas agitationskampanjen i Norrland som riktades mot syndikalisterna och det omfattande blockadbryteriet som LO-förbunden bedrev och ledningen legitimerade. Ifråga om Norrland blir bilden komplicerad eftersom debatterna och motionerna gav uttryck både för att det fanns ett bra samarbete (se föregående rubrik) och att det förekom strider. En skillnad går dock att se mellan å ena sidan ett uttryck för bra samarbete från avdelningsnivå (ombuden) och å andra sidan LO-ledningens argumentation och kampanjer mot syndikalisterna.

¹²⁵ LO 1926: Avrid Thorberg sid 36 o 45, Gustav Vase sid 113, "Lokala fackliga centralorganisationer" sid 151-157, Oscar Hogström sid 165 och motion #181 sid 418-420

¹²⁶ LO 1931: motion #36 sid 75-76, "stadgar för fackliga centralorganisationer" sid 133-136 och Sigvard Cruse sid 254-255

6.5.4.3. SAC:s påverkan på LO

Vid 1922 års kongress diskuterades FCO grundligt. Denna organisationsform hade likheter med den syndikalistiska organisationsformen och i vissa motioner hade man också använt sig av samma slags benämningar som SAC hade. I en motion från Gruv avd. 4 Malmerget så föreslogs att LO skulle omvandlas till en stor centralorganisation uppdelad i dels industridepartement och dels lokala samorganisationer (vilka i sin tur skulle bestå av yrkes- eller fackklubbar). Denna organisationsform var som tagen från SAC som var uppbyggt på detta sätt. I ännu en motion, undertecknad av många förbund, användes begreppet *lokala samorganisationer*. Även under debatten framstod kopplingen till syndikalismen som tydlig. J O Johansson (Skr) ställde sig kritisk till de föreslagna samorganisationerna under hänvisning till att dessa var ett rent syndikalistiskt krav och den syndikalistiska taktiken hade misslyckats. Diskussionen om FCO gick över hela den undersökta perioden, men under de senare kongresserna kunde inte lika tydliga hänvisningar till syndikalismen urskiljas.¹²⁷

Även olika former av kampmetoder diskuterades under 1922 års kongress, till exempel obstruktion, registermetoden och generalstrejk. Dessa var kampmetoder som syndikalisterna länge propagerat för och vad gällde obstruktion och register använt sig av en tid, men som LO-förbunden i betydligt mindre utsträckning använt sig av eller ens ställt sig bakom. I Sekretariatets utlåtanden ville man inte heller ägna dem för stor betydelse och samtliga motioner avslogs också i linje med Sekretariatets rekommendationer. I motionerna och i debatten saknas emellertid direkta hänvisningar till syndikalism, SAC och liknande. Vad gäller registermetoden så diskuterades denna också på 1926 års kongress, med samma slags yrkanden, debatt och beslut. I övrigt så diskuterades inte kampformer som hade klar anknytning till syndikalismen under den undersökta perioden.¹²⁸

I denna fråga går alltså att konstatera att syndikalismen påverkat LO till viss del. Detta blev konkret uttryckt genom beslut om FCO. Även på andra frågor har syndikalistiska influenser påverkat enskilda avdelningar, men inte lett till något som hela kongresserna ställt sig bakom.

7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

7.1. Helhetstäckande diskussion

Vad gäller anknytningar till LO:s mål och syften, samt uttolkningar av desamma, görs detta mycket sparsamt under kongresserna. Det fördes viss diskussion 1922, men denna blev sedan mindre och mindre. En tydlig skillnad går dock att se vad gäller hur de ledande inom LO formulerat detta, då det tidigt under perioden hette att målet var *socialiseringen* medan detta 1931 hade ändrats till *den allmänna välfärden* och hela samhällets bästa. Detta tyder på en avradikalisering hos ledningen. Ställningstagande för socialismen var vanligt 1922 men avtog sedan i omfattning. Detsamma gällde kravet på att införa socialismen som mål i stadgarna. Dessa frågor drevs framför allt av radikaler och kommunister, medan ledningen under hela perioden var negativt inställda till ett alltför tydligt ställningstagande för socialismen, framför allt i stadgarna. Argumenten som ledningen anförde var att inte alla inom LO kunde ställa upp på ett sådant ställningstagande och därför kunde ett sådant verka splittrande på organisationen. Att kraven på detta ställningstagande minskade allteftersom och till slut försvann helt 1931, kan tyda på att kommunisterna marginaliserades under perioden.

¹²⁷ LO 1922: "Förbundens ersättande av andra organisationsformer" sid 98-100 och J O Johansson sid 108

¹²⁸ LO 1922: "Användandet av obstruktion och generalstrejk som kampmedel" sid 183-185, "införande av register" sid 186-193 och år 1926: "Införande av register" sid 356-359

Synen på ekonomi skilde sig mycket mellan å ena sidan ledningen och å andra sidan oppositionen (radikala och kommunister). För ledningen var lönerörelserna viktiga och man ansåg det allmänna ekonomiska läget som avgörande för dessa. Något tydligt ställningstagande mot kapitalismen gjordes inte, utan tvärtom accepterade man rationaliseringar för att på så sätt öka löneutrymmet. Mot detta fanns en tydlig opposition som ansåg att det var nödvändigt att bekämpa det kapitalistiska systemet. Vad gäller paragraf 23 så diskuterades denna under hela perioden och med ökade krav på dess avskaffande. Ledningen har hållit med i kritiken mot paragrafen men har ansett att LO varit för svagt för att ta strid mot densamma. Under slutet av perioden väcktes alltmer kravet på medbestämmande i anslutning till denna diskussion, vilket kan tyda på en mindre radikalitet. När det gällde samförståndssträvandena som ledningen inledde så kritiserades dessa mycket och ledningen fick också backa då kongressen 1931 beslutade att bryta dessa samarbeten.

Samtliga iakttagelser ovan går ihop med Åmarks teori om att de kortsiktiga målen, på bland annat löneökningar, kom att överskugga de långsiktiga målen om makten över produktionen. Även de ideologiska ståndpunkterna är för Åmark viktiga i utvecklingen av dessa mål och det är tydligt att ledningen karakteriserats av reformism. Vad gäller det sistnämnda så har denna reformism växt sig starkare under periodens slut, vilket också kan relateras till Schüllerqvists poängterande av den socialdemokratiska offensiven i fackföreningsrörelsen skiftet 1920/30.

Staten och parlamentarismen som princip diskuterades inte mycket under kongresserna, även om det går att se en ökning över tid då diskussionerna 1931 var som mest omfattande. Det är dock tydligt att de inlägg som har gjorts har kommit från kommunister. Då det istället gäller lagstiftning generellt så var diskussionen större och det förekom krav på lagstiftning vid varje kongress. En tydlig förändring går att se över tid vad gäller denna fråga, då det tidigt under perioden företrädesvis lades offensiva förslag och argument om lagstiftning, men senare en mycket mer försiktig hållning kan iakttas. 1926 var den allmänna framtoningen att man skulle undvika en lagstiftning för att skydda arbetarna, vilket höll i sig till stora delar även 1931. Av detta kan slutsatsen dras att inställningen till lagstiftning generellt blev mer negativ. Vid denna förändring bör exempelvis arbetsfredslagstiftningen 1928 ha spelat in. De alternativa lösningarna på arbetslöshetsfrågan var antingen en allmän försäkring eller en egen försäkring. Det restes visserligen krav om allmän försäkring i samma utsträckning vid varje kongress, men när det gäller kraven på en egen försäkring kan det iakttas en tydlig ökning 1931. Slutsatsen kan därför dras att det fanns en frifacklig linje på avdelningsnivå (dvs genom ombuden på kongressen) som växte i styrka under perioden. Ledningen stod tidigt under perioden för en medelväg mellan de båda förslagen, men 1931 ville man inte uttala sig om någon specifik modell för försäkring, utom att den skulle vara statlig och allmän. Därför kan det konstateras att ledningen var mer positiv till den statliga lösningen än medlemmarna. Dessa slutsatser kan också relateras till forskningsläget som nästan enhälligt visar att inställningen till lagstiftning skilde mellan ledningen och de lokala skikten inom LO på detta sätt. Appropå det faktum att ledningen 1931 inte ville göra något specifikt uttalande om hur en försäkring skulle se ut, kan detta tyda på att ledningen ville låta SAP utforma detta själva. Detta skulle i så fall stödja Schüllerqvists poängterande av den socialdemokratiska offensiven i fackföreningsrörelsen ett par år innan denna kongress.

När det kommer till frågan om centralisering och decentralisering så kan det konstateras att dessa aspekter diskuterades frekvent under perioden. I frågan om huruvida LO skulle omläggas till anfallsorganisation eller inte, så kom resonemanget att detta bara kunde göras genom en centralisering att få starkt fäste. Det förekom sällan att det ifrågasattes om centralisering verkligen ledde till det avsedda målet. Diskussionerna kom därför att handla om

huruvida LO kunde centraliseras eller inte utifrån om förbundens frihet kunde inskränkas eller inte. På denna punkt var ledningen konsekvent negativ, eftersom man ansåg att risken var stor att förbunden inte skulle acceptera denna ofrihet och då bryta sig loss ur LO. Kraven på centralisering och anfallsorganisation kom från radikala och kommunistiskt influerade förbundsavdelningar och var flest tidigt under perioden, men blev senare färre. Detta tyder på att de radikala och kommunistiska grupperna marginaliserades. Det lades också förslag på centrala avtalsförhandlingar. Syftet med dessa sades under hela perioden vara att skapa möjligheter till en solidarisk lönepolitik och under 1922 och 1926 också för att ge ökad slagkraft åt fackföreningsrörelsen. Det sistnämnda faller också väl samman med frågan om LO som anfallsorganisation. Även i detta fall har ledningen varit negativt inställd, då man ansett att centrala avtal skapade ofrihet för förbunden. Dessutom hänvisade man till det allmänna ekonomiska läget som man ansåg vara den största förutsättningen för lönerörelsen, varför det egentligen inte spelade någon roll om man hade centrala eller lokala förhandlingar. Det kan dock konstateras att ledningen blev involverad i avtalsförhandlingarna ändå och att ställningstagandet mot centrala förhandlingar inte vilade på någon principiell ståndpunkt mot centralisering. Detta var snarare ett strategiskt val för att förhindra splittring. Vad gäller detta resonemang så kan starkast kopplingar göras till Hadenius teori om de inomorganisatoriska förhållandena. Det var helt enkelt inte möjligt att centralisera LO under de förutsättningar som rådde, då risken för splittring var alltför stor.

Det var inte bara centralisering som drevs under perioden. Debatten om lokal beslutanderätt över stridsåtgärder var också uppe på bordet. Kraven på detta var ganska starka tidigt under perioden för att 1931 ersättas av krav på centralisering. Ledningens inställning var helt igenom negativ, med argumenten att om det inte skulle bli totalt kaos så i alla fall mycket dyrt och göra att arbetarna tappade respekten för stridsåtgärderna. De som drev krav på decentralisering var framför allt kommunister, eftersom dessa ville ha ökad rörelsefrihet på det lokala planet där de på flera platser hade starkt fäste. Det är också troligt att en frifackligt militant gruppering kan ha varit med och drivit denna fråga. Eftersom kraven försvann den senare tiden så tyder detta på att kommunisterna marginaliserades. Det går att se samma förändring över tid vad gäller FCO där en centralisering tydligt går att se. I denna centraliseringsprocess har ledningen varit särskilt verksam och drivit en synnerligen hård linje för att begränsa rörelseutrymmet för FCO. Här har frågan om syndikalisternas anslutning till FCO spelat in i stor utsträckning då ledningen särskilt ville förhindra detta. De som ställde krav på decentralisering var framför allt från kommunister, eftersom dessa ville bevara den lokala rörelsefriheten, men motståndet mot centraliseringen var aldrig särskilt stor. Denna fråga pekar återigen på att ledningen inte var särskilt negativa till centralisering principiellt, utan att det handlade mest om strategi och taktik. För att sammanfattningsvis klargöra utvecklingen så kan det framhållas att en viss centralisering faktiskt skedde under perioden. I detta hänseende kan Schüllerqvists teori, om SAP-offensiven och att LO drogs åt centralistiskt håll i och med denna, förklara en hel del.

Vad gäller demokratin inom LO så kan det konstateras att kritiken mot ledningen för att vara odemokratisk var som störst 1922 för att sedan avta. Eftersom det var kommunisterna som stod för den mesta av denna kritik så kan den avtagande trenden visa att dessa blev marginaliserade under perioden. Frågan om medlemsomröstningar visar samma sak, om vilka det för övrigt har varit väldigt få krav och som bemötts mycket svalt från såväl ledningen som de flesta andra. I de principiella diskussionerna om demokrati har det dock visat sig att ledningen respekterade den federala strukturen i LO och i övrigt hade mycket stark representativ demokratisk övertygelse. Det sistnämnda får stöd av Westerståhl, men i övrigt bör nog Schüllerqvists teorier ge mer stöd härvidlag.

Slutsatsen om ledningens demokratiideal bör dock balanseras med de slutsatser man kan dra av diskussionerna konkret om kongresserna. Här handlade det främst om att ledningen ville behålla så mycket makt som möjligt. Ifråga om Sekretariatets och Representantskapets rösträtt på kongresserna visade sig detta mycket tydligt, då ledningen inte vek en tum från försvaret av sin rösträtt. Motståndet mot dessas rösträtt var mycket stort tidigt och hade, får man anse, berättigade argument för sig. Detta motstånd som drevs mest av kommunisterna ebbade dock ut över tid, som så många andra frågor som kommunisterna drev. Valet till Sekretariatet 1922 visar med all tydlighet hur ledningen, som bestod av reformister, kämpade mot att låta en kommunist bli vald. Kommunisterna spelade bara efter spelreglerna och försökte utnyttja dessa så mycket de kunde för att få in en av sina kandidater, ett förfarande som var helt naturligt. Reformisterna såg naturligtvis detta och försökte på alla sätt undvika att så skulle ske. Efter många olika turer där man ändrade reglerna för valet ett flertal gånger, så lyckades man till slut. Detta kan bara ses som ett mycket odemokratiskt förfarande. Detta förekommer inte på de kommande kongresserna, men i diskussionen om att stadga om valförrättningen så är det tydligt att ledningen ville ha fortsatta möjligheter till liknande agerande. Vad gäller denna demokratidiskussion så ger den ett tydligt stöd till Schüllerqvists resonemang om olika fraktionsstrider mellan reformister och andra mer radikala grupperingar.

Vad gäller diskussionen om fackligpolitisk samverkan principiellt så har denna diskussion varit mycket liten. Det kan dock konstateras att de ledande skikten varit generellt välvilliga till en sådan samverkan, men då bör det påpekas att detta ställningstagande naturligtvis främst hade med samarbetet med SAP att göra. Det har förekommit viss kritik underifrån mot samverkan i principiella termer. Av denna kritik bör en del härledas till kommunisterna som ibland kritiserade denna samverkan generellt, men med största sannolikhet hade samverkan med SAP i åtanke. 1922 var denna diskussion som störst, för att sedan bli mindre under perioden, vilket också sammanfaller med en marginalisering av kommunisterna. Trots detta förekom faktiskt kritik mot samverkan på verkliga principiella grunder. Framför allt var detta under 1922 då polemiken var som störst mellan reformister och kommunister och många tröttnade på detta. Det går dock inte att dra några slutsatser om någon tydlig frifacklig gruppering, så om denna fanns så var den iaf inte på offensiven på det principiella planet.

Samarbetet mellan LO och SAP generellt diskuterades förvånansvärt lite under perioden. Från ledningen och naturligtvis SAP-representanterna poängterades att detta var utvecklat och att det var bra för hela arbetarklassen. Det går att ana en allt vänligare ton och smickrande ordval över tid om välkomsttalen jämförs. Det har funnits en kritik mot samarbetet, men framför allt under 1922 då det senare blev mindre. Detta kan tyda på att kritikerna, dvs kommunisterna, blivit marginaliserade. En slags balans verkar ha infunnit sig där kommunisterna accepterat samarbetet principiellt och reformisterna anpassat sin argumentation något. Detta syns i uttalandena som riktades till arbetarpartierna i riksdagen, då det tidigt alltid lades förslag om att appellera *arbetarepartiet* eller *den socialdemokratiska riksdagsgruppen*, men efter diskussion detta ändrades till *arbetarnas representanter i riksdagen*. Senare under perioden var det vanligt att dessa uttalanden formulerades redan från början med *arbetarnas representanter* eller liknande. Frågan om anslag till SAP diskuterades däremot häftigt under hela perioden. Också här var det strid mellan reformisterna som ville ge bidrag till SAP och kommunisterna som ville motverka detta. Motståndet mot anslagen var ganska jämt över perioden och under 1931 kunde också en frifacklig linje skönjas som motsatte sig anslagen. Denna medverkade till att kritiken hölls på en liknande nivå även detta år, då det annars hade varit troligt att kritiken skulle ha varit mindre till följd av kommunisternas tillbakagång. Reformisterna i ledningen försökte i sin argumentation att splittra denna frifackliga grupp

genom att vinkla frågan så att det inte gällde anslag till ett partis verksamhet främst utan att motverka en lagstiftning. Detta kan tyda på att reformisterna ansåg att motståndet var stort, men å andra sidan så var reformisternas inlägg i dessa debatter relativt få vilket kan tyda på det motsatta. Ifråga om kollektivanslutningen till SAP så följde debatten ungefär samma linjer. Reformister mot kommunister som hade lika fasta ståndpunkter i frågan och försökte båda appellera till frifackliga. 1926 försökte också kommunisterna appellera till radikala socialdemokrater som kunde hålla med om argumentet att det inte var bra för SAP med denna passiviserande form av anslutning. Denna taktik kan klart anknytas till kommunisternas strategi om enhetsfront. Debatt om kollektivanslutningen fördes inte alls 1931, vilket kan tyda på att kommunisterna var försvagade.

Frågan om relationen mellan LO och SAP genomsyrades av fraktionsstrider där reformisterna använde sin makt för att skapa fördelar för partiet och kommunisterna i sin tur försökte att motverka detta. Det goda och aldrig ifrågasatta samarbete mellan LO och SAP som Westerståhl talar om fanns visserligen i välkomsttalen, men det måste konstateras att oppositionen mot detta samarbete och framför allt de fördelar SAP åtnjöt genom kollektivanslutningen och bidragen, ändå var omfattande. Utifrån de slutsatser som kunde dras ovan är det då istället lättare att ansluta sig till Scüllerqvists uppfattning.

De kommunistiska partierna diskuterades enbart i ordentlig omfattning på 1922 års kongress då förslag lades om att bjuda in dessa partier till kongressen. Detta avlogs med hänvisning till att dessa partier drev en splittrande politik gentemot fackföreningsrörelsen enligt ”Moskva-teserna”. Efter detta förekom ingen debatt och antagligen accepterade kommunisterna att deras partier inte skulle bli inbjudna någon gång. Kommunisterna drev under perioden några generella strategier. Av dessa var kritiken mot den reformistiska ledningen särskilt tydlig, då kritiken var mycket omfattande framför allt 1922. Sedan blev den mindre även om den bihölls. Kommunisterna försökte också dra i frågor som hade särskilt stöd hos LO-medlemmarna och arbetarna, såsom exempelvis arbetslöshetsfrågan. Deras avsikter ska inte stämpas som mindre goda, men det kan ändå konstateras att de inte var sena att framhålla dessa frågor för att få ökat stöd. Å andra sidan kan detta ju ses som helt självklart. Om man var engagerade i just några frågor så ville man naturligtvis framhäva dessa. Skillnader över tid går att se i kommunisternas strategier. Medan kritiken mot ledningen var särskilt stor 1922 så talade man istället om enigheten särskilt mycket 1926. Båda dessa strategier var offensiva. 1931 var den mest återkommande frågan dock de uteslutningar som hade gjorts mot kommunister och andra radikaler. Detta var en tydligt defensiv fråga och det kan konstateras att kommunisterna blivit marginaliserade och på tillbakagången 1931, vilket också får stöd hos exempelvis Gärdvall. Reformisternas strategi mot kommunisterna var under hela perioden att isolera dem och stämpla dem som upprorsmakare. Deras strategier försökte synliggöras. Det var också vanligt med mycket skarpa ordalag mot kommunisterna och övrig opposition.

Tidningsfrågan visade klart och tydligt konflikten mellan reformister och kommunister, då det handlade om vilka som skulle få mest utrymme. Det kan konstateras att reformisterna inte ansåg att det räckte med argumentering och diskussion för att motverka kommunisterna, utan också att deras utrymme skulle begränsas. Det är högst troligt att kommunisterna skulle ha drivit en liknande politik om de hade haft möjligheter att göra detta. En mycket tydlig förändring går att se över tid, då det kan konstateras att kommunisterna från början haft offensiven i denna fråga för att successivt förlora denna ställning och i slutet av perioden hamna i försvarsställning. Detta trots att det funnits tendenser till en frifacklig gruppering som med största sannolikhet skulle ha gett stöd åt kommunisterna i denna fråga.

Det kan vara intressant att närmare uppehålla sig vid det konkreta stöd och styrka som kommunisterna hade vid de olika kongresserna, vilket kvantitativt kan göras genom en jämförelse av de voteringar som genomfördes. 1922 var frågan om inbjudan av kommunistiska partier uppe för behandling och genom votering 162-90 beslutades att inte bjuda in dessa. Detta betyder att det var 36% som röstade för kommunisternas förslag i denna fråga. Vid den komplicerade valproceduren för val till Sekretariatet samma år uppkom de av Sekretariatet (och reformisterna) föreslagna valförfarandena till votering vid två tillfällen vid vilka 45% respektive 40% röstade för kommunisternas fördel. 1926 drogs frågan om anslag till Norrländska Socialdemokraten till votering, där 45% röstade mot detta. Vid frågan om centralisering av blockadvapnet samma år röstade 48% mot Sekretariatets centralistiska förslag. Till sist så röstade 51% för en utredning av omläggning till anfallsorganisation samma år, vilket var mot Sekretariatets förslag. 1931 förekom däremot ingen votering i dessa eller andra ”typiskt kommunistiska” frågor vilket, tillsammans med övrig fakta som framkommit, får tydas som att kommunisterna tappat stöd. Även om det visserligen var flera än de som sympatiserade med kommunisterna som röstade mot Sekretariatet i dessa frågor så kan det ändå ge en viss fingervisning på kommunisternas stöd. Av detta kan slutsatserna då dras att kommunisternas stöd ökade 1926, men minskade 1931. Det kan också framhållas att stödet för kommunisterna och/eller motståndet mot Sekretariatet och reformisterna faktiskt var avsevärt stort. Gör en jämförelse mellan dessa voteringar och den i Tabell I redovisade röststyrkan för de olika grupperna på kongressen, så kan det konstateras att Sekretariatets och Representantskapets röster haft mycket stor inflytande i dessa voteringar och i vissa av dem haft helt avgörande betydelse.

Diskussionen om samarbete mellan LO och SAC har varit relativt stor under hela perioden och särskilt stor 1926. Detta kan förklaras med att SAC både var stora och delvis inflytelserika (Stripa) under denna tid. Krav på samarbete har väckts framför allt av Pappersindustriarbetareförbundet, Sågverksindustriarbetareförbundet och Grov- och Fabriksarbetareförbundet, vilket kan förklaras med att dessa förbund hade särskilt mycket att göra med syndikalisterna på många orter och därför ville få tillåtelse till samarbete för att skapa enighet, alternativt få till en sammanslagning. Ledningen har kategoriskt ställt sig negativa till samarbete med SAC. Detta framförallt för att ett sådant samarbete skulle ha legitimerat SAC och underminerat LO:s ställning som fackföreningsrörelsens centralorganisation. Även ledningens auktoritet bör ha spelat in härvidlag. Det är dock argumentet att SAC var splittrare som framhölls tydligast retoriskt. En sammanslagning av organisationerna har LO-ledningen kunnat ge sitt stöd till, under förutsättning att SAC skulle kapitulera totalt och upphöra med sin verksamhet. Stridigheter har förekommit, vilket uttryckts mer konkret än samarbete. Vid några tillfällen har det framhållits att SAC har inkräktat på LO-förbundens områden, men det går dock att konstatera att LO har varit initiativtagare till de flesta striderna, främst genom ett frekvent blockadbryteri men också genom exempelvis agitationsturnéer. Vad gällde det sistnämnda så skedde denna i Norrland eftersom syndikalisterna var som starkast där och LO-ledningen därför såg det som särskilt viktigt att genomföra en offensiv i detta område. I detta fråga är det en tydlig skiljelinje mellan å ena sidan LO-ledningen och å andra sidan avdelningarna/medlemmarna, då de sistnämnda hellre verkade vilja ha ett utökat samarbete med syndikalisterna. SAC och syndikalismen har också påverkat LO till viss del. FCO var den allra tydligaste frågan i detta hänseende, men även vad gällde förslag till nya stridsmetoder. Samtliga dessa slutsatser kan också relateras till Persson. LO-ledningens konsekventa motarbetande av ett samarbete mellan LO och SAC, dess hållning i frågan om SAC:s blockader och dess agerande i frågan om

anslutning av de syndikalistiska LS:n till FCO, kan sammantaget ses som en genomarbetad strategi från LO-ledningen att på varje punkt minska utrymmet för SAC.

7.2. Slutsatser

Vad gäller klar definiering av LO:s mål och syfte så kan slutsatsen dras att ledningen inom LO har blivit mindre radikal under perioden som undersökts. 1931 ansåg ledningen att detta var den allmänna välfärden och hela samhällets bästa. Av bland annat denna orsak kan det konstateras att reformisterna dominerade ledningen i LO. Kommunisterna och andra radikala grupper har i debatten gjort anknytningar till socialismen samt fört fram krav på att ett ställningstagande för socialismen ska skrivas in i stadgarna. Detta har ledningen och majoriteten motsatt sig under förevändning att ett sådant ställningstagande skulle kunna orsaka oenighet och verka splittrande på rörelsen. Att dessa krav minskat i omfattning över tid kan tyda på att kommunisterna marginaliserades. Ledningens ekonomisk resonemang har på intet uttryckligt sätt ifrågasatt kapitalismen som system och mot detta har det funnits en klar opposition. På ett principiellt plan har det varit enighet mot §23, men ledningen och majoriteten har ansett LO för svagt för att ta strid mot paragrafen. Ledningen har dock fått backa från sina inledda samförståndssträvanden 1931, efter massiv kritik.

Kommunisterna har drivit en intensifierad kritik mot staten och parlamentarismen över tid, men inte orsakat någon vidare debatt. Inställningen till lagstiftning konkret har blivit mer negativ under perioden och det kan konstateras att det fanns en frifacklig gruppering i alla fall på avdelningsnivå. Arbetsfredslagstiftningen 1928 har påverkat denna inställning. Ledningen har dock varit något mindre negativ än medlemmarna.

Krav på att LO skulle omläggas till en anfallsorganisation med starkare centralisering kom framförallt från kommunisterna. Ledningen har tillbakavisat dessa förslag med argumenten att detta skulle inkräkta för mycket på förbundens frihet, vilket också skulle kunna orsaka splittring. Frågan om centrala avtalsförhandlingar följde samma mönster, men det faktum att det 1931 konstateras att centraliseringen ändå hade kommit en bit på väg eftersom Sekretariatet medverkade i avtalsförhandlingarna visar att det inte var principiella ståndpunkter hos ledningen som gjorde att de inte förespråkade centralisering. Snarare var detta ett taktiskt ställningstagande för stunden för att motverka splittring av LO. Krav på decentralisering drevs också, bland annat i frågorna om bildande av FCO, där kraven hade tydliga syndikalistiska influenser, och i frågan om lokal beslutanderätt över stridsåtgärder. Kommunisterna var drivande i denna fråga i syfte att öka den lokala rörelsefriheten. Under perioden försvann dock dessa krav i frågorna och istället ställdes krav på centralisering. Ledningens inställning till dessa krav visar att den inte drevs av någon principfast uppfattning mot centralism. Ifråga om FCO var det tvärtom så att ledningen påskyndade en stark centralisering av dessa, framför allt för att kunna rensa ut syndikalisterna.

Vad gäller demokratifrågan så kan det konstateras att principen/praktiken att lägga ut frågor på medlemsomröstning aldrig har varit uppe för diskussion på allvar, men att de få krav som framställts har mötts av i princip total tystnad. Ledningen har fått motstå kritik för att ha handlat odemokratiskt, detta som en del i en kommunistisk strategi att kritisera ledningen, men denna kritik minskade betydligt efter 1922 till följd av kommunisternas nya taktik. Detta års val till Sekretariatet visar att ledningen inte var främmande för att handla odemokratiskt i syfte att kunna garantera en fortsatt homogen reformistisk ledning av LO. Även frågan om Sekretariatets och Representantskapets rösträtt på kongresserna avslöjar att ledningen inte hade för avsikt att backa en tum för att behålla makt och inflytande över rörelsen. Denna

rösträtt har också flera gånger varit helt avgörande för reformisterna, som helt dominerat dessa ledande skikt, för att få igenom sin linje.

Ledningen tog klar principiell ställning för fackligpolitisk samverkan, men detta ska ses med hänsyn till kopplingarna till socialdemokratin och SAP. Även kommunisternas principiella kritik av sådan samverkan bör ses utifrån ljuset av partistriderna. Att diskussionen var som störst 1922 visar också att denna fråga var integrerad i kommunisternas taktik att driva kritik, vilket ändrades senare. Då och då förekom det kritik på fackligpolitisk samverkan utifrån riktiga principiella grunder, men oftast var detta i samband med att partiobundna helt enkelt ledsnade på striderna mellan socialdemokraterna och kommunisterna.

Frågan om samarbete med SAP var generellt lite diskuterad, men det är tydligt att ledningen tog klar ställning för detta samarbete medan kommunisterna drev opposition mot detta samarbete. Ledningen kan synas blivit vänligare inställd till samarbete över tid, medan oppositionen avtog i styrka. Allmän har dock kommunisterna fått acceptera att samarbetet förekom och reformisterna har fått anpassa exempelvis appelleringar till riksdagspartierna retoriskt på så sätt att även andra arbetarepartier än SAP involverades. Anslag till SAP diskuterades däremot livligt och här stod kampen mellan reformister och kommunister mycket tydlig. Reformisterna kunde flera gånger driva igenom anslag till SAP och mot detta drev kommunisterna kraftig opposition. Denna tydliga kommunistiska opposition avtog något 1931 då istället en tydligare frifacklig gruppering var delaktig i oppositionen. Mot denna frifackliga gruppering drev reformisterna en splittrande strategi för att få igenom sina förslag. Även frågan om kollektivanslutningen följde liknande linjer, men här är det tydligt att kommunisterna 1926 försökte driva en splittrande strategi mot reformisterna. Att diskussion om frågan uteblev helt 1931 kan tyda på att kommunisterna blev försvagade. Allt som allt genomsyrades frågan om relationen mellan LO och SAP av fraktionsstrider där reformisterna försökte stödja sitt parti och kommunisterna försökte motverka detta.

De kommunistiska partierna diskuterades bara 1922 och då ansågs de av reformisterna (med en majoritet bakom sig) att dessa bedrev en splittrande politik för att få makt över fackföreningsrörelsen. Kommunisternas strategi ändrades något från år till år. 1922 bedrevs en mycket offensiv kritik av ledningen och övriga reformister, 1926 betonades istället enhet och 1931 drevs en ganska defensiv strategi där man bland annat försökte motverka de uteslutningar som drevs mot dem. Detta visar på att kommunisterna till 1931 hade blivit marginaliserade och tillbakapressade av reformisterna. Strategin från reformisternas sida mot kommunisterna var framför allt att isolera dem och stämpla dem som upprorsmakare, splittrare eller liknande. Man försökte också synliggöra deras strategier i diskussionerna. Det fanns förhållandevis lite av klara och tydliga argument mot kommunisterna i reformisternas anföranden, men däremot mycket hårda ordalag. Exemplet om striden om tidningarna visar också att det inte räckte för reformisterna att bemöta kommunisterna med argument, utan att man samtidigt ville beskära utrymmet för dem. Även detta exempel visar att det lyckades.

Diskussionerna om SAC var särskilt stor 1926, antagligen till följd av SAC starka ställning. Det går att se en tydlig skillnad mellan å ena sidan ledningens och å andra sidan medlemmarnas åsikter om SAC. Hos de förbund som verkade på platser där syndikalisterna var starka fanns en tydlig vilja till samarbete och ibland till sammanslagning. Ledningen däremot drev en konsekvent hård linje mot SAC där samarbete inte var att tänka sig och en eventuell sammanslagning skulle vara under förutsättning att SAC gjorde total kapitulation och upplöstes. Denna hårda linje drevs framför allt för att hävda LO som den enda centralorganisationen för fackföreningsrörelsen och för att inte ledningens makt skulle

undergrävas. Trots att det var syndikalisterna som framställdes som splittrare så kan det konstateras att det var LO som hårdast drev en militant linje mot SAC. Detta visades sig bland annat i ett frekvent blockadbryteri som också legitimerades av LO-ledningen. Ovan nämnda saker kan ses som delar i en strategi från de ledande skikten inom LO att minska utrymmet för syndikalisterna i fackföreningsrörelsen.

Sammantaget kan det konstateras att det var reformisterna som gick som segrare ur de strider mellan olika grupper som utspelade sig under den undersökta perioden. Kommunisterna drev många frågor i opposition mot reformisterna och tidigt under perioden lyckades man hålla detta motstånd uppe, men under den senare delen av perioden stod man i försvarsställning till följd av försvagning. Reformisterna lyckades också hålla tillbaka och minska utrymmet för syndikalisterna så gott man kunde, genom exempelvis centralisering av FCO. Under den kamp som reformisterna förde mot kommunister och syndikalister skedde det också förändringar av LO, i olika hög grad som följd av striderna. Viss legitimering av odemokratiska metoder skedde. Skillnaderna i åsikter mellan ledningen och medlemmarna ökade på vissa punkter, exempelvis vad gällde synen på staten och parlamentarismen. Förhållandet till SAP stärktes och det skedde en viss grad av centralisering och en förändring av uttolkandet av LO:s mål och syften.

8. SAMMANFATTNING

Syftet med uppsatsen var att undersöka reformisternas kamp mot kommunister och syndikalister. Protokollen från LO-kongresserna 1922, 1926 och 1931 har använts för att se vilka grupper som ställde vilka krav, samt för att se hur dessa mottogs. Detta har visat hur de olika grupperna ställt sig i olika frågor och hur deras styrka förändrats över tid. Undersökningen har härvidlag inriktats på de särskilt viktiga områdena LO:s mål och syfte, staten och parlamentarismen, centralism och decentralism, demokratin inom LO, samt förhållandet till partier och andra fackliga organisationer.

De generella slutsatser som kunnat dragas är att reformisternas styrka ökat över denna period. Samtidigt har kommunisternas styrka minskat och det inflytande syndikalisterna haft begränsats. I denna process har också LO som organisation förändrats. Vad gällde LO:s mål och syfte så blev detta tolkat i alltmer reformistisk tappning och mot slutet av perioden så konstaterades detta vara *den allmänna välfärden* och *hela samhällets bästa*. Vad gäller synen på staten och lagstiftningen så har det på detta område utvecklats en skillnad mellan ledningen och medlemmarna, då medlemmarna blivit mer negativa till lagstiftning medan ledningen inte blivit detta i lika stor utsträckning. Det har kunnat konstateras att den reformistiska ledningen drev igenom flera centraliseringar i sin strävan efter att kontrollera kommunister och syndikalister. Ledningen har också agerat på ett odemokratiskt sätt för att begränsa kommunisternas inflytande. Förhållandet till SAP har stärkts under perioden, medan reformisterna till stor del lyckats begränsa både kommunistiska och syndikalistiska organisationers inverkan på LO.

I de strider som förts av grupperingarna har olika strategier kunnat iakttas. Kommunisterna har i början använt sig av en mycke offensiv strategi, men sedan istället betonat enhetssträvanden. I slutet av perioden har kommunisterna drivit en allt tydligare defensiv strategi. Reformisterna å sin sida har, förutom att försöka synliggöra kommunisternas strategi, framförallt använt strategin att isolera och stämpla kommunisterna. Det är härvidlag tydligt att det inte räckt med att föra fram sina ståndpunkter mot kommunisterna i diskussion, då reformisterna också försökt beskära utrymmet för kommunisterna. Strategin att begränsa utrymmet för meningsmotståndarna har reformisterna också använt mot syndikalisterna.

9. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Litteratur:

Andersson, Sten (1990) *Mellan Åkarp och Saltsjöbaden. En studie av arbetsfredsfrågan i minoritetsparlamentarismens Sverige 1923-1928*. Stockholm: Stockholms Universitet, Historiska Institutionen

Blomberg, Eva (1993) *Samhällets fiender. Stripakonflikten 1925-1927*. Stockholm: Federativs

Casparsson, Ragnar (1966) *LO. Bakgrund, utveckling, verksamhet*. Stockholm: Prisma

Gärdvall, Lennart (1980) *Facklig opposition. Om arbetarrörelsens fackliga och politiska splittring 1917-29*. i Maj-Lis Eriksson (red) *Med eller mot strömmen? En antologi om svenska folkrörelser*. Stockholm: Sober Förlags AB

Hadenius, Axel (1976) *Facklig organisationsutveckling. En studie av Landsorganisationen i Sverige*. Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala Nr 75

Persson, Lennart K (1993) *Syndikalismen i Sverige*. Stockholm: Federativs Förlag

Schüllerqvist, Bengt (1992) *Från kosackval till kohandel. SAP:s väg till makten*. Stockholm: Tidens Förlag

Westerståhl, Jörgen (1946) *Svensk fackföreningsrörelse. Organisationsproblem, verksamhetsformer, förhållande till staten*. Stockholm: Tidens Förlag

Åmark, Klas (1988) *Samarbete och intressepolitik. Socialdemokratin och fackföreningsrörelsen i samarbete och på skilda vägar* i Misgeld, Klas (red) *Socialdemokratins samhälle. SAP och Sverige under 100 år*. Kristianstad: Tidens Förlag

Källor:

Landsorganisationen (1922): *Protokoll förda vid Landsorganisationens i Sverige åttonde ordinarie kongress, i Stockholm den 28 augusti – 4 september 1922*. Stockholm: AB Arbetarnes Tryckeri 1922

Landsorganisationen (1926): *Protokoll förda vid Landsorganisationens i Sverige nionde ordinarie kongress, i Stockholm den 29 augusti – 5 september 1926*. Stockholm: AB Arbetarnes Tryckeri 1926

Landsorganisationen (1931): *Protokoll förda vid Landsorganisationens i Sverige tionde ordinarie kongress, i Stockholm den 9 – 16 augusti 1931*. Stockholm: AB Arbetarnes Tryckeri 1931